

Regeringens proposition

2003/04:135

Särskild förvaltning av elnät

Prop.
2003/04:135

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 april 2004

Göran Persson

Leif Pagrotsky
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar. De anläggningar som avses är ledningar eller ledningsnät som används med stöd av nätkoncession enligt ellagen (1997:857).

Om en koncessionshavare i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen skall hans anläggning ställas under särskild förvaltning. Beslut om särskild förvaltning meddelas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten enligt ellagen, som är Statens energimyndighet.

Det finns två former av särskild förvaltning.

Den första typen är förvaltningsföreläggande. Koncessionshavaren föreläggs då av länsrätten att genom ett förvaltningsavtal överlämna förvaltningen av anläggningen, helt eller delvis, till en särskild förvaltare. Det förvaltningsavtal som upprättas måste godkännas av länsrätten för att bli giltigt.

Den andra typen av särskild förvaltning är tvångsförvaltning. Länsrätten beslutar då att ställa anläggningen under förvaltning av en särskild förvaltare som utses av länsrätten efter förslag från nätmyndigheten.

Syftet med den särskilda förvaltningen är i båda fallen att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning, dvs. att den misskötsamhet som föranlett den särskilda förvaltningen skall upphöra.

Om en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas får staten lösa anläggningen, varvid expropriationslagen (1972:719) skall tillämpas.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3	
2	Lagtext.....	4	
2.1	Förslag till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar.....	4	
2.2	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	12	
3	Ärendet och dess beredning.....	14	
4	Bakgrund	14	
4.1	Ellagens reglering	15	
5	En ny lag om särskild förvaltning av elnät.....	18	
5.1	Skälen för införande av en ny lag	18	
5.2	Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen	18	
5.3	Förutsättningar för ingripande	20	
5.4	Föremålet för särskild förvaltning	23	
5.5	Formen för ingripande	25	
5.6	Förvaltningsföreläggande	27	
5.7	Tvångsförvaltning	28	
5.8	Tvångsförvaltning utan resultat	34	
5.9	Övrig lagstiftning	34	
5.10	Nätföretags konkurs	36	
6	Egendomsskyddet.....	37	
7	Konsekvensanalys	38	
8	Författningskommentar	40	
8.1	Förslaget till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar	40	
8.2	Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857).....	75	
Bilaga 1 Sammanfattning av Elnätsutredningens slutbetänkande Elnätsföretag – särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73) i berörda delar			77
Bilaga 2	Elnätsutredningens författningsförslag.....	80	
Bilaga 3	Sammanställning av remissyttranden över Elnätsutredningens slutbetänkande Elnätsföretag Särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73).....	90	
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	94	
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	104	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 april 2004.....			113
Rättsdatablad.....			114

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2003/04:135

- Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till
1. lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar
 2. lag om ändring i ellagen (1997:857)

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Tillämpningsområde och definitioner

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om särskild förvaltning och om inlösen av elektriska anläggningar.

Med elektrisk anläggning avses i denna lag en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el.

Med nätmyndigheten avses i denna lag den myndighet som, enligt 1 kap. 7 § ellagen (1997:857), av regeringen utsetts att handlägga de frågor som ligger på nätmyndigheten.

Förutsättningar och former för särskild förvaltning

2 § Om ett nätföretag, som använder en elektrisk anläggning med stöd av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen.

Om ett nätföretag använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs, skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen.

Ansökan om särskild förvaltning skall göras hos den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen.

Sådana beslut som avses i första och andra styckena får meddelas bara om anläggningen alltjämt behövs för en säker elförsörjning.

Den särskilda förvaltningen skall utformas så, att en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen kan åstadkommas.

3 § Ett beslut om särskild förvaltning omfattar, utöver nätföretagets elektriska anläggning, den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

I ett beslut om särskild förvaltning skall länsrätten förelägga nätföretaget att helt eller delvis överlämna förvaltningen till en särskild förvaltare (förvaltningsföreläggande). Om ett sådant föreläggande sannolikt inte är tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande

förvaltning, skall länsrätten i stället förordna att anläggningen skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare (tvångsförvaltning).

Under den tid som den särskilda förvaltningen pågår skall den särskilde förvaltaren, i stället för nätföretaget, anses som innehavare av den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används eller, om 2 § andra stycket är tillämpligt, som den som senast haft nätkoncession för anläggningen. Om förvaltningen endast delvis har överlämnats till en särskild förvaltare gäller detta bara förvaltningen av de angelägenheter som har överlämnats till den särskilde förvaltaren.

Ett beslut om särskild förvaltning får inte avse en elektrisk anläggning som används med stöd av en nätkoncession som innehas av staten. Detsamma gäller om staten använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs.

4 § Om ett beslut om särskild förvaltning riktas mot någon som innehar mer än en nätkoncession och bristerna enligt 2 § första stycket inte gäller samtliga anläggningar, skall beslutet bestämmas att avse endast anläggning till vilken bristerna är att hänföra. Beslutet skall dock ha avseende på samtliga anläggningar, om det krävs för att den samlade förvaltningen av dessa anläggningar inte skall försvåras i nämnvärd omfattning.

Inlösen

5 § Om en tillfredsställande förvaltning av en elektrisk anläggning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för en tvångsförvaltning får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen från ägaren.

Om anläggningens ägare också är ägare till en fastighet på vilken anläggningen, helt eller delvis, är belägen skall även fastigheten eller, om det är lämpligt, del av fastigheten lösas. Om ledningsrätt är upplåten för anläggningen på en annan fastighet skall även ledningsrätten lösas.

Mål om inlösen skall tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område anläggningen eller större delen av den ligger. I fråga om inlösen gäller i övrigt expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar. Bestämmelserna i 4 kap. 3 § expropriationslagen skall tillämpas i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstol.

2 kap. Förvaltningsföreläggande

Föreläggandet

1 § I ett förvaltningsföreläggande skall länsrätten bestämma en viss tid inom vilken nätföretaget skall ge in ett förvaltningsavtal till länsrätten.

Med förvaltningsavtal avses ett skriftligt avtal, varigenom nätföretaget till en särskild förvaltare helt eller delvis överlämnar förvaltningen av dels den eller de anläggningar som omfattas av

förvaltningsföreläggandet, dels den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningarna skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Länsrätten får på ansökan av nätföretaget förlänga den tid som har bestämts för att ge in ett förvaltningsavtal. Ansökan om förlängning skall ges in före utgången av den bestämda tiden.

2 § Om ett förvaltningsföreläggande har meddelats och nätkoncessionen för en anläggning som omfattas av föreläggandet därefter övergår till en ny innehavare, förfaller föreläggandet.

Förvaltningsavtalets innehåll m.m.

3 § Ett förvaltningsavtal skall vara utformat så, att en tillfredsställande förvaltning av anläggningen kan antas komma till stånd. För detta ändamål skall avtalet bland annat

1. ha en giltighetstid om minst ett år,
2. ange de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, och
3. vara förenat med fullmakt för förvaltaren att företräda nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningsuppdraget.

Om ett förvaltningsavtal inte uppfyller dessa krav får länsrätten ge nätföretaget en möjlighet att, inom en viss angiven tid, avtala om de ändringar och tillägg som behövs för att avtalet skall uppfylla kraven. Sådana ändringar och tillägg får bara vara av mindre omfattning.

Om avtalet uppfyller kraven skall det godkännas av länsrätten.

Ett avtal som inte godkänns blir ogiltigt.

Bristfälliga förvaltningsavtal m.m.

4 § Om nätföretaget inte ger in ett förvaltningsavtal till länsrätten inom den tid som bestämts eller om länsrätten beslutar att inte godkänna ett ingivet förvaltningsavtal skall rätten förordna att den eller de berörda anläggningarna skall ställas under tvångsförvaltning. Om nätföretaget kan förväntas ge in ett godtagbart förvaltningsavtal inom rimlig tid får länsrätten i stället meddela ett nytt förvaltningsföreläggande.

5 § Om ett förvaltningsavtal, som har godkänts enligt 3 § tredje stycket, upphör att gälla eller ändras eller om avtalsparterna inte följer avtalet skall förvaltaren genast anmäla detta till nätmyndigheten.

Länsrätten skall i ett beslut om att godkänna ett förvaltningsavtal upplysa förvaltaren om anmälningsskyldigheten.

3 kap. Tvångsförvaltning

Förvaltare

1 § Länsrätten skall i ett beslut om tvångsförvaltning förordna en särskild förvaltare. Till förvaltare skall utses någon som kan antas

åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen. Prop. 2003/04:135

Länsrätten skall, på ansökan av nätmyndigheten, entlediga förvaltaren om denne inte fullgör sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Länsrätten skall också entlediga förvaltaren om denne begär det. Samtidigt som förvaltaren entledigas skall länsrätten förordna en ny förvaltare.

Nätmyndigheten skall lämna förslag till förvaltare.

Tiden för förvaltningen

2 § Länsrätten skall, sedan förvaltaren gett in den plan som avses i 4 § tredje stycket, besluta hur länge förvaltningen skall pågå. Tiden skall bestämmas så, att en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas. Tiden får bestämmas till högst fem år från länsrättens beslut.

Om det vid utgången av den tid som bestämts alljämt finns skäl för tvångsförvaltning skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten, förlänga tiden med högst tre år i sänder. Beslutet om tvångsförvaltning gäller till dess att ansökan har prövats slutligt.

Innan länsrätten beslutar enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

3 § Om det inte längre finns skäl för tvångsförvaltning, skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten eller nätföretaget, besluta att den skall upphöra.

Innan länsrätten, efter ansökan av nätföretaget, avgör ett ärende enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

Förvaltarens uppgifter m.m.

4 § Förvaltaren skall särskilt verka för att de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning undanröjs.

Förvaltaren skall dessutom svara för en tillfredsställande förvaltning av anläggningen och därvid verka för att verksamheten ger en skälig avkastning.

Förvaltaren skall så snart som möjligt och senast inom sex månader från det att beslutet enligt 1 § om tvångsförvaltning meddelades ge in en plan till länsrätten. I planen skall det anges vilka åtgärder som krävs för att undanröja de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning, hur dessa åtgärder skall genomföras och den tid som kan antas behövas för att genomföra åtgärderna.

5 § Förvaltaren får besluta att en angelägenhet som saknar betydelse för ändamålet med förvaltningen skall undantas från denna. Ett sådant beslut får ändras eller upphävas av förvaltaren. Förvaltaren skall genast underrätta nätmyndigheten om beslut enligt denna paragraf.

6 § Förvaltaren får inte överlåta anläggningen eller på annat sätt förfoga över den så att den helt eller delvis frånhänds ägaren.

Förvaltaren får inte överlåta den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används.

7 § Förvaltaren skall genast underrätta varje känd gäldenär, vars skuld hänför sig till verksamheten vid den berörda anläggningen, om ett beslut om tvångsförvaltning och om ett beslut att förordna en ny förvaltare.

En gäldenär som har fått en sådan underrättelse kan, så länge förvaltningen pågår, inte med befriande verkan betala sin skuld till annan än förvaltaren eller den som förvaltaren har anvisat. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

Förvaltaren skall också så snart det kan ske underrätta varje känd gäldenär, vars skuld hänför sig till verksamheten vid den berörda anläggningen, om länsrättens beslut enligt 2 §.

Vissa skyldigheter för nätföretaget

8 § Nätföretaget skall ställa de kontorslokaler och andra utrymmen som krävs för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Detta gäller dock inte bostäder.

9 § Nätföretaget är skyldigt att lämna förvaltaren de upplysningar om anläggningen som behövs för en tillfredsställande förvaltning.

Länsrätten skall, på ansökan av förvaltaren, kalla ställföreträdare för nätföretaget att inför rätten under ed lämna upplysningar enligt första stycket. Bestämmelserna i 36 kap. 6, 11, 14, 20 och 21 §§ rättegångsbalken skall därvid äga motsvarande tillämpning. Även förvaltaren och nätmyndigheten skall kallas.

10 § Nätföretaget är skyldigt att tillhandahålla förvaltaren handlingar och andra föremål av betydelse för förvaltningen.

Den ekonomiska förvaltningen

11 § Förvaltaren uppbär de löpande intäkterna och disponerar de tillgångar i övrigt som är hänförliga till den verksamhet som omfattas av förvaltningen. Förvaltaren företräder även i övrigt nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, om inte annat följer av andra stycket eller 6 §.

Förvaltaren får bara ta upp sådana lån som krävs för den löpande verksamheten och som kan finansieras med de löpande intäkterna under förvaltningstiden. Innan förvaltningstiden bestämts skall den anses vara tre år. Förvaltaren får, efter tillstånd av nätmyndigheten, även ta upp andra typer av lån. Tillstånd skall meddelas om lånet är till gagn för den framtida verksamheten vid anläggningen och inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhet.

Innan nätmyndigheten beslutar i tillståndsfrågan skall nätföretaget ges tillfälle att yttra sig.

12 § Medel som förvaltaren har hand om för anläggningens förvaltning skall hållas skilda från andra medel.

13 § Medel som inte behöver avsättas för förvaltningen skall förvaltaren Prop. 2003/04:135
betala ut till nätföretaget.

14 § Om förvaltaren inte kan få tillräckliga medel till förvaltningen genom löpande intäkter och lån får nätmyndigheten, på ansökan av förvaltaren, ålägga nätföretaget och, i förekommande fall, ägaren till anläggningen att ställa ytterligare medel för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Beslutet skall grundas på vad som är skäligt med hänsyn till behovet av ytterligare medel och nätföretagets och ägarens ekonomiska förhållanden.

Om nätföretaget överlåter den nätkoncession som avser den tvångsförvaltade anläggningen kvarstår nätföretagets betalningsskyldighet enligt beslut, som har meddelats enligt första stycket innan koncessionen har övergått till den nye koncessionshavaren.

Om ägaren till den tvångsförvaltade anläggningen överlåter denna kvarstår ägarens betalningsskyldighet enligt beslut, som har meddelats enligt första stycket innan äganderätten har övergått till den nye ägaren. Detta gäller dock bara om ägaren inte har nätkoncession för den tvångsförvaltade anläggningen.

Om det finns skäl för det, får nätmyndigheten, på ansökan av nätföretaget eller, i förekommande fall, anläggningens ägare besluta att en betalningsskyldighet som beslutats enligt första stycket inte längre behöver fullgöras.

15 § Förvaltaren skall låta nätföretaget ta del av det räkenskapsmaterial som gäller anläggningen.

Förvaltarens redovisning

16 § Förvaltaren skall för varje räkenskapsår lämna en skriftlig redovisning av sin förvaltning till nätmyndigheten och nätföretaget. När förvaltaren lämnar sitt uppdrag skall en redovisning för den gångna delen av räkenskapsåret lämnas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om förvaltarens redovisning.

17 § Om nätföretaget vill klandra förvaltningen, skall talan väckas mot förvaltaren vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att nätföretaget tog emot redovisningen. Om nätföretaget som grund för sin talan åberopar en omständighet som inte hänför sig till en viss redovisning, får talan väckas inom ett år från det nätföretaget tog emot den redovisning som lämnats med anledning av att förvaltarens uppdrag upphörde.

Ett nätföretag som inte gör vad som sägs i första stycket har förlorat sin rätt till talan, om inte förvaltaren har gjort sig skyldig till brottslig gärning, som inneburit skada för nätföretaget.

18 § Länsrätten skall i ett beslut enligt 2 § första eller andra stycket fastställa ett arvode till förvaltaren. Arvodet skall bestämmas till ett visst belopp per kalenderår.

Arvodet skall anses utgöra en kostnad i den verksamhet som omfattas av tvångsförvaltningen.

4 kap. Övriga bestämmelser

Ny innehavare av nätkoncessionen

1 § Om nätkoncessionen för en elektrisk anläggning som har ställts under särskild förvaltning övergår på någon annan, upphör beslutet om särskild förvaltning omedelbart att gälla.

Bestämmelser om rättegången

2 § Länsrättens beslut att enligt 1 kap. 3 § andra stycket meddela ett förvaltningsföreläggande, att enligt 2 kap. 3 § tredje stycket godkänna ett ingivet förvaltningsavtal och att enligt 1 kap. 3 § andra stycket förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under tvångsförvaltning gäller omedelbart.

Länsrätten får även när det gäller annat beslut enligt denna lag förordna att det skall gälla omedelbart.

3 § Om det finns skäl för det får länsrätten förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under tvångsförvaltning för tiden intill dess att länsrätten har avgjort frågan om särskild förvaltning.

4 § Mål om särskild förvaltning enligt denna lag skall prövas skyndsamt.

Tillsyn över förvaltningen

5 § Tillsynen över förvaltarens efterlevnad av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

6 § Nätmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

7 § Nätmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

8 § Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt 3 kap. 8 §, 9 § första stycket och 10 § samt om förvaltarens skyldigheter enligt 3 kap. 13 och 15 §§ prövas av nätmyndigheten.

9 § Beslut av nätmyndigheten enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande enligt denna lag till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13, 16 och 18 §§ ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.**

13 §

En nätkoncession skall meddelas för fyrtio år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

En nätkoncession skall meddelas för fyrtio år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

Giltighetstiden hos en nätkoncession som meddelas i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3 får inte sträcka sig längre än den återkallade nätkoncessionens giltighetstid.

16 §

En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas.

En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas. *Detsamma gäller vid prövning av en ansökan om nätkoncession i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3.*

18 §

En nätkoncession skall återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:000) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen, eller

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Regeringen beslutade den 4 november 1999 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av om bestämmelserna om nätverksamhet i ellagen (1997:857) behöver ändras och att i så fall föreslå sådana ändringar (dir. 1999:81).

Den 1 december 1999 förordnades direktören Sten Kjellman som särskild utredare.

Utredaren, som antog namnet Elnätsutredningen, överlämnade i september 2001 sitt slutbetänkande Elnätsföretag – särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73). I betänkandet föreslås bl.a. en lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar.

En sammanfattning av utredningens förslag finns i *bilaga 1*.

Utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En remissammanställning finns i *bilaga 3*.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 4 mars 2004 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Regeringen har till stora delar följt Lagrådets förslag. Bl.a. har två paragrafer i det remitterade förslaget tagits bort, nämligen 3 kap. 5 och 16 §§. På några punkter har dock regeringen gjort en annan bedömning än Lagrådet. Dessa frågor behandlas i avsnitt 5.10 samt i författningskommentarerna till berörda paragrafer.

Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Bakgrund

Det svenska elsystemet fungerar i korthet på följande sätt.

El produceras i ett antal produktionsanläggningar runt om i landet. Den producerade elen matas in i någon punkt på det nationella ledningssystemet. Därefter överförs elen på ledningssystemet till alla delar av landet. Varje elanvändare tar sedan ut el från någon punkt på ledningssystemet för förbrukning.

Den el som produceras säljs av producenten till elanvändare, antingen direkt eller via andra elhandlare. De elhandlare som uppträder som mellanhänder mellan producenter och elanvändare har i allmänhet ingen egen elproduktion.

Elmarknaden är uppdelad i två delar. Den ena delen omfattar produktion av och handel med el och är konkurrensutsatt. Den är inte

specifikt reglerad utan omfattas bara av den generellt gällande Prop. 2003/04:135
marknadslagstiftningen.

Den andra delen omfattar överföring av el, som alltså sker på det nationella ledningssystemet. Denna verksamhet är ett naturligt monopol och är därför reglerad, huvudsakligen i ellagen (1997:857).

4.1 Ellagens reglering

I ellagen regleras, tämligen ingående, överföring av el på elektriska ledningar. Denna verksamhet benämns i ellagen nätverksamhet. Denna benämning definieras i 1 kap. 4 § som ”att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el”. Till nätverksamhet hör också, enligt definitionen, all verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

Nätverksamhet bedrivs alltså med användande av elektriska ledningar. Sådana ledningar är en form av elektrisk anläggning. Enligt 1 kap. 3 § indelas elektriska anläggningar med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Närmare bestämmelser om detta meddelas av regeringen. Sådana bestämmelser har meddelats i 1 kap. 1 § förordningen (1957:601) om elektriska starkströmsanläggningar. Enligt dessa föreskrifter förstås med elektrisk starkströmsanläggning en elektrisk anläggning för sådan spänning, strömstyrka eller frekvens som kan vara farlig för person, husdjur eller egendom. Övriga anläggningar är svagströmsanläggningar. Som exempel på svagströmsledningar kan nämnas teleledningar.

Nätverksamhet bedrivs alltid med starkströmsledningar, vilket också framgår av definitionen. Endast denna typ av ledningar berörs i fortsättningen.

Elektriska starkströmsledningar får, enligt 2 kap. 1 § första stycket ellagen, inte byggas eller användas utan tillstånd av regeringen. Sådant tillstånd benämns nätkoncession. Enligt andra stycket får regeringen bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse. Regeringen har i 2 § elförordningen (1994:1250) bemyndigat nätmyndigheten att pröva ärenden om meddelande av nätkoncession med vissa undantag som anges i 3 § elförordningen. Statens energimyndighet har av regeringen utsetts att vara nätmyndighet.

Nätkoncession får, enligt 2 kap. 6 § ellagen, meddelas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt. Denna bestämmelse har primärt två syften. Det ena är att förhindra att samhällsekonomiskt onödiga anläggningar byggs, dvs. att nya ledningar byggs där det redan finns tillräcklig överföringskapacitet. Det andra syftet är att förhindra att ledningar dras fram på ett sätt som orsakar onödigt stor skada för tredje man.

Nätkoncession får, enligt 2 kap. 10 §, beviljas endast den som från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet. För att sådan verksamhet skall kunna bedrivas på ett korrekt sätt krävs omfattande kompetens och betydande resurser. Vid lämplighetsprövningen beaktas därför sökandens allmänna kompetens och utformningen av hans organisation. Man beaktar särskilt nätföretagets effektivitet, omfattning

och därtill hörande möjligheter att hålla sig med kompetent personal, beredskapsorganisation m.m. Som redogörs för nedan medför nätverksamhet en rad skyldigheter som framgår av ellagstiftningen. Därför prövas också sökandens vilja och förmåga att uppfylla dessa skyldigheter.

En nätkoncession skall enligt 2 kap. 11 § ”förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt samt med de villkor för anläggningens utförande och nyttjande som behövs av säkerhetsskäl eller för att i övrigt skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten och andra resurser eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt”.

Ellagen innehåller en rad bestämmelser som måste följas av den som bedriver nätverksamhet. I det följande ges en kort beskrivning av dessa bestämmelser.

I 3 kap. finns allmänna bestämmelser om nätverksamhet. Den som bedriver nätverksamhet får inte bedriva produktion av eller handel med el (1 §). Nätverksamhet skall ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet (2 §). Revisor hos den som bedriver nätverksamhet skall göra en särskild granskning av redovisningen av nätverksamheten (5 §). Den som har nätkoncession är skyldig att, under vissa förutsättningar, ansluta elektriska anläggningar till sin ledning eller ledningsnät (6–7 §§). Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning och med iakttagande av vissa ytterligare föreskrifter, främst att överföringen skall vara av god kvalitet (9 §). Den som har nätkoncession är skyldig att enligt vissa närmare föreskrifter mäta, beräkna och rapportera mängden överförd el och dess fördelning över tiden (10 §).

I 4 kap. finns bestämmelser om nättariffer. Detta begrepp definieras i 1 kap. 5 § som ”avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät”. De viktigaste bestämmelserna om nättariffer är följande. Nättariffer skall vara utformade så att de är skäliga på visst angivet sätt och de skall vara utformade på sakliga grunder (1 §). Nättariffer för lokalnät, utom engångsavgift för anslutning, får inte utformas med hänsyn till var en anslutning är belägen (3 §). Nättariffer för regionledningar, utom engångsavgift för anslutning, får inom varje spänningsnivå inte utformas med hänsyn till var en anslutningspunkt är belägen på ledningen (5 §). Den som har nätkoncession skall offentliggöra sin nättariff till den del den avser överföring av el (11 §).

I 8 kap. finns bestämmelser om systemansvar och balansansvar. Bestämmelserna riktar sig huvudsakligen till elleverantörer och balansansvariga men nätkoncessionshavare har vissa skyldigheter att sända underrättelser i samband med byte av elleverantör och balansansvarig.

Bestämmelserna i 9 kap. gäller inte bara starkströmsledningar utan alla typer av elektriska anläggningar. Bestämmelserna föreskriver en rad skyddsåtgärder som innehavare av elektriska anläggningar måste vidta. Enligt en grundläggande bestämmelse i 1 § första stycket skall bl.a. elektriska anläggningar vara så beskaffade och placerade samt brukas på sådant sätt att betryggande säkerhet ges mot person- eller sakskada eller

störning i driften vid den egna anläggningen eller vid andra elektriska anläggningar. Med stöd av ett bemyndigande i andra stycket har regeringen och Elsäkerhetsverket meddelat ett stort antal närmare föreskrifter om elsäkerhet.

Bestämmelser om tillsyn finns i 12 kap. Tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter om elsäkerhet utövas av Elsäkerhetsverket medan nätmyndigheten utövar tillsynen beträffande övriga föreskrifter som nu nämnts.

Nätmyndighetens tillsyn omfattar också efterlevnaden av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av de nämnda bestämmelserna i ellagen (1 § andra stycket). En tillsynsmyndighet har vissa befogenheter då den utövar tillsyn. Den har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite (2 § första stycket).

Om en koncessionshavare inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite (3 § första stycket).

Vad gäller Elsäkerhetsverket har den tillsynsmyndigheten mer vittgående befogenheter än så. Verket kan dels förordna om rättelse på vederbörandes bekostnad om någon inte följer ett föreläggande, dels förbjuda användning av en anläggning som är i ett sådant skick eller används på ett sådant sätt att fara för person eller egendom kan uppstå (4 §).

Den yttersta möjligheten till ingripande mot en koncessionshavare är att nätmyndigheten återkallar nätkoncessionen. Den möjligheten regleras i 2 kap. 18 §, där det föreskrivs att en nätkoncession skall återkallas helt eller delvis om någon av tre angivna situationer föreligger.

I punkten 1 anges att återkallelse skall ske ”om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning”. I punkten 3 anges att återkallelse skall ske ”om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt [2 kap.] 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncession”. Denna punkt är bara tillämplig på utlandsförbindelser. För att få inneha nätkoncession för en sådan måste man enligt den angivna bestämmelsen uppfylla vissa villkor. Om en koncessionshavare inte längre uppfyller dessa villkor skall alltså nätkoncessionen återkallas.

Den i detta sammanhanget viktigaste situationen regleras i punkten 2, där det sägs att nätkoncessionen skall återkallas ”om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen”.

Som framgår av ordalydelsen, ”i väsentlig mån”, kan återkallelse bara bli aktuell vid mera allvarliga åsidosättanden från koncessionshavarens sida. Detta framhålls också i förarbetena till lagen där det förutsätts att, innan återkallelse sker, koncessionshavaren har erinrats om sina förpliktelser samt att ett eller flera vitesförelägganden har meddelats. En återkallelse torde därför bli aktuell endast i undantagsfall. Det anges också att återkallelse bör ske som en yttersta åtgärd mot en koncessionshavare (prop. 1996/97:136, s. 53 f.).

Det har hittills aldrig inträffat att en nätkoncession har återkallats. Frågan har bara aktualiserats ett fåtal gånger och då främst beroende på problem med ständiga strömavbrott på ledningsnätet.

5 En ny lag om särskild förvaltning av elnät

5.1 Skälen för införande av en ny lag

I avsnitt 4.1 har en översiktlig redogörelse lämnats för de föreskrifter som innehavaren av en nätkoncession har att följa. Huvuddelen av föreskrifterna är intagna i ellagen (1997:857). Där har också redogjorts för att, om en koncessionshavare i väsentlig mån åsidosätter sina skyldigheter enligt ellagstiftningen, nätkoncessionen skall återkallas.

I samband med möjligheten att återkalla en nätkoncession har följande frågeställning uppmärksammats.

Ellagen innehåller inga bestämmelser om vad som skall ske efter det att en nätkoncession har återkallats. Någon rätt för staten att lösa in ledningen eller ledningsnätet (anläggningen) eller tvinga fram en överlåtelse finns inte. Följden av en återkallelse blir därför att anläggningens innehavare inte längre får använda anläggningen. Följden av detta i sin tur blir att överföringen av el upphör på nätet och alla elanvändare blir utan el. En sådan situation är oacceptabel och någon återkallelse av en nätkoncession kan därmed i praktiken inte ske.

Därför måste någon annan form av sanktion mot en misskötsam koncessionshavare införas. Sanktionsformen måste vara utformad så, att den misskötsamme koncessionshavaren kopplas bort från nätverksamheten samtidigt som denna kan fortsätta.

Regeringen föreslår därför att en ny lag införs enligt vilken en anläggning som innehas av en misskötsam koncessionshavare kan ställas under särskild förvaltning.

5.2 Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen

Regeringens förslag: Om innehavaren av en nätkoncession för en anläggning i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen skall anläggningen ställas under särskild förvaltning av en särskild förvaltare efter beslut av länsrätten.

Det finns två former av särskild förvaltning, förvaltningsföreläggande, där koncessionshavaren träffar ett avtal om förvaltningen med den tilltänkte förvaltaren, och tvångsförvaltning, där länsrätten utser förvaltare och där formerna för förvaltningen regleras i lagen.

Om en varaktigt tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas får staten lösa in anläggningen.

Ärenden om att ställa en elektrisk anläggning under särskild förvaltning skall prövas av den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sina huvuddrag med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker att tvångsförvaltning införs och föreslår att denna form av särskild förvaltning ersätts med återkallelse av nätkoncessionen och tvångsöverlåtelse av anläggningen.

Remissinstanserna i övrigt tillstyrker huvuddragen i utredningens förslag eller lämnar dem utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Förutsättningen för att en anläggning skall få ställas under särskild förvaltning är att koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen, dvs. samma förutsättning som i dag gäller för återkallelse av nätkoncession. Det blir i praktiken två olika former av misskötsamhet som kan leda till särskild förvaltning, nämligen eftersatt underhåll av anläggningen och/eller ovilja eller oförmåga att följa ellagstiftningens bestämmelser. Syftet med en särskild förvaltning är att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av anläggningen, dvs. att misskötsamheten skall upphöra. Detta uppnås genom att en särskild förvaltare helt eller delvis övertar förvaltningen av den berörda anläggningen medan koncessionshavaren i motsvarande mån fräntas förvaltningen.

Länsrätten beslutar om särskild förvaltning på ansökan av nätmyndigheten enligt ellagen, som för närvarande är Statens energimyndighet.

Den föreslagna lagen innehåller två former av särskild förvaltning, nämligen förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning.

Förvaltningsföreläggande är den mindre ingripande formen. Den innebär att koncessionshavaren föreläggs att helt eller delvis överlämna förvaltningen av anläggningen till en särskild förvaltare. Detta sker genom att koncessionshavaren och den tilltänkte förvaltaren ingår ett förvaltningsavtal. Detta måste uppfylla vissa kriterier som syftar till att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Om förvaltningsavtalet uppfyller dessa kriterier och i övrigt är ägnat att leda till en tillfredsställande förvaltning skall det godkännas av länsrätten. Statsmakternas beröring med frågan upphör därmed.

Lagen innehåller inte någon reglering av förhållandet mellan koncessionshavaren och den tilltänkte förvaltaren utan dessa frågor får parterna reglera i förvaltningsavtalet.

Den andra formen av särskild förvaltning, tvångsförvaltning, är mer ingripande. Den innebär att länsrätten förordnar att anläggningen skall ställas under särskild förvaltning av en särskild förvaltare, vilken utses av länsrätten på förslag av nätmyndigheten. Hela förvaltningen överlämnas till förvaltaren. Förhållandet mellan koncessionshavaren och förvaltaren regleras i lagen. Förvaltningen står under tillsyn av nätmyndigheten.

Vid denna form av särskild förvaltning blir alltså koncessionshavarens inflytande minimalt.

Om en varaktig tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas har staten rätt att lösa in anläggningen.

Ärenden om att ställa en elektrisk anläggning under särskild förvaltning skall prövas av den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen. Skälen för detta är följande.

Bestämmelserna i ellagen kan föranleda en rad olika typer av beslut, vilka meddelas av nätmyndigheten. Det gäller dels beslut med anledning av vissa tvister som kan hänskjutas till nätmyndigheten, dels beslut inom ramen för nätmyndighetens tillsyn. Om nätmyndighetens beslut överklagas handläggs målet vid den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen. Den länsrätten har alltså redan förvärvat erfarenhet av den typ av verksamhet som regleras i den aktuella lagen.

Enligt sistnämnda lag kommer nätmyndigheten också att pröva ett antal olika typer av tvister. Om nätmyndighetens beslut överklagas kommer också de ärendena att prövas av nämnda länsrätt.

Det är med hänsyn till detta lämpligt att ärenden om att ställa en elektrisk anläggning under särskild förvaltning prövas av den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen.

Nätmyndighet är för närvarande Statens energimyndighet som har sitt säte i Eskilstuna. Den är därmed belägen inom domkretsen för Länsrätten i Södermanlands län.

5.3 Förutsättningar för ingripande

Regeringens förslag: En anläggning får ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen.

Utredningens förslag: En anläggning får ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen och dessa brister i förvaltningen av anläggningen innebär att elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas.

Remissinstanserna: *Statens energimyndighet* tillstyrker utredningens förslag med den ändringen att begreppet elförsörjning byts ut mot överföring av el.

Elsäkerhetsverket anser att rena elsäkerhetsfrågor inte bör kunna leda till särskild förvaltning.

Konkurrensverket anser att kriterierna för att en anläggning skall kunna ställas under särskild förvaltning bör preciseras.

Svensk Energi tillstyrker utredningens förslag med det undantaget att särskild förvaltning bara skall få tillgripas då bristerna i förvaltningen hotar elöverföringen.

Skälen för regeringens förslag: Det svenska samhället är i hög grad beroende av el som energikälla. Detta gäller för såväl näringslivet som hushållen. Därför är det av vital betydelse att elöverföringen fungerar tillfredsställande. Ellagen innehåller, som nämnts i avsnitt 4.1, en rad bestämmelser som syftar till att säkerställa detta. Bland de viktigaste bestämmelserna är de som rör koncessionprövningen som bl.a. innebär att nätkoncession får beviljas endast den som är lämplig ur allmän synpunkt att bedriva nätverksamhet. Med detta uttryck menas att koncessionshavaren skall ha tekniska och ekonomiska resurser att

bedriva nätverksamhet och att han också kan antas ha vilja och förmåga att följa ellagstiftningens bestämmelser.

Bestämmelserna i ellagen syftar dock inte bara till att elöverföringen skall fungera i fysisk bemärkelse. Det finns även bestämmelser som ger var och en rätt att dels bli ansluten till elsystemet, dels få el överförd på elsystemet. Därmed säkerställs att var och en har möjlighet att bli försörjd med el.

Andra bestämmelser reglerar nättariffer, dvs. elanvändarnas betalning för överföring av elen. Syftet med bestämmelserna är att förhindra att koncessionshavarna tar ut oskäligt höga avgifter för elöverföringen. Detta skulle nämligen kunna försvåra och i extrema fall omöjliggöra för vissa elanvändare att få el överförd.

Omregleringen av elmarknaden syftade till att skapa en fungerande, konkurrensutsatt marknad vad gäller produktion av och handel med el. En grundläggande förutsättning för att detta mål skall uppnås är att samtliga elanvändare har rätt och möjlighet att fritt välja elleverantör, inbegripet rätten och möjligheten att byta elleverantör. Ett flertal bestämmelser i ellagen syftar till att säkerställa dessa mål. Som exempel kan nämnas koncessionshavarnas skyldighet att mäta, beräkna och rapportera överföringen av el på nätet och deras rapporteringskyldighet i samband med att elanvändare byter elleverantör.

Slutligen reglerar ellagen frågor om elsäkerhet som bl.a. syftar till att förhindra skador på person och egendom.

Om en koncessionshavare, trots upprepade förelägganden, i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen måste samhället ha möjligheter att se till att verksamheten bedrivs med iakttagande av denna lagstiftning. En återkallelse av nätkoncessionen är, som redan nämnts, i praktiken inte möjlig. Därför införs det nu en möjlighet att ställa den berörda anläggningen under särskild förvaltning.

Vad gäller förutsättningarna för att besluta om särskild förvaltning bör man först uppmärksamma förutsättningarna för att återkalla en nätkoncession enligt nuvarande reglering. Återkallelse skall ske ”om en koncessionshavare i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter” enligt ellagstiftningen. Ordalydelsen ger vid handen att återkallelse bara kan bli aktuell vid omfattande misskötsamhet från koncessionshavarens sida. Det ligger också i sakens natur att återkallelse bara kan bli aktuell sedan andra ingripanden från myndigheterna inte har fått avsedd effekt.

En återkallelse är en ingripande åtgärd mot en koncessionshavare. Den misskötsamhet med åtföljande problem som föranleder återkallelsen måste därför vara av allvarlig art och stå i rimlig proportion till det ingripande som en återkallelse innebär.

Bestämmelsen om återkallelse är allmänt hållen. Det går nämligen inte att i lagstiftningen mera precist ange vilken typ av misskötsamhet som skall föranleda återkallelse. Den viktiga avvägning mellan graden av misskötsamhet och ingripandet som just nämnts görs därför i det enskilda fallet inom den vida ram som anges i lagstiftningen. Det avgörande är alltså inte utformningen av kriterierna i lagstiftningen utan hur dessa tillämpas i det enskilda fallet.

Utredningen har föreslagit att samma kriterier som gäller vid återkallelse av koncession skall gälla vid beslut om särskild förvaltning men med det tillägget att beslut om särskild förvaltning bara får

meddelas om koncessionshavarens misskötsamhet innebär att elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas. Möjligheten för samhället att inskrida mot en misskötsam koncessionshavare blir därmed något mindre än dagens möjligheter att återkalla en nätkoncession.

Regeringen vill inledningsvis påpeka följande. En återkallelse av koncessionen innebär att koncessionshavarens egendom inte längre får användas och att de intäkter som följer av verksamheten därför bortfaller helt. Särskild förvaltning innebär att koncessionshavaren förlorar rådigheten över sin egendom, men verksamheten får fortsätta och det överskott som verksamheten eventuellt genererar tillfaller koncessionshavaren. Särskild förvaltning kan därför inte anses vara en fullt lika ingripande åtgärd som återkallelse av koncessionen. Det kan därför möjligen hävdas att möjligheterna för samhället att ingripa genom särskild förvaltning kan vara något vidare än vid återkallelse av nätkoncession.

Viktigare är dock följande. Det tillägg som utredningen föreslagit medför, enligt regeringens uppfattning, vissa nackdelar. Utredningens tanke är att brott mot vissa bestämmelser i ellagstiftningen skall beaktas i ärenden om särskild förvaltning medan brott mot andra bestämmelser inte skall få beaktas.

Det är svårt att se vilka fördelar som uppnås med denna konstruktion. Sett ur koncessionshavarens synvinkel innebär konstruktionen att han kan bryta mot vissa bestämmelser, även mycket allvarligt, utan att riskera ett beslut om särskild förvaltning medan brott mot andra bestämmelser däremot kan få denna följd. Det finns, enligt regeringens uppfattning, ingen anledning att ge en misskötsam koncessionshavare denna möjlighet.

Det kan också uppstå tveksamhet huruvida brott mot en viss bestämmelse innebär ett hot mot elöverföringen eller elmarknadens funktion eller inte.

Som en följd av denna konstruktion har utredningen föreslagit att brott mot elsäkerhetsbestämmelserna inte skall kunna föranleda beslut om särskild förvaltning eftersom sådan misskötsamhet inte innebär ett hot mot elöverföringen eller elmarknadens funktion. Som skäl för detta har utredningen anfört att tillsynsmyndigheten i detta fall i stället skall använda de ingripande befogenheter som beskrivits i avsnitt 4.1, dvs. rättelse på vederbörandes bekostnad och förbud mot att använda en anläggning.

I denna fråga har regeringen följande uppfattning. Först vill regeringen betona att särskild förvaltning inte är en alternativ ingripandeform utan en sista åtgärd som får tas till när andra tvångsmedel har använts utan att de lett till önskat resultat.

Om en koncessionshavare missköter sitt nät så allvarligt att Elsäkerhetsverket tvingas förbjuda användandet av nätet medför det att överföringen av el till samtliga kunder avbryts. Det är svårt att hävda annat än att detta utgör ett hot mot elöverföringen. Dessutom innebär brott mot elsäkerhetsbestämmelserna alltid en fara för person eller egendom. Om en koncessionshavare konsekvent bryter mot dessa bestämmelser och därigenom gång efter annan framkallar sådan fara eller missköter sitt nät så allvarligt att elöverföringen måste avbrytas finns det, enligt regeringens uppfattning, ingen anledning att förhindra att nätet

ställs under särskild förvaltning. Brott mot dessa bestämmelser kan nämligen inte anses vara mindre allvarliga än brott mot andra bestämmelser i ellagstiftningen.

Regeringen anser sammanfattningsvis att, om frågan om särskild förvaltning blir aktuell, prövningen skall ske på grundval av koncessionshavarens hela misskötsamhet. En samlad bedömning skall då ske där koncessionshavarens intressen vägs mot samhällets intresse av att samtliga bestämmelser inom ellagstiftningen iakttas, oavsett vilka intressen dessa bestämmelser är avsedda att skydda.

Regeringen anser alltså att kriterierna för att besluta om särskild förvaltning skall vara desamma som hittills gällt för återkallelse av koncession.

5.4 Föremålet för särskild förvaltning

Regeringens förslag: Om en misskötsam koncessionshavare innehar flera anläggningar och misskötsamheten endast hänför sig till en del av anläggningarna skall bara dessa ställas under särskild förvaltning. Detta gäller dock bara i den utsträckning som den samlade förvaltningen av samtliga anläggningar inte försvåras i nämnvärd omfattning.

Utredningens förslag: Ett beslut om särskild förvaltning skall alltid avse koncessionshavarens samtliga anläggningar.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Som har beskrivits i avsnitt 4.1 har den som använder en starkströmsledning med stöd av nätkoncession enligt ellagen (1997:857) ett antal skyldigheter som anges i ellagen.

Det är just denna typ av starkströmsledningar som omfattas av den föreslagna lagen. En närmare beskrivning av de anläggningar som kan bli föremål för särskild förvaltning ges i författningskommentaren till 1 kap. 1 §.

Utöver själva anläggningen i teknisk bemärkelse måste ett beslut om särskild förvaltning också omfatta ytterligare egendom som krävs för att verksamheten skall kunna bedrivas. Som exempel kan nämnas nätföretagets kundregister.

Med stöd av ett bemyndigande i ellagen har regeringen föreskrivit om undantag från kravet på nätkoncession beträffande vissa typer av starkströmsledningar. Det gäller i praktiken sådana ledningar som används för överföring av el, inte för annans räkning utan för egen räkning. Sådana ledningar ingår i begreppet anläggning för *användning* av el. De brukar också benämnas interna nät. Gemensamt för innehavarna av dessa anläggningar är att de i princip inte har några skyldigheter mot andra elkunder eftersom de bara använder sina ledningar för eget bruk. Dessa ledningar bör därför inte omfattas av den föreslagna lagen.

Ytterligare en fråga som måste övervägas är omfattningen av ett förordnande om särskild förvaltning när någon innehar flera

nätkoncessioner. Det är nämligen inte ovanligt att ett nätföretag innehar flera nätkoncessioner.

När det gäller lokalnät, vilka används med stöd av nätkoncession för område, innehåller ellagen en bestämmelse om att nätverksamhet skall ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet. Beträffande lokalnät anges dessutom att nätverksamheten i varje koncessionsområde skall redovisas för sig. Nätmyndigheten skall dock besluta att nätverksamheten i en koncessionshavares samtliga områden skall redovisas gemensamt om vissa förutsättningar är uppfyllda. Om ett sådant beslut har meddelats skall en enhetlig nättariff för samtliga berörda områden tillämpas efter en viss övergångstid.

Vad sedan gäller regionledningar används de med stöd av nätkoncession för linje. Nätföretag innehar ofta flera sådana koncessioner för regionledningar och det är inte ovanligt att dessa ledningar är belägna i olika delar av landet.

Ellagen innehåller en huvudbestämmelse om utformningen av nättariffer. Enligt bestämmelsen skall tariffen utformas så, att koncessionshavarens samlade intäkter från verksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels koncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten. När skäligheten av en nättariff skall bedömas finns särskilda bestämmelser för regionledningar. Bestämmelserna innebär att en koncessionshavares prestation skall bedömas helt eller delvis samlat för samtliga hans regionledningar.

Om ett nätföretag innehar nätkoncession för flera områden eller för flera regionledningar uppstår frågan om ett beslut om särskild förvaltning skall omfatta bara den eller de anläggningar där misskötsamhet föreligger eller om beslutet skall omfatta alla anläggningar som av nätföretaget förvaltas som en enhet.

Om ett nätföretag, som innehar flera koncessioner, inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen kan denna misskötsamhet avse olika bestämmelser. Koncessionshavaren kan exempelvis missköta det tekniska underhållet av sitt nät så allvarligt att elöverföringen inte längre håller godtagbar kvalitet, vilket kan få till följd omfattande spännings- och frekvensvängningar och/eller upprepade strömavbrott. Sådan misskötsamhet kan naturligtvis vara hänförlig till endast anläggningen som används med stöd av en av koncessionerna även om också motsatsen kan vara fallet.

Misskötsamheten kan även bestå i att nätföretaget ignorerar regler om skälig tariffsättning, om anslutning till hans nät på skäliga villkor, om redovisning, om underrättelseskyldighet vid byte av balansansvarig och elleverantör, etc. I dessa fall torde misskötsamheten i större utsträckning vara hänförlig till samtliga anläggningar.

Utgångspunkten vid bedömningen av denna fråga bör vara att ett beslut om särskild förvaltning inte bör ges större omfattning än som krävs för att uppnå syftet med den särskilda förvaltningen, dvs. att koncessionshavarens misskötsamhet upphör och de problem som drabbat elmarknaden och dess kunder till följd av denna misskötsamhet försvinner. Detta leder till att, om misskötsamheten bara är hänförlig till den anläggning som används med stöd av en av koncessionerna, beslutet om särskild förvaltning bara skall omfatta den anläggningen. Denna

princip kan dock inte tillämpas undantagslöst. Som nämnts ovan finns vissa bestämmelser som gäller då någon har flera koncessioner. Tillämpningen av dessa bestämmelser kan försvåras om bara en del av de berörda anläggningarna ställs under särskild förvaltning medan resterande anläggningar förvaltas av koncessionshavaren.

Dessutom kan det berörda nätföretaget ha en sådan organisation av verksamheten att förvaltningen av anläggningarna svårligen kan delas upp mellan koncessionshavaren och en förvaltare.

Endast om den samlade förvaltningen av de berörda anläggningarna inte försvåras i nämnvärd utsträckning bör därför ett beslut om särskild förvaltning kunna omfatta endast en del av anläggningarna. I annat fall måste ett beslut om särskild förvaltning omfatta alla de berörda anläggningarna.

Ett undantag från lagens tillämpningsområde bör gälla. Den föreslagna möjligheten till ingripande mot misskötsamma koncessionshavare bör inte omfatta staten som koncessionshavare. I praktiken gäller det stamnätet och ett antal utlandsförbindelser som används med stöd av ett stort antal nätkoncessioner, vilka innehas av staten. Stamnätet och utlandsförbindelserna drivs för statens räkning av Affärsverket svenska kraftnät. Om Svenska kraftnät skulle börja missköta sin verksamhet så att frågan om särskild förvaltning blir aktuell har regeringen andra och mer effektiva medel för att åstadkomma rättelse.

Detta undantag bör dock inte gälla av staten helt eller delvis ägda aktiebolag som innehar nätkoncessioner. Sådana aktiebolag bör i detta sammanhang behandlas på samma sätt som andra aktiebolag.

5.5 Formen för ingripande

Regeringens förslag: Det skall finnas två former av särskild förvaltning, förvaltningsföreläggande, som är mindre ingripande mot koncessionshavaren, och tvångsförvaltning, som är mer ingripande. Ett ingripande enligt lagen skall inte vara mer omfattande än som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av anläggningen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för regeringens förslag: Misskötsamhet från koncessionshavarens sida av så allvarlig beskaffenhet att särskild förvaltning kan bli aktuell kan ha både olika innebörd och olika orsaker.

Misskötsamheten kan bestå i att ledningsnätet inte underhålls och därför blir så undermåligt att kravet på att överföringen av el skall vara av god kvalitet inte kan uppfyllas. En annan typ av misskötsamhet kan bestå i att koncessionshavaren inte följer föreskrifter av mer administrativ natur, såsom bestämmelser om redovisning av nätverksamheten, tariffsättning, mätning, beräkning och rapportering av överförd el, rapportering vid byte av elleverantör och balansansvarig etc.

Orsaken till misskötsamheten kan vara bristande ekonomiska resurser, bristande kompetens hos berörd personal men också ren ovilja att följa gällande bestämmelser.

Oavsett vad misskötsamheten består i och oavsett vad den beror på skall ett ingripande syfta till att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av anläggningen, dvs. att misskötsamheten upphör och verksamheten vid anläggningen drivs med iakttagande av de bestämmelser som gäller för verksamheten.

Den form av ingripande som nu föreslås, särskild förvaltning, innebär att koncessionshavarens behörighet vad avser förvaltningen av anläggningen i större eller mindre utsträckning inskränks. Denna behörighet övertas då av en särskild förvaltare vars uppgift blir att se till att det nämnda syftet uppnås.

Som utredningen har föreslagit bör det införas två olika former av särskild förvaltning.

Den ena och mindre ingripande formen är förvaltningsföreläggande som innebär att koncessionshavaren föreläggs att överlämna förvaltningen av anläggningen till en särskild förvaltare som koncessionshavaren själv utser. Då denna form väljs behöver inte förvaltningen överlämnas till den särskilde förvaltaren i större omfattning än som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Koncessionshavaren kan alltså behålla vissa delar av anläggningens förvaltning. Denna form av förvaltning bygger på ett samarbete mellan koncessionshavaren och förvaltaren.

Den andra och mer ingripande formen är tvångsförvaltning som innebär att en förvaltare utses utan något inflytande från koncessionshavarens sida vid valet av förvaltare. Förvaltningen i hela sin omfattning övertas då av förvaltaren, varigenom koncessionshavaren helt förlorar sin behörighet vad gäller anläggningens förvaltning.

Vid valet mellan dessa två former skall utgångspunkten vara att ingripandet inte bör vara mer omfattande än som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Vid denna bedömning skall det inte bara beaktas om en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas under den tid den särskilda förvaltningen pågår utan också om en sådan förvaltning kan antas bli bestående under tiden därefter.

I de fall misskötsamheten beror på bristande ekonomiska resurser eller bristande kompetens blir det i många fall tillräckligt att koncessionshavaren får hjälp av en särskild förvaltare. I dessa fall kan den särskilda förvaltningen få formen av ett förvaltningsföreläggande. Målet för den särskilda förvaltningen är i dessa fall att de ekonomiska resurserna och kompetensen hos koncessionshavaren skall byggas upp så att koncessionshavaren efter någon tid kan återta förvaltningen av anläggningen.

I de fall misskötsamheten bottnar i ren ovilja att följa de bestämmelser som omgärdar nätverksamheten måste man ofta vidta åtgärder av mer ingripande karaktär. I dessa fall bör därför den särskilda förvaltningen få formen av tvångsförvaltning.

Tvångsförvaltning kan också bli aktuell i de fall då misskötsamheten inte beror på bristande vilja att följa regelverket, men det bedöms som utsiktslöst att koncessionshavaren inom rimlig tid skall kunna bygga upp sin kompetens eller sina ekonomiska resurser.

Målet för den särskilda förvaltningen då sådana situationer föreligger blir i många fall inte att koncessionshavaren efter en tid återtar förvaltningen av anläggningen utan att någon annan övertar driften av

anläggningen. Om en frivillig överenskommelse med denna innebörd inte kan uppnås föreslås en möjlighet för staten att inlösa anläggningen från koncessionshavaren.

Prop. 2003/04:135

5.6 Förvaltningsföreläggande

Regeringens förslag: Vid ett förvaltningsföreläggande skall koncessionshavaren föreläggas att genom ett förvaltningsavtal överlämna förvaltningen, helt eller delvis, till en av honom utsedd förvaltare.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Som har nämnts tidigare skall ärenden om särskild förvaltning prövas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten.

Om länsrätten i ett sådant ärende finner att förvaltningsföreläggande är den lämpligaste formen för den särskilda förvaltningen skall föreläggandet ha den innebörden att koncessionshavaren föreläggs att inom viss tid till länsrätten ge in ett avtal varigenom förvaltningen av den egendom som anges i föreläggandet överlämnas till en särskild förvaltare.

I föreläggandet skall länsrätten noga ange de missförhållanden som har föranlett föreläggandet. Med utgångspunkt i detta kan sedan parterna ge förvaltningsavtalet en lämplig utformning.

När förvaltningsavtalet har getts in till länsrätten skall länsrätten, efter granskning av avtalet, pröva huruvida avtalet kan godkännas eller ej. Avgörande för denna prövning är om avtalet har ett sådant innehåll att det kan antas leda till en tillfredsställande förvaltning av anläggningen. Prövningen skall utgå från en helhetsbedömning av avtalet men vissa förutsättningar måste alltid vara uppfyllda enligt följande.

Då ett förvaltningsföreläggande meddelas föreligger i allmänhet missförhållanden av betydande omfattning. Under den tid som förvaltningsavtalet gäller skall dels dessa missförhållanden rättas till, dels koncessionshavaren ges möjlighet att bygga upp sina ekonomiska resurser och sin kompetens så att han på sikt kan återta förvaltningen av sitt nät. Därför bör förvaltningsavtalets giltighetstid inte vara alltför kort. En lämplig minimitid kan sättas till ett år.

I avtalet bör, som nämnts, förvaltningen av anläggningen övertas av den särskilde förvaltaren. Det bör dock finnas en viss flexibilitet i detta. Förvaltaren behöver inte överta förvaltningen i vidare omfattning än vad som behövs för att missförhållandena skall kunna rättas till. I många fall kommer missförhållandena att vara hänförliga antingen till det tekniska underhållet av nätet eller till den administrativa hanteringen av nätverksamheten.

Länsrätten skall vid sin granskning alltså pröva om förvaltningen av anläggningen har överlämnats i tillräcklig omfattning.

Prövningen måste också innefatta frågan om den tilltänkte förvaltaren har tillräckliga kvalifikationer för att kunna sköta sitt uppdrag.

Slutligen bör avtalet alltid innefatta en fullmakt för förvaltaren att, i de angelägenheter han övertar, företräda koncessionshavaren.

Finner länsrätten att avtalet uppfyller de krav som bör ställas, skall länsrätten godkänna avtalet.

I och med godkännandet av förvaltningsavtalet upphör länsrättens och statsmakternas befattning med ärendet. Lagen innehåller inte några föreskrifter om förvaltningen och därför kan någon tillsyn över förvaltningen inte bli aktuell.

Inom ramen för sitt tillsynsansvar enligt ellagen kommer däremot nätmyndigheten att kunna följa utvecklingen hos den berörda anläggningen. Om nätmyndigheten därvid märker att någon förbättring inte kommer till stånd kan nätmyndigheten på nytt ansöka om särskild förvaltning, varvid tvångsförvaltning torde bli resultatet av den förnyade prövningen.

Om koncessionshavaren inte ger in ett förvaltningsavtal till länsrätten eller om ett ingivet förvaltningsavtal inte kan godkännas skall länsrätten i allmänhet genast förordna om tvångsförvaltning. Om ett ingivet förvaltningsavtal endast har några mindre brister skall det dock finnas en möjlighet för koncessionshavaren att rätta till detta innan länsrätten slutligen tar ställning i målet.

5.7 Tvångsförvaltning

Regeringens förslag: Vid tvångsförvaltning överlämnas hela förvaltningen av anläggningen till en förvaltare som utses av länsrätten.

Ärenden som uppkommer sedan en anläggning ställts under tvångsförvaltning prövas av nätmyndigheten som första instans.

Nätmyndigheten skall utöva tillsyn över tvångsförvaltningen.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att länsrätten skall pröva de ärenden som uppkommer sedan en anläggning ställts under tvångsförvaltning och att länsstyrelsen skall utöva tillsyn över tvångsförvaltningen. I övrigt överensstämmer förslaget med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Göta hovrätt* och *Länsrätten i Södermanlands län* anser att ärenden som uppkommer sedan en anläggning ställts under tvångsförvaltning skall prövas av nätmyndigheten som första instans.

Göta hovrätt, *Länsrätten i Södermanlands län* och *Statens energimyndighet* anser att nätmyndigheten bör vara tillsynsmyndighet. I övrigt har remissinstanserna lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Om förhållandena är sådana att ett förvaltningsföreläggande inte är tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning skall länsrätten förordna om tvångsförvaltning av den berörda anläggningen. Vid den formen av särskild förvaltning är koncessionshavarens inflytande reducerat till ett minimum.

Samtidigt med att länsrätten förordnar om tvångsförvaltning skall den utse en förvaltare.

Innebörden av att en anläggning ställs under tvångsförvaltning blir att förvaltaren övertar behörigheten att förvalta den eller de anläggningar som omfattas av beslutet. Koncessionshavaren förlorar i motsvarande mån denna behörighet. Vid tvångsförvaltning övergår förvaltningen av samtliga angelägenheter vid anläggningen på förvaltaren. Det finns alltså inte, såsom vid förvaltningsföreläggande, möjlighet att överlåta endast vissa förvaltningsuppgifter på förvaltaren.

Vid tvångsförvaltning får förvaltaren ställning av legal ställföreträdare för koncessionshavaren, såvitt avser förvaltningen av anläggningen.

Till förvaltare skall utses någon som har vilja och förmåga att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. I praktiken kommer i de flesta fall endast nätföretag att vara aktuella som förvaltare. Eftersom nätmyndigheten har den största kännedomen om tänkbara förvaltare skall nätmyndigheten alltid föreslå en förvaltare, varefter den föreslagne förvaltarens lämplighet får prövas av länsrätten.

Förvaltaren skall entledigas antingen om han själv begär det eller om han inte sköter sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Detta senare bör ske på samma sätt som vid förordnande av förvaltare första gången, dvs. beslutet fattas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten. Vid byte av förvaltare skall nätmyndigheten alltid föreslå en ny förvaltare.

Förvaltarens främsta uppgift blir att verka för att de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen undanröjs så att en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas. Förvaltaren skall därför så snart som möjligt utarbeta en plan för hur en sådan förvaltning skall kunna åstadkommas. Om missförhållandena består i att olika administrativa föreskrifter inte följs kommer planen att redovisa åtgärder som medför att föreskrifterna följs i framtiden. Om tvångsförvaltningen har föranletts av eftersatt underhåll kommer planen att bestå av en beskrivning av de upprustningsåtgärder som krävs och hur de skall genomföras och finansieras.

Sedan förvaltaren utarbetat denna plan skall den ges in till länsrätten som på grundval av planen då skall besluta hur länge tvångsförvaltningen skall pågå. Denna tid får avgöras från fall till fall men inte i något fall bör det beslutas om längre tid än fem år.

Vid förvaltningstidens slut kan det visa sig att det ännu inte har gått att komma till rätta med de problem som föranlett tvångsförvaltningen. Länsrätten skall därför ha en möjlighet att förlänga tiden, dock med högst tre år i sänder.

Det kan också visa sig under pågående förvaltning att skälen för tvångsförvaltning inte längre föreligger. Länsrätten skall därför ha möjlighet att besluta att förvaltningen skall upphöra i förtid.

Utöver skyldigheten att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen skall förvaltaren i övrigt förvalta anläggningen på ett tillfredsställande sätt. I denna verksamhet skall förvaltaren på sedvanligt sätt sträva efter att verksamheten ger en skälig avkastning.

Vad gäller de åtgärder som förvaltaren vidtar i syfte att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen gäller däremot inte något särskilt avkastningskrav. Det räcker med att åtgärderna ryms inom ramen för en ekonomiskt sund förvaltning av anläggningen. Ett avkastningskrav beträffande dessa åtgärder skulle försvåra

genomförandet av dem, varigenom hela syftet med tvångsförvaltningen skulle äventyras.

När en anläggning ställs under tvångsförvaltning får det följande konsekvenser vad gäller förhållandet mellan koncessionshavaren och förvaltaren.

En utgångspunkt vad gäller parternas rättigheter och skyldigheter under pågående tvångsförvaltning är att koncessionshavaren behåller koncessionen. Den som innehar en koncession har ett grundläggande ansvar för att verksamheten vid anläggningen bedrivs i enlighet med bestämmelserna i ellagstiftningen. En förutsättning för att detta skall kunna ske är att anläggningen underhålls och vid behov rustas upp så att den fungerar tillfredsställande. Detta grundläggande ekonomiska ansvar för anläggningen och dess drift ligger kvar hos koncessionshavaren i och med att denne behåller koncessionen.

Förvaltaren övertar från koncessionshavaren behörigheten att förvalta anläggningen. Med detta avses att fullgöra de uppgifter som krävs för att verksamheten skall kunna bedrivas på ett korrekt sätt. Uppgifterna består dels av att vidta de åtgärder som sammanhänger med driften av anläggningen och därvid iaktta de bestämmelser, främst i ellagstiftningen, som gäller för denna verksamhet, dels att vidta de upprustningsåtgärder som kan vara aktuella. Förvaltaren övertar dock inte, som nämnts, det grundläggande ekonomiska ansvaret för anläggningen. Förvaltningen finansieras uteslutande med de medel som genereras i verksamheten och de lån som förvaltaren eventuellt tar upp. Samtliga dessa medel tillhör koncessionshavaren men disponeras för dennes räkning av förvaltaren.

Detta grundläggande synsätt får följande konsekvenser för koncessionshavaren.

Som nämnts tidigare kommer i praktiken endast nätföretag att bli aktuella som förvaltare. I de allra flesta fall kommer en sådan förvaltare att ha egen personal, som skall utföra det arbete som ingår i förvaltningsuppdraget. Detta medför att den personal som är anställd av koncessionshavaren, som också är ett nätföretag, inte längre får handlägga sina ordinarie arbetsuppgifter. I många fall blir det därför aktuellt för koncessionshavaren att säga upp personal på grund av arbetsbrist.

En följd av att koncessionshavaren behåller det grundläggande ekonomiska ansvaret för anläggningen blir att koncessionshavaren alltjämt är skyldig att, under vissa förutsättningar, bidra till finansieringen av verksamheten vid anläggningen, både vad avser eventuella upprustningsåtgärder och vad avser den normala driften vid anläggningen. Å andra sidan skall ett eventuellt överskott från verksamheten ställas till koncessionshavarens förfogande om medlen inte behövs för förvaltningen av anläggningen.

Vad gäller koncessionshavarens skyldighet att betala skatt påverkas den inte av ett beslut om tvångsförvaltning. Koncessionshavaren är fortfarande skattskyldig för all sin verksamhet inklusive den verksamhet som för koncessionshavarens räkning bedrivs av förvaltaren vid den tvångsförvaltrade anläggningen.

Deklarationsskyldigheten beträffande verksamheten vid den tvångsförvaltrade anläggningen ligger också kvar på koncessionshavaren.

I och med att koncessionshavaren behåller koncessionen är han alltså berättigad att överlåta denna vilket ofta är den bästa lösningen i de fall tvångsförvaltning blir aktuell.

För förvaltaren innebär tvångsförvaltningen följande.

Enligt en bestämmelse i den föreslagna lagen skall förvaltaren anses som koncessionshavare. Denna bestämmelse rör inte primärt förvaltarens förhållande till koncessionshavaren utan förhållandet till det allmänna. Ellagstiftningen innehåller en rad skyldigheter för en koncessionshavare. Dessa skyldigheter åvilar nu förvaltaren och den tillsyn som samhället utövar beträffande dessa skyldigheter riktar sig nu mot förvaltaren.

Om förvaltaren missköter sitt uppdrag blir dock inte följden att anläggningen på nytt ställs under särskild förvaltning utan följden blir att förvaltaren byts ut.

Följande frågor vad gäller koncessionshavarens och förvaltarens rättigheter och skyldigheter regleras i den föreslagna lagen.

För att förvaltarens personal skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter måste koncessionshavaren ställa de kontorslokaler och andra utrymmen som krävs för förvaltningens fullgörande till förvaltarens förfogande. Koncessionshavaren måste dessutom till förvaltaren överlämna de handlingar och föremål samt i övrigt lämna förvaltaren de upplysningar som krävs för förvaltningen.

En av de viktigaste följderna av ett beslut om tvångsförvaltning är att förvaltaren, för koncessionshavarens räkning, disponerar de medel som krävs för förvaltningen av anläggningen. Den huvudsakliga intäkten från verksamheten vid anläggningen är de avgifter som betalas av de kunder som är anslutna till anläggningen, dvs. de producenter som matar in el på anläggningen, de elanvändare som tar ut el för förbrukning från anläggningen samt innehavarna av de ledningar eller ledningsnät som är anslutna till den tvångsförvaltrade anläggningen. Denna intäkt och eventuella andra löpande intäkter skall uppbäras av förvaltaren. Dessa intäkter skall helst täcka de utgifter som förvaltaren har att besluta om, dvs. de löpande utgifterna för driften och de utgifter som krävs för eventuella upprustningsåtgärder och andra investeringar. Så kommer dock sällan att vara fallet, särskilt inte när det gäller utgifter av det senare slaget. Då kan det bli nödvändigt att ta upp lån. Förvaltarens rätt att ta upp lån är dock reglerad.

Vad gäller lån som kan krävas för den löpande driften bör förvaltaren kunna ta upp sådana lån om de kan finansieras med medel från den löpande driften, varmed menas att amorteringar och räntor skall kunna betalas ur de löpande intäkterna och lånet skall vara slutamorterat vid förvaltningstidens utgång. Sådana lån får alltså inte belasta koncessionshavaren eller en eventuell ny koncessionshavare sedan tiden för förvaltningen har löpt ut.

I övrigt bör förvaltaren inte få ta upp lån utan tillstånd av nätmyndigheten. I dessa fall kommer det främst att gälla sådana lån som krävs för att finansiera upprustningar av den tvångsförvaltrade anläggningen. Tillståndsfrågan bör då baseras på om användningen av de upplånade medlen är till gagn för den framtida verksamheten vid anläggningen och om villkoren för lånet inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten vid anläggningen.

En tredje finansieringskälla, utöver löpande intäkter och lån, är medel från koncessionshavaren. Som nämnts tidigare är varje koncessionshavare skyldig, inte bara att bekosta den dagliga driften av sitt ledningsnät utan också att underhålla sitt ledningsnät och vidta behövliga investeringar så att överföringen på nätet håller den kvalitet som krävs enligt ellagstiftningen. Detta ekonomiska ansvar kan knappast anses inskränkt till det kapital som finns nedlagt i anläggningen och den avkastning detta ger. Ansvaret måste också anses omfatta koncessionshavarens övriga förmögenhetstillgångar. Detta ansvar och dess omfattning påverkas inte av att anläggningen ställs under tvångsförvaltning.

I de fall koncessionshavaren inte är ägare till anläggningen kan även ägaren åläggas att bidra till finansieringen av verksamheten vid den tvångsförvaltningsanläggningen.

På ansökan av förvaltaren skall därför nätmyndigheten kunna ålägga koncessionshavaren och, i förekommande fall, ägaren att ställa medel till förvaltarens förfogande som behövs för förvaltningen. Denna möjlighet får dock bara användas då övriga nämnda finansieringskällor inte förslår.

Möjligheten att ålägga betalningsskyldighet gäller varje slag av åtgärd som faller inom förvaltarens kompetensområde. Ett sådant beslut kan således avse inte bara medel till upprustningsåtgärder utan även medel för att täcka rena driftkostnader.

Lagrådet anser att bestämmelsen om koncessionshavarens ersättningsskyldighet är anmärkningsvärd eftersom den i vissa fall kan tvinga en koncessionshavare att fortsätta en icke lönande verksamhet. Vad gäller bestämmelsen om ersättningsskyldighet för ägaren, då denne inte är koncessionshavare, anser Lagrådet att den är synnerligen anmärkningsvärd då ägaren kan få svara för nödvändiga investeringar även om arrendet har bestämts med hänsyn till att koncessionshavaren skall sköta underhållet.

Av följande skäl gör regeringen en annan bedömning än Lagrådet. Nätverksamhet är inte bara en sedvanlig kommersiell verksamhet utan den utgör också en mycket samhällsviktig verksamhet. Därav följer att såväl koncessionshavaren som ägaren har ett betydligt vidare ansvar för verksamheten än vad som är fallet vid en sedvanlig kommersiell verksamhet. Detta framgår också dels av att det krävs nätkoncession för att bedriva nätverksamhet, varvid sökandens lämplighet prövas, dels av att koncessionshavaren har ett antal skyldigheter, vilka framgår av ellagen och att nätmyndigheten utövar tillsyn över att dessa skyldigheter iakttas.

Frågan om ersättningsskyldighet blir främst aktuell då underhållet av ett elnät är så eftersatt att elöverföringen inte längre fungerar tillfredsställande. Det tar ungefär tjugo år av eftersatt underhåll innan ett elnät som är i gott skick blir så undermåligt att tvångsförvaltning kan bli aktuell. En koncessionshavare som börjar märka att han inte har förmåga att ta det ansvar som är förknippat med koncessionen bör överlåta sin koncession till någon som har denna förmåga.

Den som underlåter detta och låter elnätet förfalla på ett sådant sätt att tvångsförvaltning kan bli aktuell har därför grovt svikit sitt ansvar som koncessionshavare. Det finns då ingen anledning att befria en sådan koncessionshavare från hans ansvar så länge han innehar koncessionen.

Samma resonemang gör sig gällande beträffande en ägare, som inte är koncessionshavare. Om en sådan ägare märker att koncessionshavaren inte förmår ta sitt ansvar bör ägaren alltså agera mot koncessionshavaren för att förmå denne att vidta rättelse. Ägaren kan också säga upp avtalet med koncessionshavaren och antingen själv överta driften eller arrendera ut denna till någon som är bättre lämpad att bedriva nätverksamheten. Slutligen har ägaren alltid möjlighet att överlåta anläggningen till någon annan.

Det är dessutom föga troligt att en seriös ägare stillatigande åser hur en koncessionshavare låter hans nät gradvis förfalla med den kapitalförstöring detta medför.

Det finns alltså ingen anledning att befria ägaren från det ekonomiska ansvaret för verksamheten vid anläggningen.

Förvaltarens rätt att företräda koncessionshavaren är dock inte helt utan inskränkningar. Förvaltaren får inte överlåta anläggningen och inte heller ingå borgensförbindelser. Sådana förbindelser belastar bara verksamheten utan att tillföra denna några resurser.

Den föreslagna lagen innehåller också särskilda regler som syftar till att koncessionshavaren skall få tillgång till det räkenskapsmaterial som avser verksamheten vid anläggningen.

Eftersom det krävs nätkoncession för att använda denna typ av anläggning brukar inte panträtt i den fastighet där anläggningen är belägen eller företagshypotek i verksamheten upplåtas till säkerhet för borgenärernas fordringar. Det finns därför knappast något behov av att reglera dessa frågor.

Som redan nämnts är det länsrätten som prövar ärenden om att ställa en anläggning under särskild förvaltning. Sedan så skett kan det under den tid tvångsförvaltningen pågår uppstå ett antal olika typer av ärenden. Även dessa skall, enligt utredningens förslag, prövas av länsrätten. Enligt förslaget skall dessutom ärendet om tvångsförvaltning inte avslutas hos länsrätten förrän tvångsförvaltningen upphör.

Regeringen anser att det är något främmande för domstolsväsendet att ha ärenden av mera förvaltningsmässig karaktär anhängiggjorda under så lång tid som här kan bli aktuellt. Dessutom kan inte dessa ärenden anses innehålla så starka rättssäkerhetskrav att de kräver en domstolsprövning i första instans. Regeringen föreslår därför att dessa ärenden prövas av nätmyndigheten som första instans.

Vad gäller tillsyn gör regeringen följande bedömning. Tvångsförvaltning kommer förmodligen att bli en sällsynt företeelse, varför landets länsstyrelser bara någon enstaka gång eller inte alls kommer att beröras av denna fråga. Om en anläggning ställs under tvångsförvaltning kommer tillsynen att kräva en inte obetydlig kompetens på detta område, vilket länsstyrelserna normalt saknar. Denna kompetens måste då byggas upp för detta tillfälle, som för den berörda länsstyrelsen förmodligen blir en engångsföreteelse.

Den kompetens som krävs för tillsynen finns däremot hos nätmyndigheten. Denna myndighet bör därför vara tillsynsmyndighet enligt den föreslagna lagen.

Regeringens förslag: Om en bestående tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas får staten lösa in anläggningen.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att staten får lösa in en anläggning om denna är ställd under tvångsförvaltning och en bestående tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I vissa situationer kommer tvångsförvaltning inte att framstå som meningsfull. Det kan vara fallet när det inte går att skaffa fram behövt kapital för anläggningens upprustning. Anläggningen kan t.ex. ge låg avkastning och vara i behov av kapitalkrävande investeringar samtidigt som koncessionshavaren saknar de tillgångar som behövs. En annan situation kan vara att frågan om tvångsförvaltning har aktualiserats av koncessionshavarens ovilja att följa ellagstiftningens bestämmelser.

Det måste även i dessa fall finnas möjligheter att lösa problemen. Det kan knappast ske på annat sätt än att äganderätten förs över till någon som kan driva anläggningen på det sätt som samhället kräver. Mot bakgrund av detta finns det i lagen en möjlighet för staten att lösa in anläggningen.

Utredningen har föreslagit att inlösen bara får beslutas sedan tvångsförvaltning har pågått någon tid. I vissa fall kan det dock vara uppenbart, redan då frågan om tvångsförvaltning aktualiseras, att en bestående tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas. Därför bör det finnas möjlighet att besluta om inlösen såväl då frågan om tvångsförvaltning aktualiseras som under pågående tvångsförvaltning.

Som förutsättning för inlösen gäller att en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas eller att en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte blir bestående sedan en eventuell tvångsförvaltning har upphört.

5.9 Övrig lagstiftning

Regeringens förslag: Möjligheten i ellagen (1997:857) att återkalla en nätkoncession vid koncessionshavarens misskötsamhet tas bort och ersätts med en obligatorisk återkallelse då en elektrisk anläggning löses in av staten enligt den föreslagna lagen.

Regeringens bedömning: Bestämmelser om sekretess för uppgifter som lämnas i ärenden enligt den föreslagna lagen bör inte införas.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag vad gäller ellagen.

Utredningen har föreslagit att en ny bestämmelse införs i sekretesslagen (1980:100) som begränsar utomståendes insyn i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden i ärenden enligt den föreslagna lagen.

Remissinstanserna: *Göta hovrätt* tillstyrker utredningens förslag om sekretess.

I övrigt har remissinstanserna lämnat de båda förslagen utan erinran.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Med anledning av den nya lagen bör vissa ändringar övervägas i två andra lagar.

Det gäller först vissa ändringar i ellagen (1997:857). Enligt nuvarande lydelse av 2 kap. 18 § 2 skall en nätkoncession återkallas vid allvarlig misskötsamhet från koncessionshavarens sida. Som tidigare konstaterats kan bestämmelsen i praktiken inte utnyttjas och bör därför upphävas. På dess ställe införs en ny bestämmelse, innebärande att en nätkoncession skall återkallas om staten löser in anläggningen. Frågan behandlas i författningskommentaren till den berörda bestämmelsen.

Vad gäller utredningens förslag om sekretess gör regeringen följande bedömning.

I mål om särskild förvaltning gör sig behovet av offentlig insyn särskilt starkt gällande. Kundkollektivet har ett berättigat intresse av insyn då det för kunderna är väsentligt att särskild förvaltning verkligen kommer till stånd när så är påkallat enligt den föreslagna lagen. Detta beroende på de stora problem som kunderna drabbas av vid allvarlig misskötsamhet från koncessionshavarens sida. Vidare gör sig rättssäkerhetsaspekterna starkt gällande på grund av det omfattande ingrepp ett beslut om särskild förvaltning innebär för koncessionshavaren. Även detta talar med styrka för offentlig insyn.

Mot detta behov av offentlig insyn skall ställas ett eventuellt behov av sekretess. Regeringen vill då först påpeka att ett beslut om särskild förvaltning i praktiken bara kan föranledas av två olika typer av misskötsamhet. Det ena är att koncessionshavaren konsekvent åsidosätter alla eller i vart fall de flesta av de bestämmelser som gäller för verksamheten. Det andra är att underhållet av elnätet är så eftersatt att nätverksamheten inte fungerar på ett acceptabelt sätt. Regeringen vill också framhålla att i praktiken endast juridiska personer kommer i fråga som koncessionshavare.

Vad först gäller enskilds personliga förhållanden kan det bara gälla de personer som är satta att leda det nätföretag som är koncessionshavare. Dessa personer kan förvisso ha misskött sina uppgifter inom företaget så att frågan om särskild förvaltning har blivit aktuell. Uppgifter om sådan misskötsamhet är dock inte av den karaktären att de bör sekretessbeläggas.

Vad gäller enskilds ekonomiska förhållanden är det bara koncessionshavarens, dvs. nätföretagets, förhållanden som kan bli relevanta i detta sammanhang. Man måste då beakta att koncessionshavaren inte agerar på en konkurrensutsatt marknad eftersom nätverksamhet är ett naturligt monopol. Det finns alltså inget behov av att skydda koncessionshavarens intressen gentemot några konkurrenter.

Regeringen anser sammanfattningsvis att det inte finns skäl att införa någon bestämmelse om sekretess för uppgifter som lämnas i mål enligt den föreslagna lagen.

I det till Lagrådet remitterade förslaget fanns en bestämmelse i 3 kap. 5 § av innebörd att nätmyndigheten, på ansökan av förvaltaren, får besluta om särskilda villkor för förvaltningen, om sådana behövs. I författningskommentaren nämndes bl.a. att sådana villkor kan behövas om nätföretaget går i konkurs för att samordna den särskilde förvaltarens och konkursförvaltarens förvaltning.

Lagrådet har föreslagit att bestämmelsen utgår under anförande av bl.a. att det måste vara uteslutet att nätmyndigheten får en befogenhet att utan begränsning meddela särskilda villkor som påverkar fördelningen av tillgångarna i konkursen.

Lagrådet anför i det sammanhanget dessutom att konkursförvaltaren inte får ådra konkursboet skulder genom fortsättning av rörelsen i vidare mån än som framgår av 7 kap. 8 § konkurslagen. Påpekandet är i och för sig riktigt men regeringen vill dock göra följande tillägg.

Nätverksamhet är inte, som redan framhållits, en kommersiell verksamhet vilken som helst. Ett nätföretag fullgör nämligen uppgifter som är av stor betydelse för samhället. Såväl hushåll och industri som många samhällsfunktioner i övrigt är starkt beroende av en kontinuerlig elöverföring. Om ett nätföretag försätts i konkurs gör sig därför även andra intressen gällande än de som konkurslagen i första hand skall skydda. Om ett nätföretag som försätts i konkurs innehar ett lokalnät omfattar detta i allmänhet en tätort med kringliggande landsbygd. Tätorten kan mycket väl vara en storstad. Om elöverföringen på ett sådant lokalnät avbryts för att skydda konkursborgenärerna medför det att samtliga hushåll ställs utan el, att all industriell verksamhet som är beroende av el upphör och att en mängd andra samhällsviktiga funktioner, exempelvis all spårbunden kollektivtrafik, allvarligt störs eller helt upphör. Denna situation kan komma att föreligga tills man har hittat någon som är villig att överta den berörda anläggningen, vilket kan ta flera veckor.

Om det nätföretag som försätts i konkurs innehar en eller flera regionledningar skulle avbruten elöverföring drabba ett flertal lokalnät med de konsekvenser som nyss beskrivits.

Det är i praktiken naturligtvis uteslutet att elöverföringen på ett elnät avbryts på grund av nätföretagets konkurs. Om den situationen inträffar kommer därför staten att på något sätt ingripa för att under hand säkerställa en fortsatt överföring på elnätet för tiden intill dess en ny ägare har övertagit nätet.

Den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 5 § var, som nyss sagts, avsedd att samordna den särskilde förvaltarens och konkursförvaltarens verksamhet under denna övergångstid. Vid en eventuell konkurs kommer den behövliga samordningen mellan den särskilde förvaltaren och konkursförvaltaren att regleras i den underhandslösning som under statens ledning kommer att utarbetas. Bestämmelsen får därför anses onödig och bör, som Lagrådet föreslagit, utgå.

<p>Regeringens bedömning: Den föreslagna lagen är förenlig med bestämmelserna om egendomsskydd i regeringsformen och Europakonventionen.</p>

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Svensk Energi* ifrågasätter om den föreslagna regleringen är förenlig med egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionen.

Skälen för regeringens bedömning: De regler om skydd för äganderätten som kan bli aktuella i detta sammanhang finns i regeringsformen (RF) och i den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Enligt 2 kap. 18 § första stycket RF är varje medborgares egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den som genom expropriation eller annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom skall vara tillförsäkrad ersättning för förlusten enligt grunder som anges i lag. Sådan ersättning skall också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten.

Med ”expropriation eller annat sådant förfogande” avses olika former av tvångsövertagande av förmögenhetsvärde som innebär överförande eller ianspråktagande av sådant värde.

Enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll nr 1 till Europakonventionen skall varje medborgare ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och folkrättens allmänna grundsatser. Detta inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendomen i överensstämmelse med det allmännas intresse. Europarådets medlemsstater har ett förhållandevis stort handlingsutrymme vid den intresseavvägning som skall göras enligt bestämmelsen.

Mot bakgrund av vad som nu redovisats gör regeringen följande bedömning.

De ingrepp som kan komma i fråga enligt de nu föreslagna bestämmelserna aktualiseras vid sådan misskötsamhet från koncessionshavarens sida som består i eftersatt underhåll av nätet, åsidosättande av de bestämmelser som syftar till att upprätthålla en fungerande elmarknad och åsidosättande av de bestämmelser som syftar till att upprätthålla elsäkerheten.

Vid eftersatt underhåll kan kunderna drabbas av frekventa och långvariga strömavbrott men också av dålig kvalitet på överföringen, vilket i sin tur kan skada känslig elektronisk utrustning, särskilt datorutrustning.

Misskötsamhet som skadar elmarknadens funktion kan få ett flertal negativa konsekvenser. Om inte mätning och rapportering fullgörs blir det svårt eller i vissa fall omöjligt för elleverantörerna att beräkna hur mycket el varje kund har förbrukat. Detta i sin tur leder till omfattande feldebiteringar av kunderna där vissa får betala för mycket och andra för litet. Om rapporteringsskyldigheten i samband med leverantörsbyten inte fullgörs hindras kunderna från att byta leverantör och de förlorar därmed i praktiken sitt tillträde till den konkurrensutsatta delen av elmarknaden. Även funktionen hos denna marknad skadas. Om koncessionshavaren inte tillämpar skäliga nättariffer drabbas kunderna av orimligt höga kostnader för elöverföring. På grund av de flesta kunders stora beroende av el kan de inte undvika dessa kostnader genom att avstå från elöverföringen.

Vad slutligen gäller brott mot elsäkerhetsbestämmelserna kan sådan misskötsamhet hota människors liv, hälsa och egendom och också framkalla störningar i driften av andra elektriska anläggningar. Sådana störningar kan vara både farliga och kostsamma.

Enligt regeringens mening är det uppenbart att sådana ingrepp som nu föreslås vidtas för att tillgodose angelägna allmänna intressen och alltså i det allmänna intresse. Vid inlösen föreligger rätt till ersättning enligt de grunder som anges i expropriationslagen.

Sammanfattningsvis anser regeringen att de åtgärder som nu föreslås ryms inom gränserna för vad som är tillåtet enligt såväl RF som Europakonventionen.

7 Konsekvensanalys

Som har framhållits tidigare är den föreslagna lagen endast avsedd att användas då alla andra möjligheter till rättelse har uttömts. Det kan också antas att lagen kommer att få en viss preventiv effekt därigenom att blotta hotet om särskild förvaltning i många fall kommer att medföra rättelse.

Om ett mål om särskild förvaltning anhängiggörs vid länsrätten kommer det förmodligen att bli tämligen resurskrävande, både för länsrätten och nätmyndigheten. Däremot kommer sådana mål att vara extremt sällsynta. Sammantaget kan man därför konstatera att behovet av ökade resurser på grund av den föreslagna lagen är försumbart och därmed kan rymmas inom befintliga anslagsramar.

Regeringen gör bedömningen att mindre nätföretags administrativa börda inte ökar på grund av den föreslagna lagen eftersom grundskyldigheterna enligt ellagstiftningen inte ändras.

Slutligen gör regeringen den bedömningen att den föreslagna lagen inte kommer att få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, brottsligheten, det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättningen och offentlig service i olika delar av landet,

jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheten att nå de Prop. 2003/04:135
integrationspolitiska målen.

8.1 Förslaget till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

1 kap. Allmänna bestämmelser

Tillämpningsområde och definitioner

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om särskild förvaltning och om inlösen av elektriska anläggningar.

Med elektrisk anläggning avses i denna lag en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el.

Med nätmyndigheten avses i denna lag den myndighet som, enligt 1 kap. 7 § ellagen (1997:857), av regeringen utsetts att handlägga de frågor som ligger på nätmyndigheten.

Första stycket motsvarar delvis 1 kap. 1 § första stycket. Andra och tredje styckena motsvarar delvis 1 kap. 2 § i utredningens förslag.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde och innehåller dessutom två definitioner.

Tillämpningsområdet anges i *första stycket*, där det sägs att lagens föreskrifter gäller särskild förvaltning av elektriska anläggningar och inlösen av sådana anläggningar. Bestämmelser i sistnämnda hänseende finns bara i en paragraf, nämligen 1 kap. 5 §.

I *andra stycket* definieras vad som i denna lag avses med begreppet elektrisk anläggning. Definitionen bygger på motsvarande definition i 1 kap. 2 § första stycket ellagen (1997:857). Den lagen definierar elektrisk anläggning som en anläggning för produktion, överföring eller användning av el. Den nu aktuella lagen gäller bara anläggningar för *överföring* av el. Av författningskommentaren till den nämnda paragrafen i ellagen framgår att en sådan anläggning typiskt sett är en ledning eller ett ledningsnät.

Av definitionen i såväl den aktuella lagen som ellagen framgår också att begreppet elektrisk anläggning inte bara omfattar själva anläggningen för överföring av el utan också ”däri ingående särskilda föremål”. De föremål som avses är sådana föremål som är mer stationärt anslutna till anläggningen och som är nödvändiga för dess drift. Som exempel på sådana föremål kan nämnas kopplingsutrustning, transformatorer, kondensatorbatterier, elmätare, effektbrytare och ställverk.

Ytterligare en komponent i definitionen är att den endast omfattar *starkströmsanläggningar*. Enligt 1 kap. 3 § första stycket ellagen indelas elektriska anläggningar med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Med stöd av ett bemyndigande i den nämnda paragrafens andra stycke har regeringen

meddelat närmare föreskrifter om denna indelning. Bestämmelserna finns i 1 kap. 1 § första stycket förordningen (1957:601) om elektriska starkströmsanläggningar (starkströmsförordningen). Där föreskrivs att med elektrisk starkströmsanläggning förstås elektrisk anläggning för sådan spänning, strömstyrka eller frekvens som kan vara farlig för person, husdjur eller egendom. Övriga anläggningar är alltså svagströmsanläggningar. Den senare typen av elektriska anläggningar omfattas inte av den aktuella lagens bestämmelser. Som exempel på sådana anläggningar kan nämnas teleledningar.

Vad slutligen gäller avgränsningen av en elektrisk anläggning enligt definitionen bör följande beaktas.

Alla ledningar i landet ingår i ett sammanhållet ledningsnät, som utgör en betydande del av det nationella elsystemet. Gemensamt för dessa ledningar är att det på ledningen finns ett antal anslutningspunkter. Sådana punkter finns av tre slag, inmatningspunkter där el producerad i en produktionsanläggning matas in på ledningen, uttagspunkter där el tas ut från ledningen för att förbrukas och gränspunkter där ledningen ansluter till en ledning med annan innehavare. Samtliga tre typer av anslutningspunkter markerar samtidigt de yttre gränserna för en elektrisk anläggning enligt definitionen.

I *tredje stycket* ges den andra definitionen. Där sägs att med begreppet nätmyndighet enligt den aktuella lagen avses nätmyndigheten enligt ellagen, som för närvarande är Statens energimyndighet.

Förutsättningar och former för särskild förvaltning

2 § Om ett nätföretag, som använder en elektrisk anläggning med stöd av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen.

Om ett nätföretag använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs, skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen.

Ansökan om särskild förvaltning skall göras hos den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen.

Sådana beslut som avses i första och andra styckena får meddelas bara om anläggningen alljämt behövs för en säker elförsörjning.

Den särskilda förvaltningen skall utformas så, att en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen kan åstadkommas.

Första stycket motsvarar 1 kap. 3 § första stycket medan tredje stycket motsvarar 4 kap. 6 § andra stycket i utredningens förslag. Övriga stycken saknar motsvarighet i utredningens förslag.

I denna och följande paragrafer i lagen används benämningen nätföretag, som är den gängse benämningen på ett företag som bedriver nätverksamhet.

Det är endast juridiska personer som bedriver nätverksamhet, huvudsakligen aktiebolag och ekonomiska föreningar. Det beror på att endast sådana personer har de resurser som krävs för att bedriva sådan verksamhet.

Med nätverksamhet avses, enligt 1 kap. 4 § ellagen, att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el.

I den aktuella paragrafen regleras de två fall då ett ingripande enligt lagen får ske.

Det första fallet regleras i *första stycket*. Där anges dels mot vem, dels under vilka förutsättningar ett ingripande får ske.

Ett ingripande kan bara riktas mot den som innehar nätkoncession enligt 2 kap. 1 § första stycket ellagen. Enligt den nämnda bestämmelsen får inte elektriska starkströmsledningar byggas eller användas utan tillstånd av regeringen. Ett sådant tillstånd kallas nätkoncession. Det finns två typer av nätkoncession, nätkoncession för linje och nätkoncession för område.

Som nämnts i författningskommentaren till 1 § ingår alla ledningar i landet i ett sammanhållet ledningsnät. Detta ledningsnät indelas i tre nivåer, stamnätet, de regionala ledningarna och lokalnäten. Stamnätet och de regionala ledningarna används med stöd av nätkoncession för linje och lokalnäten med stöd av nätkoncession för område. Särskilda bestämmelser om dessa två typer av nätkoncession finns i 2 kap. 6–8 a respektive 9 §§ ellagen.

Den aktuella lagen är tillämplig på innehavare av såväl nätkoncession för linje som nätkoncession för område.

Det bör uppmärksammas att nätkoncession meddelas den som *innehar* en ledning eller ett ledningsnät, oavsett om detta innehav grundar sig på äganderätt eller nyttjanderätt. Begreppet innehavare av ledning eller ledningsnät syftar alltså på den som i praktiken använder ledningen. Det är också *användandet* av en ledning som kräver nätkoncession och inte ägandet, vilket framgår av ordalydelsen av 2 kap. 1 § första stycket ellagen.

I den aktuella bestämmelsen anges också förutsättningarna för att ett ingripande enligt den aktuella lagen skall få äga rum. Dessa förutsättningar är att nätföretaget i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter meddelade med stöd av ellagen eller enligt villkoren i nätkoncessionen. Frågan har berörts i avsnitt 5.3. En beskrivning av nätföretagets huvudsakliga skyldigheter ges i avsnitt 4. 1.

I *andra stycket* regleras det andra fallet då ett ingripande enligt lagen får ske. Regleringen riktar sig mot den som använder en elektrisk anläggning utan stöd av en nätkoncession.

Först måste uppmärksammas att regleringen bara blir tillämplig om det krävs nätkoncession för att använda ledningen. Enligt ett bemyndigande i 2 kap. 4 § första stycket ellagen får regeringen föreskriva undantag från kravet på nätkoncession. Med stöd av detta bemyndigande har regeringen meddelat föreskrifter om sådana undantag i 2 kap. starkströmsförordningen. De föreskrivna undantagen gäller sådana ledningar som enligt definitionen av elektrisk anläggning i ellagen utgör anläggningar för *användning* av el. I praktiken gäller det ledningar inom avgränsade områden som används för överföring av el för innehavarens

egen räkning. Dessa ledningar, som brukar benämnas interna nät, omfattas alltså inte av den aktuella lagen.

Det typiska fallet då föreskriften i andra stycket kan bli tillämplig är då någon använder en elektrisk anläggning med stöd av en nätkoncession men underlåter att ansöka om förlängning av koncessionens giltighetstid då denna gått ut.

En nätkoncession meddelas, enligt 2 kap. 13 § ellagen, för fyrtio år om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Nätkoncessionens giltighetstid får, enligt 2 kap. 14 § första stycket ellagen, på ansökan av koncessionshavaren, förlängas med fyrtio respektive tjugofem år i taget. Ett sådant förlängningsärende behandlas, enligt 2 kap. 14 § andra stycket ellagen på samma sätt som en ansökan om ny koncession. Det innebär att såväl anläggningens som koncessionshavarens lämplighet ur allmän synpunkt prövas på nytt. Dessutom görs en fullständig miljöprövning. En ansökan om förlängning av giltighetstiden skall, enligt 2 kap. 14 § tredje stycket ellagen, göras senast två år före giltighetstidens utgång. Regeln är dock inte sanktionerad. Enligt samma stycke gäller en koncession till dess att ansökningen om förlängning har prövats slutligt.

Även om ansökan görs senare än två år före giltighetsstidens utgång gäller koncessionen till dess att ansökningen om förlängning har prövats slutligt. Om däremot giltighetstiden löper ut utan att ansökan om förlängning görs har giltighetstiden definitivt löpt ut och koncessionen har därmed upphört att gälla. Det förhållandet påverkas inte av att ansökan om förlängning görs därefter.

Ett annat fall som kan göra föreskriften i andra stycket aktuell är att någon till en början använder ett internt nät utan stöd av nätkoncession i enlighet med de föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession som nämnts ovan. Ett sådant nät kan genomgå sådana förändringar att förutsättningarna för att få använda nätet utan stöd av nätkoncession bortfaller. Den vanligaste situationen är att externa elanvändare ansluts till det interna nätet. Om nätföretaget i en sådan situation underlåter att ansöka om nätkoncession blir föreskriften i andra stycket tillämplig.

Formen för ingripande är, både enligt första och andra styckena, att nätföretagets elektriska anläggning ställs under särskild förvaltning. Det finns två former av särskild förvaltning, vilka regleras närmare i 3 §. Avgränsningen av den egendom som ställs under särskild förvaltning framgår av definitionen av begreppet elektrisk anläggning i 1 §. Beslut om särskild förvaltning meddelas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten.

I *tredje stycket* anges att ansökan om särskild förvaltning skall göras hos den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen. Nätmyndigheten är för närvarande belägen i Eskilstuna, varför det är Länsrätten i Södermanlands län som skall handlägga mål om särskild förvaltning. Skälen för detta har utvecklats i avsnitt 5.2.

I *fjärde stycket* anges ytterligare en förutsättning för att beslut enligt såväl första som andra stycket skall få meddelas, nämligen att anläggningen alltjämt behövs för en säker elförsörjning. Om så inte är fallet skall koncessionen i stället, enligt 2 kap. 18 § 1 ellagen, återkallas varefter den senaste koncessionshavaren, enligt 2 kap. 19 § ellagen, blir skyldig att ta bort anläggningen. Särskild förvaltning är inte heller avsedd

att användas i det sällsynta fallet att någon bygger och använder en ledning utan att ha fått koncession för detta och sådan koncession behövs. Den situationen regleras i 2 kap. 20 § ellagen, där det föreskrivs att nätmyndigheten får förelägga ledningens innehavare att ta bort ledningen eller, om innehavaren inte följer föreläggandet, låta verkställa åtgärderna på innehavarens bekostnad.

I *femte stycket* anges att den särskilda förvaltningen skall utformas så, att en tillfredsställande förvaltning av anläggningen kan åstadkommas. Med detta menas att förvaltningen skall ske med iakttagande av de bestämmelser som gäller för verksamheten. Det kan också, i de fall som avses i första stycket, uttryckas som att misskötsamheten skall upphöra och därmed de problem som är en följd av denna misskötsamhet. I de fall som avses i andra stycket blir målet för förvaltningen i de flesta fall att en ansökan om förlängning av koncessionens giltighetstid blir ingiven och att de åtgärder som blir aktuella i samband med detta blir vidtagna på ett riktigt sätt.

3 § Ett beslut om särskild förvaltning omfattar, utöver nätföretagets elektriska anläggning, den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

I ett beslut om särskild förvaltning skall länsrätten förelägga nätföretaget att helt eller delvis överlämna förvaltningen till en särskild förvaltare (förvaltningsföreläggande). Om ett sådant föreläggande sannolikt inte är tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning, skall länsrätten i stället förordna att anläggningen skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare (tvångsförvaltning).

Under den tid som den särskilda förvaltningen pågår skall den särskilde förvaltaren, i stället för nätföretaget, anses som innehavare av den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används eller, om 2 § andra stycket är tillämpligt, som den som senast haft nätkoncession för anläggningen. Om förvaltningen endast delvis har överlämnats till en särskild förvaltare gäller detta bara förvaltningen av de angelägenheter som har överlämnats till den särskilde förvaltaren.

Ett beslut om särskild förvaltning får inte avse en elektrisk anläggning som används med stöd av en nätkoncession som innehas av staten. Detsamma gäller om staten använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs.

Första och tredje styckena saknar motsvarighet i utredningens förslag. Andra stycket motsvarar 1 kap. 3 § andra stycket i utredningens förslag. Fjärde stycket motsvarar 1 kap. 1 § andra stycket i utredningens förslag.

Ett beslut om särskild förvaltning omfattar, enligt 2 §, en elektrisk anläggning. Frågan om avgränsning av en elektrisk anläggning har behandlats i författningskommentaren till 1 §.

Enligt *första stycket* i den aktuella paragrafen omfattar ett beslut om särskild förvaltning, utöver den elektriska anläggningen, också all annan egendom som krävs för att verksamheten vid den elektriska anläggningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Som exempel kan

nämnas system för driftövervakning och olika databaser för verksamheten, t.ex. kundregister.

I *andra stycket* nämns de två formerna av särskild förvaltning, förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning. Frågan har behandlats i avsnitt 5.5. Där har bl.a. framhållits att man inte skall tillgripa en mer ingripande form än som krävs för att en tillfredsställande förvaltning skall kunna åstadkommas. Därför nämns den mindre ingripande formen först, dvs. förvaltningsföreläggande. Ett förvaltningsföreläggande har den formen att nätföretaget föreläggs att överlämna förvaltningen av sin anläggning till en särskild förvaltare. Eftersom den särskilda förvaltningen inte skall vara mer omfattande än vad som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning är det ibland tillräckligt att endast en del av förvaltningen överlämnas till förvaltaren. Som framgår av lagtexten kan därför ett föreläggande innebära att förvaltningen bara delvis skall överlämnas till en särskild förvaltare.

Med att överlämna förvaltningen delvis avses att endast vissa angelägenheter som ingår i förvaltningen överlämnas till den särskilde förvaltaren. Som exempel på olika angelägenheter kan nämnas mätning och rapportering av elöverföringen, debitering av kunderna, rapportering i samband med byte av elleverantör och balansansvarig, upprustning av anläggningen och den normala driften av anläggningen. Däremot kan inte, av praktiska skäl, ett överlämnande avse förvaltningen av endast en del av anläggningen.

Därefter nämns den andra formen av särskild förvaltning, tvångsförvaltning. Rekvisitet för att förordna om tvångsförvaltning är att ett förvaltningsföreläggande sannolikt inte är tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Ett beslut om tvångsförvaltning har den innebörden att anläggningen ställs under förvaltning av en särskild förvaltare. I detta fall utses förvaltaren av länsrätten på förslag av nätmyndigheten, vilket framgår av 3 kap. 1 § första stycket. I den processen har alltså nätföretaget, i motsats till processen vid ett förvaltningsföreläggande, inget inflytande. Ett beslut om tvångsförvaltning avser alltid hela anläggningen. Någon möjlighet att delvis ställa en anläggning under tvångsförvaltning finns alltså inte. Av 4 kap. 2 § framgår att om länsrätten meddelar ett förvaltningsföreläggande eller förordnar om tvångsförvaltning detta beslut gäller utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.

Det bör noteras att en ansökan alltid skall avse särskild förvaltning. Om ansökan bifalls avgör länsrätten vilken form den särskilda förvaltningen skall ha. Den omständigheten att förvaltningsföreläggande nämns först i lagtexten innebär inte att den formen har företräde framför tvångsförvaltning. Valet mellan de två formerna skall alltid ske efter en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Om en anläggning ställs under särskild förvaltning sker ingen övergång av koncessionen från nätföretaget till förvaltaren. Under den tid den särskilda förvaltningen pågår inträder däremot den särskilde förvaltaren i de rättigheter och skyldigheter som, *enligt ellagen*, åligger koncessionshavaren. Förvaltaren skall anses som koncessionshavare i stället för nätföretaget, vilket framgår av *tredje stycket*. Om koncessionstiden har gått ut och anläggningens innehavare underlåter att ansöka om förlängning av koncessionstiden kan anläggningen, med stöd

av 2 § andra stycket, ställas under särskild förvaltning. Om det fallet föreligger skall förvaltaren anses som den som senast haft nätkoncession för anläggningen.

De flesta bestämmelserna i ellagen riktar sig till den som innehar nätkoncession. Ett mindre antal bestämmelser i ellagen riktar sig till ”den som bedriver nätverksamhet” eller till ”innehavaren av en elektrisk ledning”. I och med att anläggningen ställs under särskild förvaltning är det i fortsättningen förvaltaren och inte nätföretaget som bedriver nätverksamhet. Med innehavaren av en elektrisk ledning avses den som använder ledningen, dvs. sköter driften av anläggningen. Följden blir att ellagens bestämmelser i detta fall riktar sig till förvaltaren i stället för nätföretaget.

Detta medför också att nätmyndighetens såväl tillsyn som eventuella förelägganden enligt ellagen skall riktas mot förvaltaren.

Om förvaltaren inte fullgör sina åligganden finns olika vägar att komma till rätta med problemet beroende på om anläggningen står under särskild förvaltning efter ett förvaltningsföreläggande eller om den står under tvångsförvaltning.

Om förvaltningen har överlämnats till en särskild förvaltare genom ett förvaltningsavtal kan man i det fallet konstatera att ett förvaltningsföreläggande inte varit tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Nätmyndigheten bör då ansöka på nytt att anläggningen skall ställas under särskild förvaltning varvid tvångsförvaltning torde vara den riktiga formen av särskild förvaltning.

Om anläggningen redan står under tvångsförvaltning och förvaltaren inte fullgör sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt skall förvaltaren, enligt 3 kap. 1 § andra stycket, entledigas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten samt en ny förvaltare utses.

Enligt *fjärde stycket* får ett beslut om särskild förvaltning inte avse en elektrisk anläggning som används med stöd av en nätkoncession som innehas av staten. Det är alltså innehavet av koncessionen och inte äganderätten till anläggningen som är relevant i detta sammanhang.

Särskild förvaltning får heller inte tillgripas mot staten om staten använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession där sådan behövs.

Däremot är bestämmelsen i fjärde stycket inte tillämplig om koncessionen innehas av eller anläggningen används av ett helt eller delvis statligt ägt företag. Så är till exempel fallet med den s.k. Polenkabeln.

Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.

I praktiken gäller undantaget stamnätet och de statligt ägda utlandsförbindelserna samt eventuella interna nät som används av staten.

4 § Om ett beslut om särskild förvaltning riktas mot någon som innehar mer än en nätkoncession och bristerna enligt 2 § första stycket inte gäller samtliga anläggningar, skall beslutet bestämmas att avse endast anläggning till vilken bristerna är att hänföra. Beslutet skall dock ha avseende på samtliga anläggningar, om det krävs för att den samlade förvaltningen av dessa anläggningar inte skall försvåras i nämnvärd omfattning.

Frågan har berörts i avsnitt 5.4.

I dessa fall blir det alltså fråga om en avvägning mellan å ena sidan intresset att inte ställa mer egendom under särskild förvaltning än som krävs för att uppnå en tillfredsställande förvaltning och å andra sidan intresset att kunna förvalta nätföretagets samtliga anläggningar på ett rationellt sätt. Som framgår av ordalydelsen i sista meningen, ”inte skall försvåras i nämnvärd omfattning”, räcker det med mindre problem för att ett beslut om särskild förvaltning skall omfatta nätföretagets samtliga anläggningar.

Inlösen

5 § Om en tillfredsställande förvaltning av en elektrisk anläggning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för en tvångsförvaltning får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen från ägaren.

Om anläggningens ägare också är ägare till en fastighet på vilken anläggningen, helt eller delvis, är belägen skall även fastigheten eller, om det är lämpligt, del av fastigheten lösas. Om ledningsrätt är upplåten för anläggningen på en annan fastighet skall även ledningsrätten lösas.

Mål om inlösen skall tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område anläggningen eller större delen av den ligger. I fråga om inlösen gäller i övrigt expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar. Bestämmelserna i 4 kap. 3 § expropriationslagen skall tillämpas i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstol.

Första och tredje styckena motsvarar 1 kap. 4 § i utredningens förslag medan andra stycket saknar motsvarighet i utredningens förslag. Den har fått sitt materiella innehåll efter påpekande från Lagrådet.

I *första stycket*, som utformats enligt Lagrådets förslag, anges att staten får lösa en elektrisk anläggning och förutsättningarna för att så skall få ske. Som förutsättning anges två kriterier för att inlösen skall få äga rum. Endast ett av dessa kriterier behöver föreligga för att inlösen skall få ske.

Det första kriteriet är att ”en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning”. Det kriteriet blir främst aktuellt då tvångsförvaltningen har aktualiserats av att anläggningen är i ett dåligt skick. Situationen kan då vara den att intäkterna från verksamheten inte täcker kostnaderna för upprustning av anläggningen och inte heller nätföretaget har tillräckliga medel att tillskjuta för upprustningen. I det fallet kan inlösen bli aktuell.

Det andra kriteriet är att ”en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för tvångsförvaltningen”. Det kriteriet blir främst aktuellt då tvångsförvaltningen är föranledd av ovilja eller oförmåga från nätföretagets sida att bedriva nätverksamheten på ett tillfredsställande sätt. Om det gäller ovilja eller oförmåga att följa gällande bestämmelser kan en förvaltare tämligen snabbt åstadkomma en

tillfredsställande förvaltning genom att iaktta alla de bestämmelser som gäller för verksamheten vid anläggningen. Därmed skall också en eventuell tvångsförvaltning upphöra. Om man då inte kan förvänta sig någon förbättring från nätföretagets sida kommer missförhållandena förmodligen att återuppstå när tvångsförvaltningen upphör. Inlösen kan då bli aktuell.

Men kriteriet kan också bli aktuellt om tvångsförvaltningen har aktualiserats av bristande kompetens hos nätföretagets personal, såväl ekonomiskt som tekniskt, att bedriva nätverksamhet. Om nätföretaget under den tid som en eventuell tvångsförvaltning pågår inte bygger upp sin kompetens kommer förmodligen missförhållandena att återuppstå sedan tvångsförvaltningen upphört. Även i den situationen kan inlösen bli aktuell.

Frågan om inlösen kan aktualiseras direkt i samband med att frågan om tvångsförvaltning blir aktuell men frågan kan också bli aktuell under pågående tvångsförvaltning. Om nätmyndigheten anser att kriterier för inlösen föreligger kan myndigheten ansöka direkt om inlösen av anläggningen. Situationen kan också vara den att nätmyndigheten har ansökt om särskild förvaltning och det under målets handläggning blir klart att kriterier för inlösen föreligger. Nätmyndigheten bör då återkalla sin ansökan om särskild förvaltning och i stället ansöka om inlösen. Frågan om inlösen kan också bli aktuell först sedan tvångsförvaltning har pågått någon tid. Det blir då förvaltaren som kommer att väcka frågan om inlösen. Om förvaltaren konstaterar att kriterier för inlösen föreligger bör förvaltaren ta upp frågan om inlösen med nätmyndigheten.

Följande bör uppmärksammas i detta sammanhang. Huvuddelen av lagens bestämmelser riktar sig mot koncessionshavaren, dvs. den som svarar för driften av anläggningen. Det är koncessionshavarens agerande som kan utlösa ett beslut om tvångsförvaltning eller om inlösen. Bestämmelsen om inlösen riktar sig dock inte mot koncessionshavaren utan mot anläggningens ägare. Om ägaren själv svarar för driften är det också han som är koncessionshavare. Det är däremot inte ovanligt att driften av anläggningen är utarrenderad till någon annan som därvid blir koncessionshavare. I en sådan situation kan ägaren bli tvungen att agera mot koncessionshavaren om han vill undgå inlösen av sin anläggning.

I de fall då koncessionshavaren är ett annat företag än ägaren till anläggningen ligger det i sakens natur att nätmyndigheten kontaktar ägaren om förvaltningen börjar bli eftersatt i sådan omfattning att tvångsförvaltning eller inlösen kan bli aktuell, i syfte att försöka lösa den uppkomna situationen. Därmed kommer ägaren att långt i förväg få kännedom om att frågan om inlösen kan bli aktuell. Några bestämmelser om formella underrättelser till ägaren behövs därför inte.

I *andra stycket* ges vissa regler om vad en eventuell inlösen skall omfatta utöver själva anläggningen.

Det första som nämns är vissa fastigheter, nämligen sådana som ägs av anläggningens ägare och där hela eller delar av anläggningen är belägen. Om endast anläggningen inlöses måste staten och senare en ny ägare till anläggningen träffa avtal med fastighetens ägare om rätt att alltjämt ha anläggningen på fastigheten. För att undvika de komplikationer detta kan medföra bör även fastigheten omfattas av inlösen. Om fastigheten är omfattande till sin areal kan det dock vara olämpligt att lösa hela

fastigheten, särskilt om fastighetsägaren har berättigade krav att få behålla de delar av fastigheten som inte berörs av anläggningen. I sådant fall skall endast den del av fastigheten som behövs för anläggningen lösas. En förutsättning för detta är dock att en lämplig fastighetsbildning kan åstadkommas.

Det andra som nämns är ledningsrätt. Om staten löser in och senare överlåter anläggningen till någon annan är det nödvändigt att upplåtna ledningsrätter på andra fastigheter också övergår på den nye ägaren. Det finns, enligt 1 § ledningsrättslagen (1973:1144), möjlighet att förordna att ledningsrätten skall höra till den fastighet som ägs av ledningens innehavare. Om så är fallet omfattas ledningsrätten automatiskt av beslutet om inlösen av fastigheten. Om så inte är fallet måste ledningsrätten lösas separat.

Talan om inlösen skall, enligt *tredje stycket*, väckas vid den fastighetsdomstol inom vars område anläggningen eller större delen därav ligger. I mål om inlösen gäller expropriationslagens bestämmelser i tillämpliga delar.

I det till Lagrådet remitterade förslaget föreslogs att 4 kap. 2 § expropriationslagen inte skulle tillämpas. På förslag av Lagrådet har den bestämmelsen nu tagits bort.

I inlösenfallen gäller vidare att presumtionsregeln i 4 kap. 3 § expropriationslagen skall avse värdeökning som har ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstolen.

2 kap. Förvaltningsföreläggande

Föreläggandet

1 § I ett förvaltningsföreläggande skall länsrätten bestämma en viss tid inom vilken nätföretaget skall ge in ett förvaltningsavtal till länsrätten.

Med förvaltningsavtal avses ett skriftligt avtal, varigenom nätföretaget till en särskild förvaltare helt eller delvis överlämnar förvaltningen av dels den eller de anläggningar som omfattas av förvaltningsföreläggandet, dels den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningarna skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Länsrätten får på ansökan av nätföretaget förlänga den tid som har bestämts för att ge in ett förvaltningsavtal. Ansökan om förlängning skall ges in före utgången av den bestämda tiden.

Första och tredje styckena motsvarar 2 kap. 1 § i utredningens förslag medan andra stycket saknar motsvarighet i utredningens förslag.

Av 1 kap. 3 § andra stycket första meningen framgår att innebörden av ett förvaltningsföreläggande är att nätföretaget skall överlämna förvaltningen av sin elektriska anläggning till en särskild förvaltare.

I den aktuella paragrafen anges närmare hur detta skall gå till, nämligen genom att nätföretaget ingår ett så kallat förvaltningsavtal med en förvaltare.

I *första stycket* föreskrivs därför att länsrätten i ett förvaltningsföreläggande skall bestämma viss tid inom vilken nätföretaget skall ge in ett sådant avtal till länsrätten. Skälet till att avtalet skall ges in är att länsrätten skall pröva om förvaltningsavtalet uppfyller de kriterier som anges i 3 § första stycket.

Någon normaltidsgräns har inte angetts i bestämmelsen utan länsrätten får med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet avgöra hur lång tid nätföretaget kan behöva för att ingå ett förvaltningsavtal. Eftersom ett förvaltningsföreläggande inte torde meddelas förrän allvarliga missförhållanden har uppstått måste ärenden av denna art betecknas som brådskande. Därför bör i normalfallet tre eller fyra veckor anses vara en rimlig tid.

I *andra stycket* ges en definition av begreppet förvaltningsavtal.

Ett föreläggande omfattar inte bara den eller de elektriska anläggningar som anges i föreläggandet utan också, till följd av bestämmelsen i 1 kap. 3 § första stycket, all den egendom som krävs för att verksamheten vid de berörda anläggningarna skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Därför måste i ett förvaltningsavtal specifikt anges just denna egendom.

Den särskilda förvaltningen, i detta fall förvaltningsavtalet, skall, enligt 1 kap. 2 § sista stycket, utformas så, att en tillfredsställande förvaltning av de berörda anläggningarna kan åstadkommas. Därför måste i ett föreläggande noggrant anges de brister i förvaltningen som föranleder föreläggandet.

Närmare föreskrifter om utformningen av ett förvaltningsavtal finns i 3 §.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om förlängning av tidsfristen för att ge in ett förvaltningsavtal till länsrätten. Det kan ibland uppkomma svårigheter för nätföretaget att få tag på någon lämplig förvaltare eller att utforma förvaltningsavtalet på ett tillfredsställande sätt. Om nätföretaget behöver anstånd, får länsrätten därför förlänga den tid som har bestämts enligt första stycket.

För att en förlängning av tidsfristen skall beviljas bör det krävas att ansökan inte görs i förhållningssyfte. Därför bör en ansökan om förlängning innehålla en redovisning av de hinder som möter mot att följa föreläggandet inom den ursprungligen bestämda tiden. Finns det anledning att anta att en begäran sker i avsikt att förhålla förfarandet eller i annat illojalt syfte skall en förlängning av tiden naturligtvis inte medges.

Länsrätten är inte förhindrad att förlänga tiden mer än en gång. Upprepade förlängningar bör dock komma i fråga endast i rena undantagsfall.

Om nätföretaget anser att det behöver anstånd, skall ansökan om förlängning ges in före utgången av den löpande – dvs. den ursprungligt fastställda eller den förlängda – tidsfristen. Denna bestämmelse är inte sanktionerad. Om ett förvaltningsavtal inte ges in i rätt tid och en ansökan om förlängning därefter kommer in eller om en ansökan inte alls kommer in får dessa omständigheter beaktas i den fortsatta hanteringen av ärendet. Ett beslut om tvångsförvaltning kan därvid bli aktuellt.

2 § Om ett förvaltningsföreläggande har meddelats och nätkoncessionen för en anläggning som omfattas av föreläggandet därefter övergår till en ny innehavare, förfaller föreläggandet.

Paragrafen reglerar vad som händer när nätkoncessionen avseende en anläggning övergår till en ny innehavare efter det att ett förvaltningsföreläggande har meddelats.

Bestämmelsen är bara tillämplig då övergången av nätkoncessionen sker innan förvaltningsavtalet har godkänts. Om övergång av nätkoncessionen äger rum efter det att avtalet har godkänts blir i stället bestämmelsen i 4 kap. 1 § tillämplig.

Överlåtelse av en nätkoncession får, enligt 2 kap. 16 § ellagen, inte ske utan tillstånd av regeringen eller nätmyndigheten. I ett sådant tillståndsärende prövas den tilltänkte nye koncessionshavarens lämplighet ur allmän synpunkt, dvs. om han har vilja och förmåga att bedriva nätverksamhet på ett riktigt sätt. Därmed kan man, om tillstånd till överlåtelse meddelas, utgå från att den nye koncessionshavaren kommer att rätta till de missförhållanden som har föranlett föreläggandet, särskilt som missförhållandena inte torde vara av det allra grövsta slaget om man bedömer ett förvaltningsföreläggande som tillräckligt för att uppnå rättelse.

Övergång av koncessionen sker den dag som anges i det avtal som reglerar övergången, dock aldrig innan tillstånd till överlåtelsen har meddelats.

Om föreläggandet avser flera anläggningar och överlåtelsen endast avser en eller några av de berörda anläggningarna gäller fortfarande föreläggandet beträffande de anläggningar där koncessionen inte har överlåtit.

Paragrafen är däremot inte tillämplig om *äganderätten* till den berörda anläggningen övergår till en ny ägare.

I ett sådant fall kan två olika situationer föreligga.

Den första är att anläggningen är utarrenderad till någon som sköter driften av anläggningen. I den situationen är det nyttjanderättshavaren som innehar nätkoncessionen och det är gentemot honom som förvaltningsföreläggandet är riktat. Någon övergång av koncessionen är i detta läge inte aktuellt och föreläggandet gäller alltså. Den nye ägaren kan dock agera för att rätta till de missförhållanden som föranlett föreläggandet. Detta kan ske antingen genom att den nye ägaren agerar gentemot nyttjanderättshavaren/koncessionshavaren eller byter ut denne mot en ny nyttjanderättshavare. Om, i det sistnämnda fallet, koncessionen övergår på en ny innehavare blir paragrafen tillämplig.

Den andra situationen är att ägaren själv svarar för driften av anläggningen. Då är ägaren själv innehavare av nätkoncessionen och det är gentemot honom som förvaltningsföreläggandet är riktat. Den nye ägaren får inte överta driften av anläggningen bara med stöd av äganderättsövergången. Den gamle ägaren måste hos regeringen eller nätmyndigheten ansöka om tillstånd att överlåta koncessionen till den nye ägaren. I det ärendet kommer den nye ägarens lämplighet att prövas. Om koncessionen övergår på den nye ägaren förfaller föreläggandet, eftersom en tillfredsställande förvaltning kan antas komma till stånd då

den nye ägaren har bedömts som lämplig och därmed fått överta koncessionen.

Med hänsyn till denna reglering bör ett förvaltningsavtal alltid utformas så, att det upphör att gälla om koncessionen övergår på någon annan.

Förvaltningsavtalets innehåll m.m.

3 § Ett förvaltningsavtal skall vara utformat så, att en tillfredsställande förvaltning av anläggningen kan antas komma till stånd. För detta ändamål skall avtalet bland annat

- 1. ha en giltighetstid om minst ett år,**
- 2. ange de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, och**
- 3. vara förenat med fullmakt för förvaltaren att företräda nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningsuppdraget.**

Om ett förvaltningsavtal inte uppfyller dessa krav får länsrätten ge nätföretaget en möjlighet att, inom en viss angiven tid, avtala om de ändringar och tillägg som behövs för att avtalet skall uppfylla kraven. Sådana ändringar och tillägg får bara vara av mindre omfattning.

Om avtalet uppfyller kraven skall det godkännas av länsrätten.

Ett avtal som inte godkänns blir ogiltigt.

Första och andra styckena motsvarar 2 kap. 3 § i utredningens förslag medan tredje och fjärde styckena saknar motsvarighet i utredningens förslag.

I paragrafen anges vissa kriterier som ett förvaltningsavtal måste uppfylla samt förfarandet när nätföretaget har gett in ett sådant avtal till länsrätten.

I *första stycket* anges det grundläggande kravet att förvaltningsavtalet skall vara utformat så, att en tillfredsställande förvaltning av anläggningen kan antas komma till stånd. Detta är närmast en självklarhet eftersom målet med förvaltningen, enligt 1 kap. 2 § sista stycket, just är att uppnå en sådan förvaltning. Dessutom anges tre förutsättningar som måste vara uppfyllda. Dessa förutsättningar är sådana som typiskt sett behövs för att en tillfredsställande förvaltning skall komma till stånd.

Den kanske viktigaste förutsättningen är den som anges i punkten 2, nämligen att avtalet skall ange de angelägenheter, som omfattas av förvaltningen. Som har nämnts i avsnitt 5.5 bör den särskilda förvaltningen inte vara mer omfattande än som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Därför bör inte fler angelägenheter överlämnas till förvaltaren än som krävs för att uppnå detta mål, men å andra sidan måste så många angelägenheter överlämnas som krävs för att uppnå målet.

I sitt föreläggande skall länsrätten ange dels den eller de anläggningar som omfattas av föreläggandet, dels den misskötsamhet som föranlett föreläggandet. Med utgångspunkt i detta kan förvaltningsavtalet få den lämpliga utformning som nu nämnts.

De tre förutsättningarna måste alltså vara uppfyllda för att avtalet skall uppfylla det grundläggande kravet. Det bör dock uppmärksammas att *bland annat* dessa tre förutsättningar skall vara uppfyllda. Om de är uppfyllda leder detta alltså inte automatiskt till att avtalet uppfyller det grundläggande kravet.

En helhetsbedömning av avtalet måste alltid göras. Som exempel på andra omständigheter som bör beaktas kan följande nämnas.

Avtalsparterna måste under hela avtalstiden i princip vara bundna av den ingångna överenskommelsen. Förvaltningsavtalet får alltså som huvudregel inte innehålla någon klausul som gör det möjligt för den ena parten att alltför lätt säga upp avtalet till upphörande före avtalstidens utgång. Endast sedvanliga uppsägningsmöjligheter bör vara tillåtna, såsom vid grova avtalsbrott eller liknande.

Om förvaltningsavtalet brister i något avseende får länsrätten, enligt *andra stycket*, ge nätföretaget möjlighet att justera avtalet. Det är inte primärt länsrättens uppgift att på detta stadium konstatera huruvida förvaltningsavtalet är bristfälligt eller ej utan huvudansvaret i den delen ligger på nätmyndigheten i dess egenskap av nätföretagets motpart. Eftersom nätmyndigheten har en omfattande kompetens på detta område kommer naturligtvis dess synpunkter att väga tungt i ärenden av denna typ. Det är då också naturligt att nätmyndigheten, innan länsrätten avgör målet, påtalar de eventuella brister som avtalet, enligt myndighetens uppfattning, är behäftat med. Om länsrätten upptäcker en uppenbar brist som nätmyndigheten har förbisett är dock länsrätten inte förhindrad att påtala detta för nätmyndigheten.

Som framgår av lagtexten är inte länsrätten skyldig att ge nätföretaget möjlighet att justera avtalet. Denna möjlighet bör bara användas då det framstår som meningsfullt. Om nätföretaget, trots påpekanden från nätmyndigheten, anser att avtalet uppfyller kraven eller om nätföretaget av någon annan anledning inte är villigt att försöka justera avtalet bör länsrätten företa målet till omedelbart avgörande.

Denna justeringsmöjlighet är avsedd att användas endast i fråga om mindre brister i avtalet. Är bristerna mer omfattande eller kan den föreslagne förvaltaren inte godtas bör det normalt föranleda länsrätten att dels konstatera att avtalet inte kan godkännas, dels besluta att anläggningen skall ställas under tvångsförvaltning. En viss möjlighet finns dock att, enligt 4 § andra meningen, i stället meddela ett nytt förvaltningsföreläggande.

Länsrätten skall, enligt *tredje stycket*, godkänna förvaltningsavtalet om det uppfyller kraven i första stycket. I och med ett godkännande av ett förvaltningsavtal är ärendet hos länsrätten avslutat och länsrätten har därefter ingen befattning med den särskilda förvaltningen. Av 4 kap. 2 § framgår att länsrättens beslut gäller utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.

Enligt *fjärde stycket* blir ett förvaltningsavtal ogiltigt om det inte godkänns av länsrätten. Om ett förvaltningsavtal inte godkänns torde det i många fall leda till att länsrätten beslutar att ställa anläggningen under tvångsförvaltning eller möjligen, enligt 4 § sista meningen, meddelar ett nytt förvaltningsföreläggande. Om det underkända avtalet då alltjämt är i kraft kan lätt komplikationer uppstå. För att undvika detta har bestämmelsen i fjärde stycket införts.

Ogiltigheten inträder först då länsrätten eller eventuellt en högre instans, beslutar att inte godkänna avtalet. Eventuella prestationer som avtalsparterna har fullgjort enligt avtalet dessförinnan blir inte ogiltiga och måste alltså inte gå åter.

Med hänsyn till att ett förvaltningsavtal kan bli ogiltigt är det lämpligt att detta beaktas då avtalet utformas.

Bristfälliga förvaltningsavtal m.m.

4 § Om nätföretaget inte ger in ett förvaltningsavtal till länsrätten inom den tid som bestämts eller om länsrätten beslutar att inte godkänna ett ingivet förvaltningsavtal skall rätten förordna att den eller de berörda anläggningarna skall ställas under tvångsförvaltning. Om nätföretaget kan förväntas ge in ett godtagbart förvaltningsavtal inom rimlig tid får länsrätten i stället meddela ett nytt förvaltningsföreläggande.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 5 § i utredningens förslag.

Genom paragrafen regleras det fallet att nätföretaget inte uppfyller ett förvaltningsföreläggande på rätt sätt.

Paragrafen behandlar två olika situationer. Den ena situationen är att nätföretaget inte alls hör av sig till länsrätten inom den tid som har bestämts. Den andra situationen är att det ingivna förvaltningsavtalet inte kan godkännas.

För båda situationerna gäller som huvudregel att länsrätten då skall besluta om tvångsförvaltning.

I sista meningen ges dock en möjlighet till undantag från denna huvudregel. Om nätföretaget kan förväntas ge in ett godtagbart förvaltningsavtal inom rimlig tid får länsrätten nämligen meddela ett nytt förvaltningsföreläggande i stället för att besluta om tvångsförvaltning. Även denna bestämmelse gäller i de båda situationer som beskrivs ovan.

Enligt 3 § andra stycket får länsrätten ge ett nätföretag möjlighet att vidta *mindre* ändringar eller kompletteringar i ett ingivet avtal så att detta kan godkännas.

De behövliga ändringarna kan dock vara så omfattande att den bestämmelsen inte blir tillämplig. Ett typiskt fall är att avtalets utformning är godtagbart men att den föreslagne förvaltaren inte kan godkännas. I den situationen kan länsrätten meddela ett nytt förvaltningsföreläggande för att ge nätföretaget möjlighet att anlita en ny förvaltare. Situationen kan också vara den att nätföretaget inte har gett in ett avtal i rätt tid och inte begärt anstånd men det genom underhandskontakter står klart att ett godtagbart förvaltningsavtal snart kommer att ges in. Den nu beskrivna regleringen skiljer sig från regleringen i 3 § andra stycket därigenom att ett nytt förvaltningsföreläggande meddelas. Detta sker inte om regleringen i 3 § andra stycket är tillämplig. Där sker eventuella mindre ändringar i avtalet inom ramen för det redan meddelade förvaltningsföreläggandet.

En förutsättning för att denna undantagsbestämmelse skall få tillämpas är att nätföretaget kan förväntas uppfylla det nya förvaltningsföreläggandet *inom rimlig tid*. Bestämmelsen får alltså inte tillämpas om nätföretaget kan misstänkas vilja förhålla ärendet.

5 § Om ett förvaltningsavtal, som har godkänts enligt 3 § tredje stycket, upphör att gälla eller ändras eller om avtalsparterna inte följer avtalet skall förvaltaren genast anmäla detta till nätmyndigheten.

Länsrätten skall i ett beslut om att godkänna ett förvaltningsavtal upplysa förvaltaren om anmälningsskyldigheten.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 § i utredningens förslag.

I paragrafen föreskrivs en skyldighet för förvaltaren att underrätta nätmyndigheten om förändringar som inträffar i förvaltningen sedan länsrätten har godkänt förvaltningsavtalet.

I och med att förvaltningsavtalet träder i kraft skall förvaltaren anses som innehavare av den nätkoncession med vars stöd den aktuella anläggningen används. Detta följer av 1 kap. 3 § tredje stycket. Följden blir att förvaltaren, i stället för nätföretaget, ställs under nätmyndighetens tillsyn enligt ellagen beträffande förvaltningen av de sedvanliga uppgifter som ingår i driften av anläggningen. Med stöd av ellagen kan nätmyndigheten därmed rikta förelägganden mot förvaltaren beträffande dessa uppgifter.

Vad gäller förvaltarens skyldighet att undanröja de missförhållanden som föranlett den särskilda förvaltningen och därmed åstadkomma en tillfredsställande förvaltning regleras den inte primärt i ellagen utan i den aktuella lagen. Vid förvaltningsföreläggande regleras denna skyldighet i förvaltningsavtalet som alltså bygger på en frivillig överenskommelse mellan nätföretaget och förvaltaren. Några skyldigheter för förvaltaren, utöver dem som regleras i avtalet, finns inte i lagen. Nätmyndighetens tillsyn enligt den aktuella lagen omfattar därmed inte några specifika bestämmelser i lagen utan inskränker sig till en allmän tillsyn över att förvaltarens verksamhet kan antas leda till en tillfredsställande förvaltning.

I syfte att underlätta nätmyndighetens tillsyn föreskrivs i *första stycket* att förvaltaren genast skall anmäla till nätmyndigheten om det inträffar förändringar med avseende på förvaltningen. Sådana förändringar kan föranledas av att avtalsparterna har träffat överenskommelse om ändringar i avtalet, av att avtalsparterna, utan någon formell ändring av avtalet, beslutar att avvika från avtalets bestämmelser eller av att nätföretaget inte följer avtalets bestämmelser.

Om avvikelserna från avtalets bestämmelser är sådana att en tillfredsställande förvaltning inte kan antas komma till stånd kan nätmyndigheten bara uppmana parterna att vidta rättelse. Någon möjlighet att utfärda formella förelägganden finns däremot inte.

Om uppmaningar inte leder till avsett resultat kan nätmyndigheten bara konstatera att förvaltningsavtalet inte kan antas leda till önskat resultat. Följden blir att nätmyndigheten ånyo bör ansöka hos länsrätten om särskild förvaltning, varvid tvångsförvaltning i de flesta fall torde bli resultatet av den förnyade prövningen.

I detta sammanhang bör uppmärksammas att länsrätten inte, på ett motsvarande sätt som när en anläggning är ställd under tvångsförvaltning, kan besluta att den särskilda förvaltningen skall upphöra i förtid, dvs. innan avtalets giltighetstid har löpt ut. Bortfaller skälen för en fortsatt förvaltning kan en lämplig ordning därför vara att

förvaltaren, efter samråd med nätmyndigheten, träffar avtal med nätföretaget om att förvaltningsavtalet skall upphöra att gälla. Om förvaltaren ingår ett sådant avtal trots att nätmyndigheten har en avvikande uppfattning, finns möjlighet för myndigheten att vid länsrätten få förvaltningsfrågan prövad på nytt.

I *andra stycket* anges att länsrätten i beslutet om att godkänna ett förvaltningsavtal skall upplysa förvaltaren om hans underrättelseskyldighet.

Det finns inte något tvångsmedel med vilket förvaltarens underrättelseskyldighet sanktioneras.

3 kap. Tvångsförvaltning

Förvaltare

1 § Länsrätten skall i ett beslut om tvångsförvaltning förordna en särskild förvaltare. Till förvaltare skall utses någon som kan antas åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen.

Länsrätten skall, på ansökan av nätmyndigheten, entlediga förvaltaren om denne inte fullgör sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Länsrätten skall också entlediga förvaltaren om denne begär det. Samtidigt som förvaltaren entledigas skall länsrätten förordna en ny förvaltare.

Nätmyndigheten skall lämna förslag till förvaltare.

Paragrafen reglerar förordnandet av en förvaltare i samband med ett beslut om tvångsförvaltning.

En förvaltare *skall*, enligt *första stycket*, förordnas i beslutet om tvångsförvaltning. Detta innebär att länsrätten inte kan besluta om tvångsförvaltning utan att samtidigt förordna en förvaltare. Eftersom syftet med tvångsförvaltningen är att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av den berörda egendomen får till förvaltare bara utses den som kan antas uppnå detta syfte. Det måste därför klarläggas att den tilltänkte förvaltaren har såväl vilja som förmåga att uppnå detta syfte. Det ligger därmed i sakens natur att endast den som förklarat sig villig att åta sig uppdraget som förvaltare kan komma i fråga.

I praktiken kan bara en juridisk person komma i fråga som förvaltare. En fysisk person har inte de resurser som krävs för detta uppdrag. I de flesta fall kommer ett annat nätföretag eller ett sådant företag närstående företaget att utses till förvaltare, särskilt om tvångsförvaltningen innefattar upprustning av anläggningen.

Enligt *andra stycket* skall länsrätten entlediga förvaltaren och förordna en ny förvaltare i två situationer.

Den första är att förvaltaren inte fullgör sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Endast nätmyndigheten, som enligt 4 kap. 5 § har tillsyn över förvaltarens verksamhet, har behörighet att initiera frågan om förvaltarens entledigande på denna grund.

Den andra situationen är att förvaltaren själv begär att bli entledigad.

För att den berörda anläggningen inte skall stå utan förvaltare får förvaltaren inte entledigas förrän samtidigt med att en ny förvaltare förordnas.

Enligt *tredje stycket* skall nätmyndigheten lämna förslag till förvaltare. Detta gäller både då frågan om tvångsförvaltning aktualiseras och vid ett eventuellt byte av förvaltare. Som har framhållits i kommentaren till 1 kap. 3 § skall nätmyndighetens ansökan avse särskild förvaltning, varefter länsrätten har att besluta om förvaltningsföreläggande eller beslut om tvångsförvaltning skall meddelas. Nätmyndigheten får därmed själv avgöra om, och i så fall när, den skall lämna ett förslag till förvaltare.

Länsrätten är inte tvungen att utse den av nätmyndigheten föreslagne förvaltaren. I praktiken blir dock länsrätten starkt beroende av nätmyndighetens förslag eftersom länsrätten inte har den kännedom om och kontakter med tänkbara förvaltare som nätmyndigheten har.

Tiden för förvaltningen

2 § Länsrätten skall, sedan förvaltaren gett in den plan som avses i 4 § tredje stycket, besluta hur länge förvaltningen skall pågå. Tiden skall bestämmas så, att en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas. Tiden får bestämmas till högst fem år från länsrättens beslut.

Om det vid utgången av den tid som bestämts alltjämt finns skäl för tvångsförvaltning skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten, förlänga tiden med högst tre år i sänder. Beslutet om tvångsförvaltning gäller till dess att ansökan har prövats slutligt.

Innan länsrätten beslutar enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

Då länsrätten beslutar om tvångsförvaltning skall den tid under vilken förvaltningen skall pågå inte bestämmas. Detta skall, enligt *första stycket* ske först sedan förvaltaren gett in den plan som avses i 4 § tredje stycket. Tiden får bestämmas till högst fem år. I och med att länsrätten fastställer tiden avslutas länsrättens befattning med målet.

Förvaltningstiden kan förlängas eller förkortas. Förkortning av tiden regleras i 3 §.

I *andra stycket* regleras förlängning av tiden. Den frågan blir aktuell när förvaltningstiden närmar sig sitt slut. Om det då alltjämt finns skäl för tvångsförvaltning, dvs. om en tillfredsställande förvaltning ännu inte har åstadkommits skall förlängning av tiden ske. Om tvångsförvaltningen föranletts av att det tekniska underhållet av nätet är eftersatt kan skäl för tvångsförvaltning alltjämt anses föreligga om upprustningsåtgärderna inte har hunnit fullföljas. Förlängning skall ske med högst tre år i taget och förlängning kan ske flera gånger. Frågan om förlängning initieras av nätmyndigheten. Det ursprungliga beslutet om tvångsförvaltning fortsätter att gälla tills förlängningsfrågan har avgjorts slutligt.

Om nätmyndigheten inte ansöker om förlängning av tiden för tvångsförvaltning innan den ursprungligen bestämda tiden löper ut upphör beslutet om tvångsförvaltning att gälla vid utgången av tiden.

Förvaltarens förordnande upphör därmed och nätföretaget återfår behörigheten att förvalta sin anläggning.

Av *tredje stycket* framgår att nätmyndigheten skall ges tillfälle att yttra sig innan länsrätten fastställer den tid som förvaltningen skall pågå.

3 § Om det inte längre finns skäl för tvångsförvaltning, skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten eller nätföretaget, besluta att den skall upphöra.

Innan länsrätten, efter ansökan av nätföretaget, avgör ett ärende enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

I *första stycket* anges att länsrätten skall fatta beslut om att tvångsförvaltningen skall upphöra i förtid när skälen för beslutet om förvaltningen har bortfallit. Den situationen kan uppstå om förvaltaren har åstadkommit en tillfredsställande förvaltning, dvs. de missförhållanden som föranledde tvångsförvaltningen har eliminerats.

Andra omständigheter som kan föranleda att tvångsförvaltningen bör upphöra kan vara att nätföretagets ägare har tillsatt en ny ledning eller att företaget på annat sätt tillförts nödvändig kompetens eller tillräckligt med kapital för att en tillfredsställande förvaltning skall kunna åstadkommas.

Frågan om upphörande av tvångsförvaltningen kan initieras av nätmyndigheten eller nätföretaget. Eftersom nätmyndigheten är den som initierar frågan om tvångsförvaltning och även har tillsyn över denna är det naturligt att nätmyndigheten får möjlighet att initiera frågan om tvångsförvaltningens upphörande. Om nätföretaget har tillförts ökad kompetens eller ökade ekonomiska resurser kan det, som nyss nämnts, vara ett skäl för att låta tvångsförvaltningen upphöra. Nätmyndigheten kan dock i en sådan situation anse att de nya resurserna inte är tillräckliga för att ansöka om tvångsförvaltningens upphörande. För att ge nätföretaget möjlighet att få denna fråga prövad har också nätföretaget getts rätt att initiera frågan hos länsrätten.

Bestämmelsen i *andra stycket* blir tillämplig då nätföretaget har initierat frågan.

Förvaltarens uppgifter m.m.

4 § Förvaltaren skall särskilt verka för att de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning undanröjs.

Förvaltaren skall dessutom svara för en tillfredsställande förvaltning av anläggningen och därvid verka för att verksamheten ger en skälig avkastning.

Förvaltaren skall så snart som möjligt och senast inom sex månader från det att beslutet enligt 1 § om tvångsförvaltning meddelades ge in en plan till länsrätten. I planen skall det anges vilka åtgärder som krävs för att undanröja de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning, hur dessa åtgärder skall genomföras och den tid som kan antas behövas för att genomföra åtgärderna.

Rubriken närmast före paragrafen har utformats enligt Lagrådets förslag.

Tredje stycket saknar motsvarighet i utredningens förslag.

Paragrafen anger förvaltarens allmänna skyldigheter.

I *första stycket* anges de uppgifter som är specifika vid särskild förvaltning, nämligen att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen. Den uppgiften kommer att variera från fall till fall beroende på vilken form av misskötsamhet som har föranlett tvångsförvaltningen.

Om misskötsamheten har bestått i allmän ovilja eller oförmåga att följa de bestämmelser som gäller för verksamheten kommer misskötsamheten förmodligen att kunna undanröjas ganska snabbt och utan nämnvärda kostnader i och med att förvaltarens personal kan förväntas ha både vilja och förmåga att följa gällande bestämmelser.

Om nätföretaget vill att tvångsförvaltningen skall upphöra krävs det förmodligen utbildningsinsatser för nätföretagets personal och kanske också nyanställningar. Dessa åtgärder kräver naturligtvis lite längre tid och lite högre kostnader.

Om misskötsamheten har bestått i bristande underhåll av nätet kommer det att ta betydligt längre tid att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen. Kostnaderna kommer naturligtvis också att bli avsevärt högre.

Utöver uppgiften att undanröja missförhållandena skall förvaltaren också, enligt *andra stycket*, svara för sedvanlig drift av nätet. Detta skall ske på ett sådant sätt att en tillfredsställande förvaltning i den delen bibehålls. Därvid skall förvaltaren, på sedvanligt sätt, verka för att det uppstår en skälig avkastning i verksamheten. Detta sägs också uttryckligen i sista meningen.

Nämnda skyldighet gäller dock inte vid det arbete som syftar till att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen. Huvudsyftet med detta arbete är ju inte att uppnå en skälig avkastning utan just att undanröja missförhållandena. Arbetet måste dock bedrivas inom ramen för en ekonomiskt sund förvaltning av anläggningen. Den tid som avsätts för dessa arbeten måste därför anpassas efter nätföretagets ekonomiska resurser.

I *tredje stycket* föreskrivs att förvaltaren skall utarbeta en plan för de åtgärder som krävs för att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen, hur dessa åtgärder skall genomföras och hur lång tid åtgärderna kan beräknas ta. Vad gäller de två sista punkterna avgörs de till stor del av nätföretagets ekonomiska resurser varför en beskrivning av åtgärdernas finansiering måste ingå i planen.

Planen skall ges in till länsrätten, som därefter, enligt 2 § första stycket, fastställer den tid som tvångsförvaltningen skall pågå.

5 § Förvaltaren får besluta att en angelägenhet som saknar betydelse för ändamålet med förvaltningen skall undantas från denna. Ett sådant beslut får ändras eller upphävas av förvaltaren. Förvaltaren skall genast underrätta nätmyndigheten om beslut enligt denna paragraf.

Paragrafen, som motsvarar 3 kap. 5 § sista stycket i utredningens förslag, föreskriver att förvaltaren kan inskränka det kompetensområde som anges för honom i lagen. Som förutsättning gäller att det är fråga om en

angelägenhet som saknar betydelse för ändamålet med förvaltningen. Förvaltaren kan fritt ändra eller upphäva sitt beslut.

Innebörden av ett beslut enligt denna paragraf är att behörigheten att förvalta den angelägenhet som omfattas av beslutet återgår till nätföretaget.

6 § Förvaltaren får inte överlåta anläggningen eller på annat sätt förfoga över den så att den helt eller delvis frånhänds ägaren.

Förvaltaren får inte överlåta den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används.

Förvaltaren får inte på nätföretagets vägnar ingå borgen.

Första och tredje styckena motsvarar delvis 3 kap. 5 § andra stycket i utredningens förslag medan andra stycket saknar motsvarighet i utredningens förslag.

I paragrafen anges tre inskränkningar som gäller i förvaltarens rätt att förfoga över anläggningen.

Den första inskränkningen, som anges i *första stycket*, är att förvaltaren inte får överlåta anläggningen eller på annat sätt förfoga över anläggningen så att den helt eller delvis frånhänds ägaren. Som exempel på det senare kan nämnas följande. Det kan förekomma att anläggningen är belägen på mark som tillhör anläggningens ägare. Om så är fallet får förvaltaren inte överlåta den eller de fastigheter på vilka anläggningen är belägen eftersom anläggningen, enligt 2 kap. 1 § första stycket jordabalken, utgör tillbehör till fastigheten och därmed kommer att ingå i överlåtelsen.

Det bör uppmärksammas att denna föreskrift, till skillnad mot de flesta andra i lagen, gäller förvaltarens förhållande till *ägaren* av anläggningen och inte nätföretaget. I många fall, men inte alla, är dock nätföretaget också ägare av anläggningen.

Om nätföretaget är ägare till anläggningen ligger alltså behörigheten att överlåta anläggningen kvar hos nätföretaget.

I *andra stycket* anges den andra inskränkningen som är att förvaltaren inte får överlåta den koncession som avser den aktuella anläggningen. Av 1 kap. 3 § tredje stycket och författningskommentaren till den bestämmelsen framgår att koncessionen ligger kvar hos nätföretaget även om anläggningen ställs under särskild förvaltning. Den bestämmelsen tillsammans med den aktuella bestämmelsen medför att behörigheten att överlåta koncessionen ligger kvar hos nätföretaget under pågående tvångsförvaltning.

Den tredje inskränkningen anges i *tredje stycket* och innebär att förvaltaren inte får, på nätföretagets vägnar, ingå borgen.

7 § Förvaltaren skall genast underrätta varje känd gäldenär, vars skuld hänför sig till verksamheten vid den berörda anläggningen, om ett beslut om tvångsförvaltning och om ett beslut att förordna en ny förvaltare.

En gäldenär som har fått en sådan underrättelse kan, så länge förvaltningen pågår, inte med befriande verkan betala sin skuld till annan än förvaltaren eller den som förvaltaren har anvisat. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

Förvaltaren skall också så snart det kan ske underrätta varje känd gäldenär, vars skuld hänför sig till verksamheten vid den berörda anläggningen, om länsrättens beslut enligt 2 §.

Första och andra styckena motsvarar 3 kap. 8 § i utredningens förslag medan tredje stycket saknar motsvarighet i utredningens förslag.

I denna paragraf behandlas förvaltarens underrättelseskyldighet mot nätföretagets gäldenärer samt dessas skyldighet att betala sina skulder till förvaltaren.

Nätföretagets gäldenärer består till helt övervägande del av nätföretagets elkunder, främst elproducenter och elanvändare, vars anläggningar är anslutna till nätföretagets ledningsnät, dvs. den elektriska anläggning som ställts under tvångsförvaltning. Till elkunderna räknas också innehavarna av angränsande nät, som är anslutna till det tvångsförvaltade nätet.

Eftersom förvaltaren i princip inträder i nätföretagets alla funktioner i förhållande till kunder och övriga gäldenärer är det viktigt att dessa snabbt informeras om att anläggningen har ställts under tvångsförvaltning och om vem som är förvaltare.

I *första stycket* föreskrivs därför en skyldighet för förvaltaren att genast underrätta varje känd gäldenär att anläggningen ställts under tvångsförvaltning. Detsamma gäller om förvaltaren entledigas och en ny förvaltare förordnas. Den nye förvaltaren skall då genast underrätta gäldenärerna om förvaltarbytet, så att dessa kan betala sina skulder till den nye förvaltaren.

I *andra stycket* har tagits in en regel om att en gäldenär som underrättats om förvaltarskapet inte med befriande verkan kan betala sin skuld till annan än förvaltaren. En upplysning om denna bestämmelse skall tas in i underrättelsen.

Paragrafen innehåller inte någon bestämmelse om på vilket sätt en underrättelse skall ske. Det är förvaltaren som har bevisbördan för att en underrättelse har skett. Därför får förvaltaren själv avgöra på vilket sätt han vill underrätta gäldenärerna.

Bestämmelsen i första stycket gäller även gäldenärer som tillkommer under förvaltningstiden. Därför skall förvaltaren även underrätta dessa gäldenärer så snart de blir kända av förvaltaren.

Enligt *tredje stycket* skall förvaltaren också underrätta gäldenärerna om den tid som tvångsförvaltningen skall pågå. Detta beslutas av länsrätten men det sker senare än själva beslutet om tvångsförvaltning. Underrättelse skall dessutom ske om tiden för tvångsförvaltningen förlängs. Dessa typer av underrättelser behöver inte ske genast utan bara så snart det kan ske. Det kan exempelvis ske i samband med att förvaltaren sänder ut fakturor till kunderna. Skälet till det mildare tidskravet är att underrättelserna endast är av informativ karaktär.

Vissa skyldigheter för nätföretaget

8 § Nätföretaget skall ställa de kontorslokaler och andra utrymmen som krävs för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Detta gäller dock inte bostäder.

Paragrafen saknar motsvarighet i utredningens förslag.

Utöver kontorslokaler nämns också andra utrymmen. Exempel på sådana utrymmen är byggnader som finns längs ledningsnätet och som används vid driften av detta.

Tvister mellan nätföretaget och förvaltaren prövas, enligt 4 kap. 8 §, av nätmyndigheten. Eventuella tvister kommer antagligen främst att gälla huruvida vissa kontorslokaler och andra utrymmen krävs för förvaltningens fullgörande.

9 § Nätföretaget är skyldigt att lämna förvaltaren de upplysningar om anläggningen som behövs för en tillfredsställande förvaltning.

Länsrätten skall, på ansökan av förvaltaren, kalla ställföreträdare för nätföretaget att inför rätten under ed lämna upplysningar enligt första stycket. Bestämmelserna i 36 kap. 6, 11, 14, 20 och 21 §§ rättegångsbalken skall därvid äga motsvarande tillämpning. Även förvaltaren och nätmyndigheten skall kallas.

Denna paragraf, som motsvarar 3 kap. 12 § i utredningens förslag, innehåller regler om nätföretagets upplysningsskyldighet gentemot förvaltaren.

Första stycket anger den grundläggande skyldigheten för nätföretaget att lämna förvaltaren upplysningar beträffande anläggningen och den verksamhet som bedrivs där. Eftersom nätföretaget i praktiken är en juridisk person är det ställföreträdarna för denna som ytterst har den nämnda skyldigheten.

Tvister mellan nätföretaget och förvaltaren prövas, enligt 4 kap. 8 §, av nätmyndigheten. Eventuella tvister kommer antagligen främst att gälla huruvida vissa upplysningar behövs för en tillfredsställande förvaltning.

Av *andra stycket* framgår att förvaltaren kan tvinga ställföreträdare för nätföretaget att under ed lämna sådana upplysningar som nätföretaget enligt första stycket är skyldigt att lämna. Upplysningarna skall i detta fall lämnas inför länsrätten. Innan länsrätten utfärdar kallelse måste det vara klarlagt antingen att berörda ställföreträdare är villiga att lämna dessa upplysningar eller att nätföretaget är skyldigt att lämna de begärda upplysningarna. En tvist om huruvida denna skyldighet föreligger eller ej prövas, som nämnts, av nätmyndigheten.

Detta förfarande kan bli aktuellt dels när nätföretaget vägrar att lämna en uppgift som det är skyldigt att lämna, dels när förvaltaren vill ha en lämnad uppgift bekräftad under straffansvar.

Beträffande själva förfarandet skall vissa bestämmelser i 36 kap. rättegångsbalken tillämpas. Det gäller 6 § om rätt att under vissa förutsättningar vägra att lämna uppgifter, 11 § om avläggande av ed och 14 § om att den förhörde skall erinras om vissa förhållanden. Skyldigheten att underkasta sig edgång och förhör sanktioneras genom att bestämmelserna i 20 och 21 §§ skall tillämpas. Om den som kallas inte inställer sig till förhöret skall han, enligt 20 §, kallas vid vite till ett senare tillfälle eller också hämtas till förhöret, antingen omedelbart eller till ett senare tillfälle. Om den som kallas vägrar avlägga ed, vägrar avge vittnesmål eller vägrar besvara en fråga skall han, enligt 21 §, föreläggas vid vite att fullgöra sin skyldighet. Om han inte följer ett sådant

föreläggande skall han vid äventyr av häkte föreläggas att fullgöra sin skyldighet.

Enligt 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten prövas frågor om utdömmande av viten som har förelagts en part eller någon annan till fullgörande av en skyldighet i en rättegång eller i annat motsvarande förfarande utan särskild ansökan av den myndighet som har utfärdat föreläggandet. Detta innebär att länsrätten självant skall ta upp frågan om utdömmande av ett förelagt vite.

10 § Nätföretaget är skyldigt att tillhandahålla förvaltaren handlingar och andra föremål av betydelse för förvaltningen.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 13 § i utredningens förslag.

I paragrafen stadgas en skyldighet för nätföretaget att tillhandahålla förvaltaren handlingar och andra föremål av betydelse för förvaltningen.

Nätföretagets skyldighet avser i första hand skriftliga handlingar såsom avtal med kunder och serviceföretag, kundregister och tekniska beskrivningar över anläggningen.

Skyldigheten omfattar också andra föremål som har betydelse för förvaltningen t.ex. nycklar till utrymmen som ingår i anläggningen, reservdelar och specialverktyg.

Twister mellan nätföretaget och förvaltaren prövas, enligt 4 kap. 8 §, av nätmyndigheten. Eventuella tvister kommer antagligen främst att gälla huruvida vissa handlingar och andra föremål är av betydelse för förvaltningen.

Den ekonomiska förvaltningen

11 § Förvaltaren uppbär de löpande intäkterna och disponerar de tillgångar i övrigt som är hänförliga till den verksamhet som omfattas av förvaltningen. Förvaltaren företräder även i övrigt nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, om inte annat följer av andra stycket eller 6 §.

Förvaltaren får bara ta upp sådana lån som krävs för den löpande verksamheten och som kan finansieras med de löpande intäkterna under förvaltningstiden. Innan förvaltningstiden bestämts skall den anses vara tre år. Förvaltaren får, efter tillstånd av nätmyndigheten, även ta upp andra typer av lån. Tillstånd skall meddelas om lånet är till gagn för den framtida verksamheten vid anläggningen och inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhet.

Innan nätmyndigheten beslutar i tillståndsfrågan skall nätföretaget ges tillfälle att yttra sig.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 5 § första och andra styckena i utredningens förslag.

Enligt *första stycket* företräder förvaltaren nätföretaget i alla de angelägenheter som omfattas av tvångsförvaltningen. Förvaltaren blir alltså legal ställföreträdare för nätföretaget beträffande dessa angelägenheter. I motsvarande mån förlorar nätföretaget behörigheten vad gäller dessa angelägenheter.

I praktiken är nätföretagen juridiska personer i form av aktiebolag eller ekonomiska föreningar. Även förvaltare kommer i praktiken att vara sådana juridiska personer.

I den utsträckning förvaltaren blir legal ställföreträdare för nätföretaget övertar förvaltaren, enligt 11 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken, processbehörigheten för nätföretaget.

För tydlighets skull nämns särskilt att förvaltaren uppbär de löpande intäkter som uppstår i den verksamhet som omfattas av förvaltningen. Huvuddelen av dessa intäkter utgörs av de avgifter som elkunderna betalar enligt den nättariff som nätföretaget tillämpar. Dessa avgifter utgör också den huvudsakliga finansieringskällan för den verksamhet som omfattas av tvångsförvaltningen. Av 7 § andra stycket framgår att gäldenärerna inte med befriande verkan kan betala till annan än förvaltaren. Nätföretaget förlorar alltså sin behörighet att ta emot de intäkter som verksamheten vid anläggningen ger.

Dessutom anges att förvaltaren disponerar de tillgångar i övrigt som är hänförliga till den verksamhet som omfattas av förvaltningen. I praktiken rör det sig huvudsakligen om de medel som nätföretaget innehar då tvångsförvaltningen inleds. I och med att förvaltaren påbörjar sin verksamhet övertar han alltså från nätföretaget befogenheten att disponera dessa medel.

Detta tillägg har gjorts efter påpekande från Lagrådet, som dock har förespråkade att dessa medel får tas i anspråk av förvaltaren först om löpande intäkter och lån inte förslår till förvaltningen. Regeringen delar dock inte denna uppfattning. Som redan framhållits, bl.a. i avsnitt 5.10, är nätverksamhet inte en sedvanlig kommersiell verksamhet utan den utgör också en mycket samhällsviktig verksamhet. Därför måste nätföretagets intresse att disponera dessa medel vika undan för intresset att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning.

Det är inte ovanligt att ett nätföretag, utöver nätverksamheten, även bedriver annan verksamhet, exempelvis fjärrvärmeverksamhet. Det är då viktigt att poängtera att förvaltaren bara får och skall vidta åtgärder som hör till den verksamhet som bedrivs vid den tvångsförvaltrade anläggningen. I fråga om nätföretagets skulder skall därför förvaltaren betala räntor och amorteringar endast i den mån de lånade medlen har lagts ned på anläggningen, dvs. har använts till anläggningens uppförande, förbättring eller underhåll. Om nätföretaget har använt de lånade medlen för något annat ändamål är det inte förvaltarens sak att betala räntor och amorteringar med den avkastning som härrör från verksamheten vid den tvångsförvaltrade anläggningen utan betalningen åligger nätföretaget självt. På samma sätt får förvaltaren inte disponera medel som inte är hänförliga till den verksamhet som omfattas av förvaltningen.

I *andra stycket* regleras förvaltarens rätt att ta upp lån. Denna rätt är delvis inskränkt. Till en början anges att förvaltaren får ta upp sådana lån som behövs för den löpande verksamheten. En förutsättning för detta är dock att lånen kan finansieras med de löpande intäkterna under förvaltningstiden. Det sistnämnda innebär dels att räntor och amorteringar måste kunna betalas med de löpande intäkterna, dels att lånet måste vara slutamorterat vid förvaltningstidens slut och alltså inte belasta verksamheten därefter.

Om förvaltaren behöver ta upp andra typer av lån än de nu nämnda får han göra det men bara efter tillstånd från nätmyndigheten. Det rör sig i praktiken om större lån som kan behövas för eventuella upprustningsåtgärder. I det aktuella stycket anges de kriterier som nätmyndigheten skall beakta då ett sådant tillståndsärende behandlas. Först skall nätmyndigheten pröva om de åtgärder som skall finansieras med det lånade beloppet är till gagn för den framtida verksamheten. De föreslagna åtgärderna skall antas leda till att missförhållandena undanröjs, men lån får också tas upp för att rent allmänt modernisera och effektivisera anläggningen. Även här måste en bedömning göras huruvida de föreslagna åtgärderna verkligen kan antas få denna effekt. För att tillstånd skall lämnas krävs dessutom att lånet inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten vid den tvångsförvaltrade anläggningen. Upplåningen måste alltså rymmas inom ramen för en sund ekonomisk förvaltning av anläggningen. Detta kan också uttryckas så, att upprustningsåtgärderna får vidtas i den takt som ekonomin tillåter.

Med hänsyn till att nätföretaget i framtiden självt kan komma att få infria de lån som förvaltaren med nätmyndighetens tillstånd tar upp, får nätmyndigheten inte lämna tillstånd utan att nätföretaget beretts tillfälle att yttra sig över förvaltarens begäran. Detta föreskrivs i *tredje stycket*.

12 § Medel som förvaltaren har hand om för anläggningens förvaltning skall hållas skilda från andra medel.

I paragrafen, som motsvarar 3 kap. 9 § i utredningens förslag, ges vissa bestämmelser rörande de medel som förvaltaren har hand om för förvaltningen av anläggningen.

Dessa medel tillhör nätföretaget men disponeras av förvaltaren. Det åligger enligt paragrafen förvaltaren att hålla sådana medel skilda från andra medel.

13 § Medel som inte behöver avsättas för förvaltningen skall förvaltaren betala ut till nätföretaget.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 10 § i utredningens förslag.

Om förvaltaren disponerar medel som inte behövs för förvaltningen skall medlen betalas ut till nätföretaget. Bestämmelsen torde endast få någon praktisk betydelse i de fall då tvångsförvaltningen har föranletts av någon annan omständighet än eftersatt underhåll av anläggningen.

Lagrådet har föreslagit att bestämmelsen jämkas på så sätt att det skall kunna ske en avvägning mellan nätföretagets behov av avkastningen och behovet i den fortsatta förvaltningen. Av samma skäl som angetts i författningskommentaren till 11 § anser regeringen att förvaltningens behov skall ha prioritet framför nätföretagets behov.

Om nätföretaget inte är nöjt med förvaltarens beslut om utbetalning kan nätföretaget, enligt 4 kap. 8 §, begära att nätmyndigheten prövar frågan.

14 § Om förvaltaren inte kan få tillräckliga medel till förvaltningen genom löpande intäkter och lån får nätmyndigheten, på ansökan av

förvaltaren, ålägga nätföretaget och, i förekommande fall, ägaren till anläggningen att ställa ytterligare medel för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Beslutet skall grundas på vad som är skäligt med hänsyn till behovet av ytterligare medel och nätföretagets och ägarens ekonomiska förhållanden.

Om nätföretaget överlåter den nätkoncession som avser den tvångsförvaltade anläggningen kvarstår nätföretagets betalningsskyldighet enligt beslut, som har meddelats enligt första stycket innan koncessionen har övergått till den nye koncessionshavaren.

Om ägaren till den tvångsförvaltade anläggningen överlåter denna kvarstår ägarens betalningsskyldighet enligt beslut, som har meddelats enligt första stycket innan äganderätten har övergått till den nye ägaren. Detta gäller dock bara om ägaren inte har nätkoncession för den tvångsförvaltade anläggningen.

Om det finns skäl för det, får nätmyndigheten, på ansökan av nätföretaget eller, i förekommande fall, anläggningens ägare besluta att en betalningsskyldighet som beslutats enligt första stycket inte längre behöver fullgöras.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om skyldighet för nätföretaget och/eller ägaren att ställa medel till förvaltarens förfogande om löpande intäkter och lån inte räcker för att förvalta anläggningen på ett tillfredsställande sätt.

Enligt *första stycket* får nätmyndigheten, på ansökan av förvaltaren, ålägga nätföretaget en sådan skyldighet. Om nätföretaget inte är ägare till anläggningen kan ett sådant åläggande också riktas mot anläggningens ägare. Av bestämmelsens ordalydelse framgår att de primära finansieringskällorna för förvaltningen är de löpande intäkterna och de lån som förvaltaren eventuellt tar upp. Detta framgår också av 11 §.

Först när dessa finansieringskällor inte räcker till kan det bli aktuellt att ålägga nätföretaget eller ägaren att bidra till finansieringen. Denna möjlighet är alltså inte ett alternativ till de primära finansieringskällorna utan ett komplement.

I de fall då ett åläggande kan riktas mot såväl nätföretaget som ägaren avgör förvaltaren om han vill rikta sitt yrkande mot båda eller endast en av dem och, i sistnämnda fall, mot vilken av dem.

Medlen skall vara avsedda för förvaltningen, varmed avses såväl den löpande förvaltningen som eventuella upprustningsåtgärder. Paragrafen kommer förmodligen att främst bli tillämplig då upprustningsåtgärder blir nödvändiga.

Vid prövningen av frågan skall det ske en avvägning mellan å ena sidan behovet av ytterligare medel till förvaltningen och, å andra sidan, nätföretagets och/eller ägarens ekonomiska förhållanden. Vad gäller den första omständigheten är det viktigaste att det finns medel till den löpande driften. I annat fall kan det uppstå störningar i driften av anläggningen. Vad gäller underhåll och upprustning av anläggningen får en bedömning göras hur brådskande dessa åtgärder är.

Vad gäller nätföretagets och ägarens ekonomiska förhållanden får följande överväganden göras. Nätföretagets främsta skyldighet är att driva, underhålla och, vid behov, rusta upp anläggningen. Det

ekonomiska ansvaret för detta bortfaller inte i och med att anläggningen ställs under tvångsförvaltning. Därför kan det endast i undantagsfall bli aktuellt att befria nätföretaget från denna skyldighet.

Som har framhållits tidigare förekommer det att ett nätföretag bedriver annan verksamhet än nätverksamhet. Om detta är fallet skall nätverksamheten ha prioritet då anläggningen är ställd under tvångsförvaltning. Nätföretaget kan alltså inte slippa sin betalningsskyldighet under hänvisning till att detta skulle inverka menligt på den andra verksamheten. Om nätföretaget saknar tillräckligt med likvida medel för att både klara driften vid den andra verksamheten och ställa medel till förfogande för förvaltningen av den tvångsförvaltrade anläggningen måste nätföretaget försöka anskaffa tillräckliga medel. Om detta misslyckas och nätföretaget saknar möjlighet att på annat sätt få fram likvida medel måste nätverksamheten vid den tvångsförvaltrade anläggningen prioriteras. Om nätföretaget inte vill göra denna prioritering återstår bara att överlåta koncessionen till någon annan som har större vilja och förmåga att ekonomiskt svara för nätverksamheten.

Ett betalningsåläggande kan dock i vissa fall framstå som oskäligt. Om ett nätföretag har flera elektriska anläggningar men endast en av dem står under tvångsförvaltning kan inte denna anses ha prioritet framför de övriga anläggningarna. I denna situation måste nätföretaget ha möjlighet att prioritera den anläggning där behovet av ekonomiska resurser är störst.

Ett betalningsåläggande kan också framstå som oskäligt, om detta skulle mycket allvarligt skada annan verksamhet som nätföretaget bedriver, t.ex. genom att det blir nödvändigt att lägga ner den andra verksamheten med omfattande uppsägningar som följd. Befrielse från betalningsskyldighet i ett sådant fall bör dock bara komma i fråga temporärt eftersom lösningen på sikt är att nätföretaget, som nämnts ovan, överlåter koncessionen.

Motsvarande överväganden får göras när det gäller ägaren till anläggningen. Även om ägaren inte själv svarar för driften av anläggningen utan har utarrenderat denna kan ägaren inte friskriva sig från ansvaret för anläggningen. Om ägaren inte vill eller kan ta detta ansvar bör han därför överlåta anläggningen till någon som är beredd att ta detta ansvar.

Om nödvändiga medel till drift och eventuell upprustning av en tvångsförvaltrade anläggning inte kan ställas till förvaltarens förfogande genom de möjligheter som nämnts hittills återstår bara den möjlighet som nämns i 1 kap. 5 §, nämligen att staten löser in anläggningen.

En överlåtelse av nätkoncessionen medför inte, enligt *andra stycket*, att nätföretaget befrias från betalningsskyldighet som har ålagts tidigare. Nätföretagets ekonomiska ansvar för den tvångsförvaltrade anläggningen gäller nämligen under hela den tid som nätföretaget innehar koncessionen och kan alltså inte övervältras på en ny koncessionshavare. Det bör uppmärksammas att koncessionen inte övergår på en ny koncessionshavare genom att den gamle koncessionshavaren överlåter koncessionen. Som nämnts tidigare krävs det tillstånd till en sådan överlåtelse. Först sedan ett beslut om sådant tillstånd har vunnit laga kraft har koncessionen övergått till den nye koncessionshavaren.

Om koncessionen innehas av den som äger anläggningen är en överlåtelse av koncessionen i allmänhet förenad med en överlåtelse av själva anläggningen. Även i detta fall är det överlåtelsen av koncessionen som är relevant vid tillämpningen av denna paragraf.

Om nätföretaget använder anläggningen med stöd av nyttjanderätt har en överlåtelse av själva anläggningen ingen inverkan på nätföretagets betalningsskyldighet.

I *tredje stycket* ges motsvarande regler för det fall ägaren till anläggningen har ålagts betalningsskyldighet och därefter överlåter äganderätten till anläggningen. Detta gäller dock bara en sådan ägare som har utarrenderat anläggningen och alltså inte själv har nätkoncession för anläggningen. Beträffande ägare som har nätkoncession är det, som nyss sagts, överlåtelse av koncessionen som är relevant.

I *fjärde stycket* ges regler om att ett beslut om betalningsskyldighet inte längre behöver fullgöras. Enligt föregående stycken påverkar en övergång av koncessionen eller av äganderätten inte ett beslut om betalningsskyldighet som har meddelats dessförinnan. En sådan övergång kan emellertid i vissa fall föranleda att ett beslut om betalningsskyldighet inte bör fullgöras.

Ett sådant fall kan vara att de berörda parterna i samband med övergången har avtalat att den nye koncessionshavaren eller den nye ägaren skall fullgöra den aktuella betalningsskyldigheten.

Ett annat fall kan vara att den koncessionshavare eller den ägare som har ålagts betalningsskyldighet har drabbats av stora ekonomiska förändringar sedan beslutet om betalningsskyldighet meddelades. Det kan då vara rimligt att upphäva hans betalningsskyldighet.

15 § Förvaltaren skall låta nätföretaget ta del av det räkenskapsmaterial som gäller anläggningen.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 16 § i utredningens förslag. Den har fått sitt sakliga innehåll efter påpekande från Lagrådet.

Av paragrafen framgår att nätföretaget har rätt att ta del av räkenskapsmaterial rörande anläggningen vilket innehas av förvaltaren.

Om det uppstår tvist mellan förvaltaren och nätföretaget om nätföretagets rättigheter prövas tvisten, enligt 4 kap. 8 §, av nätmyndigheten.

Förvaltarens redovisning

16 § Förvaltaren skall för varje räkenskapsår lämna en skriftlig redovisning av sin förvaltning till nätmyndigheten och nätföretaget. När förvaltaren lämnar sitt uppdrag skall en redovisning för den gångna delen av räkenskapsåret lämnas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om förvaltarens redovisning.

I paragrafen, som motsvarar 3 kap. 17 § i utredningens förslag, behandlas förvaltarens redovisningsskyldighet.

Den som bedriver nätverksamhet skall, enligt 3 kap. 2 § ellagen, redovisa den verksamheten skilt från annan verksamhet. Med stöd av ett bemyndigande i 3 kap. 4 § ellagen har regeringen meddelat närmare föreskrifter om denna särredovisning av nätverksamhet i förordningen (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet.

I och med att en anläggning ställs under tvångsförvaltning övergår redovisningsskyldigheten från nätföretaget till förvaltaren. Denna redovisning gäller i förhållande till det allmänna och ligger främst till grund för att det allmänna skall kunna granska skäligheten av de nättariffer som tillämpas i nätverksamheten.

Enligt *första stycket* i den aktuella paragrafen blir förvaltaren också skyldig att lämna en redovisning av sin förvaltning. Den redovisningen kommer att rikta sig till såväl nätföretaget som till det allmänna.

Av naturliga skäl har nätföretaget ett berättigat intresse av att kunna följa förvaltningen av anläggningen, särskilt om nätföretaget också är ägare till anläggningen.

Nätmyndigheten kommer att utöva tillsyn över tvångsförvaltningen. Förvaltarens redovisning kommer därvid att bli ett av de viktigaste instrumenten vid tillsynen.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen och nätmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om förvaltarens redovisning. Dessa föreskrifter kommer till stora delar att bli identiska med föreskrifterna om redovisning av nätverksamhet. Tyngdpunkten i redovisningen kommer dock att bli något annorlunda. Vid redovisning av nätverksamhet ligger tyngdpunkten hos den siffermässiga redovisningen i resultat- och balansräkningen. Vid förvaltarens redovisning kommer tyngdpunkten däremot att ligga på förvaltningsberättelsen, där förvaltaren kommer att få lämna uppgifter om såväl vidtagna som planerade åtgärder för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Särskilt viktigt blir detta då upprustningsåtgärder blir nödvändiga.

17 § Om nätföretaget vill klandra förvaltningen, skall talan väckas mot förvaltaren vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att nätföretaget tog emot redovisningen. Om nätföretaget som grund för sin talan åberopar en omständighet som inte hänför sig till en viss redovisning, får talan väckas inom ett år från det nätföretaget tog emot den redovisning som lämnats med anledning av att förvaltarens uppdrag upphörde.

Ett nätföretag som inte gör vad som sägs i första stycket har förlorat sin rätt till talan, om inte förvaltaren har gjort sig skyldig till brottslig gärning, som inneburit skada för nätföretaget.

I denna paragraf, som motsvarar 3 kap. 19 § i utredningens förslag, ges regler om klander av förvaltningen.

Nätföretaget har enligt *första stycket*, vilket utformats enligt Lagrådets förslag, möjlighet att klandra förvaltningen genom att väcka talan mot förvaltaren vid fastighetsdomstolen. I denna ordning kan nätföretaget väcka talan om t.ex. skadestånd på grund av förvaltarens försummelse. Talan skall väckas inom ett år från det att nätföretaget fick del av redovisningen. Om den omständighet som åberopas som grund för talan inte kan hänföras till en viss bestämd redovisning, har dock nätföretaget

kvar sin rätt, under förutsättning av att talan väcks inom ett år från det att nätföretaget tog emot slutredovisningen.

Om inte talan väcks i rätt tid förlorar nätföretaget sin rätt till talan, vilket framgår av *andra stycket*.

Nätföretaget har dock rätt även efter de angivna tidsfristerna att väcka skadeståndstalan mot förvaltaren under påstående att denne gjort sig skyldig till brottslig gärning som inneburit skada för nätföretaget.

Mål som avses i denna paragraf handläggs enligt allmänna civilprocessuella regler.

Förvaltararvode

18 § Länsrätten skall i ett beslut enligt 2 § första eller andra stycket fastställa ett arvode till förvaltaren. Arvodet skall bestämmas till ett visst belopp per kalenderår.

Arvodet skall anses utgöra en kostnad i den verksamhet som omfattas av tvångsförvaltningen.

Första stycket motsvarar delvis 3 kap. 20 § i utredningens förslag medan andra stycket saknar motsvarighet i utredningens förslag.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om förvaltarens arvode.

Enligt *första stycket* skall länsrätten bestämma arvodet till förvaltaren då den fattar beslut enligt 2 § första eller andra stycket. Arvodet skall alltså inte fastställas i själva beslutet om tvångsförvaltning. Det skall i stället ske då länsrätten, enligt 2 § första stycket bestämmer den tid som förvaltningen skall pågå. Detta i sin tur sker först sedan förvaltaren har gett in den plan som anges i 4 § andra stycket. I planen skall förvaltaren bl.a. ange de åtgärder som krävs för att undanröja de missförhållanden som har föranlett tvångsförvaltningen och hur dessa åtgärder skall genomföras.

Det är först då denna plan har upprättats och getts in till länsrätten som det går att bilda sig en mer exakt uppfattning om förvaltarens kommande verksamhet.

Storleken på arvodet får bestämmas utifrån omfattningen av den verksamhet som kommer att omfattas av tvångsförvaltningen. Stor betydelse i det sammanhanget blir om upprustningsåtgärder kommer att krävas och i så fall omfattningen av dessa.

Arvodet skall bestämmas till ett visst belopp per kalenderår. Eftersom tiden för förvaltningen får bestämmas till högst fem år kan beslutet om arvode gälla för högst fem år.

Om det efter utgången av den ursprungligen bestämda tiden finns skäl för fortsatt tvångsförvaltning skall länsrätten, enligt 2 § andra stycket, förlänga tiden med högst tre år i sänder. I ett sådant beslut skall länsrätten fastställa arvodet för den förlängda tiden.

Arvodet fastställs alltså till ett visst belopp per kalenderår. Det första och det sista kalenderåret som tvångsförvaltningen pågår kan det mycket väl hända att tvångsförvaltningen inte pågår hela kalenderåret. Förvaltaren har då naturligtvis bara rätt till så stort arvode som motsvarar den kvotdel av kalenderåret under vilken förvaltningen har pågått.

Enligt *andra stycket* skall arvodet anses utgöra en kostnad i den verksamhet som omfattas av tvångsförvaltningen. Det innebär att arvodet

skall utgå ur intäkterna i verksamheten. Ytterligare en följd blir att bestämmelserna i 11 § om förvaltarens rätt att ta upp lån och bestämmelserna i 14 § om nätföretagets och ägarens skyldighet att bidra till finansieringen blir tillämpliga. Vid tillämpningen av 11 § måste arvodet anses som en kostnad i den löpande verksamheten.

4 kap. Övriga bestämmelser

Ny innehavare av nätkoncessionen

1 § Om nätkoncessionen för en elektrisk anläggning som har ställts under särskild förvaltning övergår på någon annan, upphör beslutet om särskild förvaltning omedelbart att gälla.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 24 § i utredningens förslag.

Bestämmelsen gäller båda typerna av särskild förvaltning. Vad gäller förvaltningsföreläggande grundas inte den särskilda förvaltningen på något beslut som har en viss giltighetstid. Det sista beslutet som meddelas i den processen är att länsrätten godkänner det förvaltningsavtal som nätföretaget ger in till följd av förvaltningsföreläggandet. Den särskilda förvaltningen grundas därefter på själva förvaltningsavtalet, dvs. ett frivilligt åtagande från nätföretaget. Nätmyndigheten utövar dock en allmän tillsyn över att parterna i avtalet fullföljer sina åtaganden.

Om koncessionen övergår på en ny innehavare innebär det, enligt paragrafen, att statsmakterna inte längre har några krav på att parterna i förvaltningsavtalet fullföljer sina åtaganden. Följden blir också att nätmyndighetens allmänna tillsyn enligt den aktuella lagen upphör.

Hur avtalet skall regleras mellan de berörda parterna berörs inte i lagstiftningen, utan den frågan får lösas av parterna. Det kan därför vara lämpligt att den nu aktuella situationen regleras då ett förvaltningsavtal ingås.

Om övergång av koncessionen sker efter det att ett förvaltningsföreläggande har meddelats men innan förvaltningsavtalet har godkänts är den aktuella bestämmelsen inte tillämplig. I den situationen tillämpas i stället bestämmelsen i 2 kap. 2 §.

Det är endast övergång av koncessionen som får den konsekvens som anges i paragrafen. Övergång av äganderätten saknar alltså relevans i detta sammanhang. Detta är en naturlig följd av att den särskilda förvaltningen alltid riktar sig mot den som innehar koncessionen för anläggningen och inte mot ägaren av anläggningen.

Bestämmelser om rättegången

2 § Länsrättens beslut att enligt 1 kap. 3 § andra stycket meddela ett förvaltningsföreläggande, att enligt 2 kap. 3 § tredje stycket godkänna ett ingivet förvaltningsavtal och att enligt 1 kap. 3 § andra stycket förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under tvångsförvaltning gäller omedelbart.

Länsrätten får även när det gäller annat beslut enligt denna lag förordna att det skall gälla omedelbart. Prop. 2003/04:135

Paragrafen motsvarar 4 kap. 4 § första stycket i utredningens förslag.

Enligt *första stycket* gäller länsrättens beslut att meddela ett förvaltningsföreläggande och att godkänna ett ingivet förvaltningsavtal utan hinder av att det inte vunnit laga kraft. Detsamma gäller om länsrätten förordnar om tvångsförvaltning.

Skälet är att ansökan om särskild förvaltning troligen inte görs förrän allvarliga missförhållanden uppstått. Det kan då få menliga konsekvenser om inga åtgärder vidtas förrän länsrättens beslut har vunnit laga kraft, vilket kan ta avsevärd tid.

Det bör uppmärksammas att länsrätten i ett beslut om tvångsförvaltning samtidigt skall förordna en förvaltare enligt 3 kap. 1 § första stycket. Detta medför att även förordnandet av förvaltare blir gällande omedelbart.

I *andra stycket* ges länsrätten möjlighet att förordna att även andra beslut enligt lagen skall gälla utan hinder av att de inte vunnit laga kraft.

3 § Om det finns skäl för det får länsrätten förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under tvångsförvaltning för tiden intill dess att länsrätten har avgjort frågan om särskild förvaltning.

I paragrafen, som motsvarar 4 kap. 4 § andra stycket i utredningens förslag, anges att länsrätten får meddela ett interimistiskt beslut om tvångsförvaltning när det finns skäl för det. Detta blir främst aktuellt när det av någon anledning är mycket brådskande att ställa en elektrisk anläggning under tvångsförvaltning. Samtidigt med ett sådant beslut måste länsrätten förordna en förvaltare, vilket följer av bestämmelsen i 3 kap. 1 § första stycket.

4 § Mål om särskild förvaltning enligt denna lag skall prövas skyndsamt.

Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 3 § i utredningens förslag, innehåller en bestämmelse om att mål enligt lagen skall handläggas med förtur. Bestämmelsen är införd med beaktande av de allvarliga konsekvenser för bl.a. elöverföringen som kan befaras om lagens rekvisit för särskild förvaltning är uppfyllda och inget ingripande hunnit ske.

Tillsyn över förvaltningen

5 § Tillsynen över förvaltarens efterlevnad av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Paragrafen, som motsvarar 3 kap. 22 § i utredningens förslag, anger att nätmyndigheten utövar tillsyn över förvaltarens verksamhet. Den är i och för sig tillämplig vid båda typerna av särskild förvaltning. När en anläggning står under särskild förvaltning enligt ett

förvaltningsföreläggande får dock tillsynen en speciell karaktär. Frågan har behandlats i författningskommentaren till 2 kap. 5 §.

I fall av särskild förvaltning kommer nätmyndigheten att utöva tillsyn över förvaltaren enligt två olika lagkomplex. I och med att förvaltaren övertar förvaltningen av anläggningen inträder han i nätföretagets ställe vad gäller de flesta av de skyldigheter som åvilar en koncessionshavare. Dessa skyldigheter framgår av ellagen samt de föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av ellagen. Med villkor avses de villkor som är förenade med den nätkoncession som avser den tvångsförvaltade anläggningen. Tillsynen över efterlevnaden av nämnda föreskrifter och villkor utövas, enligt 12 kap. 1 § andra stycket ellagen, av nätmyndigheten.

Nätmyndigheten kommer dessutom att utöva tillsyn över förvaltaren vad gäller dennes skyldigheter enligt den aktuella lagen. I mångt och mycket kommer de två formerna av tillsyn att avse samma förhållanden men vissa förhållanden tillkommer enligt den aktuella lagen. Det gäller främst de åtgärder som förvaltaren blir skyldig att vidta för att undanröja de missförhållanden som föranlett den särskilda förvaltningen. Även förhållandet mellan förvaltaren och nätföretaget kommer ibland att kunna föranleda tillsynsåtgärder från nätmyndighetens sida.

Om förvaltningen av samtliga angelägenheter inte har övergått på förvaltaren, vilket kan bli aktuellt vid förvaltningsföreläggande, blir tillsynen enligt ellagen uppdelad på motsvarande sätt mellan förvaltaren och nätföretaget.

De föreskrifter meddelade med stöd av lagen som nämns i den aktuella paragrafen gäller föreskrifter meddelade med stöd av 3 kap. 16 § andra stycket angående förvaltarens redovisning. Villkor meddelade med stöd av lagen kan bli aktuella i beslut som nätmyndigheten meddelar till avgörande av tvister mellan förvaltaren och nätföretaget.

6 § Nätmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

Paragrafen, som motsvarar 3 kap. 23 § i utredningens förslag, har utformats efter mönster i ellagen.

7 § Nätmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i utredningens förslag, har utformats efter mönster i ellagen.

Enligt 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten prövas frågor om utdömning av viten av länsrätt på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet, i detta fall nätmyndigheten.

8 § Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt 3 kap. 8 §, 9 § första stycket och 10 § samt om förvaltarens skyldigheter enligt 3 kap. 13 och 15 §§ prövas av nätmyndigheten.

Rubriken närmast före paragrafen har utformats enligt Lagrådets förslag.

I paragrafen, som utformats enligt Lagrådets förslag, anges de typer av tvister mellan nätföretaget och förvaltaren som kan hänskjutas till nätmyndighetens prövning.

9 § Beslut av nätmyndigheten enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande enligt denna lag till kammarrätten.

Paragrafen har utformats enligt Lagrådets förslag.

Enligt *första stycket* får samtliga typer av beslut som nätmyndigheten meddelar överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, dvs. länsrätten.

I *andra stycket* anges att det krävs prövningstillstånd vid överklagande enligt denna lag till kammarrätten. Detta gäller oavsett om länsrätten har meddelat sitt beslut som första instans eller efter överklagande av nätmyndighetens beslut.

8.2 Förslaget till lag om ändring i ellagen (1997:857)

2 kap. Nätkoncession m.m.

13 § En nätkoncession skall meddelas för fyrtio år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

Giltighetstiden hos en nätkoncession som meddelas med anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3 får inte sträcka sig längre än giltighetstiden hos den återkallade nätkoncessionen.

Enligt den nya lydelsen av 18 § första stycket 2 skall en nätkoncession återkallas om staten löser in den anläggning som omfattas av koncessionen. Samtidigt med återkallelsen måste någon annan beviljas koncession för den berörda anläggningen. I annat fall får inte verksamheten bedrivas vid denna med påföljd att elöverföringen avbryts till alla som är anslutna till anläggningen.

Enligt det nya *andra stycket* får inte, då den nya koncessionen meddelas, giltighetstiden sättas längre än till utgången av den återkallade koncessionens giltighetstid. Skälet är att koncessionssystemet bl.a. bygger på att, då en koncessions giltighetstid löper ut och frågan om förlängning av giltighetstiden prövas, en fullständig prövning skall göras främst gentemot motstående intressen. Om i den nu aktuella situationen koncessionen skulle meddelas för en tid av fyrtio år skulle det i extrema fall kunna gå uppemot åttio år innan en sådan förnyad fullständig prövning kommer till stånd.

Situationen är densamma då en nätkoncession återkallas enligt 18 § första stycket 3, varför den nya regleringen görs tillämplig även i de fallen av återkallelse av koncessionen.

16 § En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas. Detsamma gäller vid prövning av en ansökan om nätkoncession med anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3.

Paragrafen handlar om tillstånd till överlåtelse av nätkoncession. I sådana ärenden skall, enligt *andra stycket*, endast 10 § tillämpas, vilket innebär att endast den nye koncessionshavarens lämplighet skall prövas.

Nu görs den bestämmelsen tillämplig även i de fall att nätkoncession beviljas i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3.

18 § En nätkoncession skall återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:000) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen, eller

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

Paragrafen har ändrats i första stycket andra punkten som en följd av förslaget till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar.

Om en anläggning ställs under särskild förvaltning behåller koncessionshavaren den koncession med vars stöd anläggningen används. Enligt 1 kap. 3 § tredje stycket den lagen skall under förvaltningstiden förvaltaren anses som innehavare av nätkoncessionen. Detta innebär att förvaltaren har de rättigheter och skyldigheter som följer av koncessionen. Om den särskilda förvaltningen upphör återgår dessa rättigheter och skyldigheter till koncessionshavaren. Någon förändring av själva koncessionsinnehavet sker alltså inte i detta fall.

Om staten däremot löser in anläggningen enligt 1 kap. 5 § nämnda lag skall, enligt den aktuella bestämmelsen, nätkoncessionen återkallas. Enligt andra stycket i den aktuella paragrafen fattas beslutet av nätmyndigheten. För att verksamheten vid anläggningen skall kunna fortsätta måste någon, samtidigt med att koncessionen återkallas, beviljas koncession för den berörda anläggningen. Detta beslut meddelas av nätmyndigheten eller, i vissa fall, av regeringen. I och med att koncessionen meddelas någon annan upphör beslutet om särskild förvaltning omedelbart att gälla, vilket framgår av 4 kap. 1 § nämnda lag.

Av praktiska skäl och för att förhindra att koncession saknas för den berörda anläggningen bör besluten om inlösen av anläggningen, om återkallelse av koncessionen och beviljande av koncession meddelas samtidigt.

Sammanfattning av Elnätsutredningens slutbetänkande Elnätsföretag – särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73) i berörda delar

Prop. 2003/04:135
Bilaga 1

Särskild förvaltning

De möjligheter som idag finns att ingripa mot oseriösa nätföretag är i huvudsak förelägganden vid vite eller återkallelse av nätkoncession. Möjligheten att återkalla en nätkoncession begränsas emellertid i praktiken av att lagen inte anger hur den fortsatta elförsörjningen skall ske om koncessionen återkallas.

I detta betänkande lämnas förslag på en helt ny lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar. Som utgångspunkt för vårt arbete har vi haft bostadsförvaltningslagen (1977:792). Vi har emellertid gjort en omfattande anpassning efter de speciella förhållanden som gäller för nätverksamhet.

Nätverksamhet inbegriper i stort två slag av funktioner som är av olika karaktär men båda mycket viktiga. I nätverksamhet ingår såväl en skyldighet att ombesörja den fysiska överföringen av el av god kvalitet som att utföra de mätningar och beräkningar av överförd el som krävs för att elhandeln skall fungera effektivt och för att balansansvaret på elmarknaden skall kunna regleras ekonomiskt. Misskötsel i det senare fallet kan skada andra aktörer på elmarknaden och hindra en effektiv konkurrens, vilket i allvarigare fall kan hota elmarknadens funktion.

Förutsättningar för ingripande och föremålet för särskild förvaltning

Enligt lagförslaget är ett av kraven för ingripande att anläggningsinnehavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen (1997:857) eller enligt föreskrifter eller villkor för koncession som har meddelats med stöd av den lagen. Mot bakgrund av att ett beslut om särskild förvaltning innebär ett väsentligt ingrepp för den enskilde efter myndighetsbeslut har vi som ytterligare rekvisit för lagens tillämpning föreslagit att det bör krävas att det föreligger hot mot elförsörjningen eller elmarknadens funktion. Genom utformningen av rekvisitens för lagens tillämpning anser vi att det är möjligt att i praktiken ingripa när missförhållanden har uppstått samtidigt som rättssäkerhetsaspekter tillgodoses.

Föremål för särskild förvaltning kan enligt förslaget bli elektriska anläggningar som används för överföring av starkström till den del de avser nätverksamhet som bedrivs med stöd av koncession.

Former för ingripande

Det är nätmyndigheten som hos länsrätten skall ansöka om särskild förvaltning. Vi har valt att föreslå att två ingripandeformer införs,

Förvaltningsföreläggande

Förvaltningsföreläggande är den mildare formen av särskild förvaltning och innebär att man genom länsrättens medverkan kan få till stånd en förvaltning som bygger på ett samarbete mellan anläggningsinnehavaren och en förvaltare. Anläggningsinnehavaren skall föreläggas att inom en viss tid lämna över förvaltningen till en av honom själv föreslagen förvaltare och därmed se till att en tillfredsställande förvaltning uppnås. Ett skriftligt förvaltningsavtal skall ges in till länsrätten för godkännande. Detta avtal skall normalt avse en period om tre år. I och med godkännandet av förvaltningsavtalet upphör länsrättens befattning med ärendet och istället skall nätmyndigheten bevaka att avtalet följs.

Tvångsförvaltning

Samma grundrekvisit skall gälla för förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning men tvångsförvaltning är en mer långtgående åtgärd. För dess tillämpning skall gälla att det kan antas att ett förvaltningsföreläggande inte är tillräckligt för att en tillfredsställande förvaltning skall kunna ordnas. En förvaltare skall utses av rätten i samband med att tvångsförvaltningen beslutas. Förvaltaren får ställning som legal ställföreträdare för anläggningsinnehavaren och anläggningsinnehavaren skall vara så gott som helt skild från förvaltningen. Förvaltarens kontakter med anläggningsinnehavaren skall hållas minimala. Förvaltaren bör i princip få vidta varje åtgärd som kan anses förenlig med en ändamålsenlig förvaltning och dessa åtgärder blir bindande för anläggningsinnehavaren. Förvaltaren bör emellertid inte få överlåta anläggningen eller ta upp större lån utan länsrättens tillstånd. Den primära uppgiften för en förvaltare skall vara att anläggningen får en tillfredsställande skötsel. Förvaltaren skall verka för att de brister och missförhållanden som föranlett beslutet om tvångsförvaltning kommer att undanröjas. Till skyldigheterna hör också att verka för att anläggningen förbättras i den omfattning som behövs samt att på ett allmänt plan verka för att anläggningen ger skälig avkastning.

Anläggningsinnehavarens ekonomiska ansvar är inte begränsat till det kapital som finns nedlagt i anläggningen och den avkastning den ger. På begäran av förvaltaren skall länsrätten kunna besluta att anläggningsinnehavaren skall betala visst belopp som förvaltaren behöver för att genomföra sitt uppdrag. Nätmyndigheten skall vidare ha möjlighet att förskottera visst belopp.

Tvångsförvaltningen måste vanligen bestämmas till flera år. Länsrätten skall ha möjlighet att såväl förlänga tiden som besluta att förvaltningen skall upphöra i förtid.

Förvaltningen skall stå under tillsyn av länsstyrelsen och förvaltaren skall till både länsstyrelsen och anläggningsinnehavaren lämna en redovisning för sitt uppdrag. Anläggningsinnehavaren kan erhålla skadestånd från en försumlig förvaltare.

Förvaltarens arvode skall i första hand betalas med den avkastning som anläggningen ger men vid behov skall nätmyndigheten vara skyldig att förskottera arvodet.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 1

Inlösen

När en tvångsförvaltning framstår som allt annat än meningsfull skall en möjlighet finnas för staten att lösa in anläggningen. Det kan t.ex. vara aktuellt när det inte går att skaffa fram behövligt kapital för anläggningens upprustning eller för säkerställande av anläggningens funktioner. Som förutsättning för inlösen gäller att en tillfredsställande förvaltning inte kan uppnås. Förvaltaren bör då kunna ta upp frågan om försäljning av anläggningen med innehavaren och om inlösen med nätmyndigheten.

Domstolsprövningen

Länsrätten bör – förutom att pröva frågan om särskild förvaltning skall få tillgripas – pröva flertalet av de frågor som lagförslaget reglerar. Vi föreslår att mål enligt lagen koncentreras till en länsrätt. Mot bakgrund av nätmyndighetens lokalisering föreslår vi Länsrätten i Södermanland. Eftersom ett beslut om ingripande enligt den föreslagna lagen rör stora värden och länsrätten är första instans samt eftersom mål enligt lagen inte förutses bli vanligt förekommande, föreslår vi att ifrågavarande mål inte skall vara underkastade bestämmelser om prövningstillstånd. Med beaktande av de allvarliga konsekvenser för bl.a. elförsörjningen som kan befaras om lagens rekvisit är uppfyllda och inget ingripande hunnit ske bör vidare mål enligt lagen handläggas med förtur.

Övrig lagstiftning

Med anledning av den nya lagen föreslår vi ändringar i 2 kap. 18 § punkten 2 ellagen (1997:857) om återkallelse av nätkoncession. Vi föreslår också att två nya paragrafer införs i ellagen avseende dels att kravet på nätkoncession inte utgör hinder för särskild förvaltning, dels att förvaltarens uppdrag omfattar de skyldigheter som följer av ellagen. Vidare införs en ny bestämmelse i sekretesslagen (1980:100) som begränsar utomståendes insyn i enskilda företags eller personers ekonomiska förhållanden i ärenden enligt lagen.

Förslaget till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller särskild förvaltning av elektriska anläggningar som används för överföring av starkström till den del de avser nätverksamhet som bedrivs med stöd av koncession.

Anläggning som tillhör staten kan inte bli föremål för särskild förvaltning.

Vissa definitioner

2 § Med elektrisk anläggning, nätverksamhet och nätmyndighet avses i denna lag detsamma som i ellagen (1997:857).

Förutsättningar och former för särskild förvaltning

3 § Om anläggningsinnehavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen (1997:857) eller enligt föreskrifter eller villkor för koncession som har meddelats med stöd av den lagen och dessa brister i förvaltningen av anläggningen innebär att elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas, får länsrätten efter ansökan av nätmyndigheten besluta om särskild förvaltning av anläggningen.

I ett beslut enligt första stycket skall länsrätten förelägga innehavaren att överlämna förvaltningen till en särskild förvaltare (förvaltningsföreläggande). Kan det antas att ett föreläggande inte är tillräckligt för att uppnå en tillfredsställande förvaltning, skall länsrätten i stället besluta att ställa anläggningen under förvaltning av en särskild förvaltare (tvångsförvaltning).

Inlösen

4 § Om en anläggning är ställd under tvångsförvaltning men förhållandena är sådana att en tillfredsställande förvaltning inte kan uppnås, får staten lösa anläggningen.

Mål om inlösen skall tas upp av fastighetsdomstol inom vars område anläggningen eller större delen därav ligger. I fråga om inlösen gäller i övrigt expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar, dock med

undantag för 4 kap. 2 §. Bestämmelserna i 4 kap. 3 § expropriationslagen skall tillämpas i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstol. Prop. 2003/04:135 Bilaga 2

2 kap. Förvaltningsföreläggande

Föreläggandet

1 § I ett förvaltningsföreläggande skall bestämmas viss tid inom vilken anläggningssinnehavaren till länsrätten skall ge in ett skriftligt avtal, genom vilket förvaltningen överlämnas till en särskild förvaltare (förvaltningsavtal).

Om innehavaren behöver anstånd, får länsrätten förlänga den tid som har bestämts för att ge in ett förvaltningsavtal. Ansökan om förlängning skall göras före utgången av den bestämda tiden.

2 § Om ett förvaltningsföreläggande har meddelats och anläggningen övergår till en ny innehavare, förfaller föreläggandet.

Förvaltningsavtalets innehåll m.m.

3 § Ett förvaltningsavtal skall slutas för en tid av minst tre år, om inte länsrätten bestämmer att det får avse kortare tid. I avtalet skall förvaltarens skyldigheter noggrant anges. Avtalet skall vara förenat med fullmakt för förvaltaren att företräda anläggningssinnehavaren i de angelägenheter som omfattas av förvaltningsuppdraget.

Nätmyndigheten skall ges tillfälle att yttra sig över det förvaltningsavtal som ges in till länsrätten. Därefter prövar länsrätten om avtalet kan godkännas. Länsrättens prövning skall avse om förvaltaren har tillräckliga kvalifikationer och om avtalet innefattar befogenhet för honom att överta förvaltningen i den omfattning som behövs med hänsyn till de brister som har föranlett beslutet om förvaltningsföreläggande.

Länsrätten kan ge anläggningssinnehavaren möjlighet att avtala om sådana ändringar och tillägg i förvaltningsavtalet som behövs för att detta skall kunna godkännas.

4 § Ändras ett godkänt förvaltningsavtal eller sker avvikelser i förhållande till avtalet, skall förvaltaren genast anmäla detta till nätmyndigheten.

Länsrätten skall i beslutet om att godkänna förvaltningsavtalet upplysa förvaltaren om den skyldighet som anges i första stycket.

Bristfälliga förvaltningsavtal m.m.

5 § Ger anläggningssinnehavaren inte in ett förvaltningsavtal till länsrätten inom den tid som bestämts eller kan länsrätten inte godkänna ett ingivet avtal, skall rätten besluta om tvångsförvaltning. Om särskilda

skäl finns, skall länsrätten i stället utfärda ett nytt förvaltningsföreläggande.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 2

3 kap. Tvångsförvaltning

Förvaltare

1 § Länsrätten skall samtidigt som den beslutar om tvångsförvaltning utse en förvaltare. Till förvaltare skall utses ett bolag, en förening, ett verk eller någon annan som har tillräcklig erfarenhet av förvaltning av en anläggning som används för överföring av el.

Länsrätten kan under pågående förvaltning utse en ny förvaltare när förhållandena föranleder det. Innan beslut om entledigande fattas skall rätten tillse att en ny förvaltare förordnas.

Nätmyndigheten skall lämna förslag på vem som skall utses till förvaltare. Länsstyrelsen skall ges tillfälle att yttra sig över förslaget.

Tiden för förvaltningen

2 § Länsrätten skall inom sex månader från det att beslutet om tvångsförvaltning trädde i kraft bestämma den tid under vilken förvaltningen skall pågå. Tiden får bestämmas till högst fem år från det att beslutet om tvångsförvaltning trädde i kraft.

Om det vid utgången av den för tvångsförvaltningen bestämda tiden finns skäl att förvaltningen fortsätter, får länsrätten besluta om förlängning av tiden med högst tre år i sänder.

Innan länsrätten beslutar enligt första eller andra stycket skall nätmyndigheten och länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

3 § Finns inte längre skäl för tvångsförvaltning, skall länsrätten besluta att den skall upphöra.

Innan länsrätten beslutar enligt första stycket skall nätmyndigheten och länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

Förvaltarens uppgifter m.m.

4 § Förvaltaren skall svara för en tillfredsställande skötsel av anläggningen. Han skall verka för att de förhållanden som föranlett förvaltningsbeslutet undanröjs och att anläggningen genomgår en sådan förbättring och modernisering som är förenlig med en ändamålsenlig förvaltning. Han skall vara verksam för att skälig avkastning erhålls.

5 § Förvaltaren uppbär de löpande intäkterna av anläggningen samt företräder även i övrigt anläggningsinnehavaren i angelägenheter som rör anläggningen.

Förvaltaren får inte överlåta anläggningen eller på annat sätt förfoga över den så att den helt eller delvis frånhänds anläggningsinnehavaren. Förvaltaren får inte heller på innehavarens vägnar ingå borgen eller

växelförbindelse. Utan länsrättens tillstånd får förvaltaren inte ta upp lån med en återbetalningstid som sträcker sig längre än den tid som beslutats för förvaltningen eller, om sådan tid ännu inte bestämts, tre år. I övrigt får förvaltaren ingå avtal om kredit endast om avtalet inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för förvaltningen. Innan länsrätten beslutar i tillståndsfrågan skall anläggningsinnehavaren och länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

Förvaltaren kan besluta att angelägenhet som saknar betydelse för ändamålet med förvaltningen skall undantas från denna. Länsrätten, nätmyndigheten, länsstyrelsen och anläggningsinnehavaren skall genast underrättas om ett sådant beslut liksom om ett beslut som avser att ett undantag inte längre skall gälla.

6 § Förvaltaren skall anses som arbetsgivare enligt skattebetalningslagen (1997:483) beträffande av honom förvaltat egendom. Bestämmelserna i 13 kap. 1 § nämnda lag om befrielse från betalningsskyldighet gäller även förvaltaren.

7 § Länsrätten får besluta om föreskrifter för förvaltningen, om det finns särskilda skäl. Innan länsrätten meddelar sådana föreskrifter skall nätmyndigheten och länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

Underrättelse till gäldenärer

8 § Förvaltaren skall genast underrätta varje känd gäldenär om tvångsförvaltningsbeslutet.

En gäldenär som har erhållit en underrättelse enligt första stycket kan så länge förvaltningen pågår inte med befriande verkan betala sin skuld till annan än förvaltaren eller den som förvaltaren har anvisat. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

Medelsförvaltning m.m.

9 § Medel som förvaltaren har hand om för anläggningens förvaltning skall hållas skilda från andra medel. De får inte utmätas för annan skuld än sådan som hänför sig till tvångsförvaltningen och de ingår inte heller i anläggningsinnehavarens konkursbo.

10 § Medel som inte behöver avsättas för förvaltningen, skall förvaltaren betala ut till anläggningsinnehavaren.

Om anläggningsinnehavaren begär det, skall länsrätten pröva hur mycket som skall betalas ut enligt första stycket. Innan länsrätten beslutar i frågan skall länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

11 § Om det behövs medel för en åtgärd för anläggningens skötsel som inte kan skjutas upp utan risk för att någon lider allvarlig skada eller nackdel, skall nätmyndigheten i den utsträckning som den finner nödvändig på begäran av förvaltaren förskotta visst belopp.

Belopp som förskotterats skall återbetalas jämte ränta så snart som det är möjligt med hänsyn till anläggningens ändamålsenliga förvaltning.

Vissa skyldigheter och rättigheter för anläggningsinnehavaren

12 § Anläggningsinnehavaren är skyldig att lämna förvaltaren de upplysningar rörande anläggningen som behövs för en tillfredsställande förvaltning.

Länsrätten får, på begäran av förvaltaren, kalla anläggningsinnehavaren att inför rätten under ed lämna upplysningar enligt första stycket. Bestämmelserna i 36 kap. 6, 11, 14, 20 och 21 §§ rättegångsbalken skall tillämpas. Även förvaltaren, nätmyndigheten och länsstyrelsen skall kallas.

13 § Anläggningsinnehavaren är skyldig att tillhandahålla förvaltaren handlingar och annat av betydelse för förvaltningen.

Länsrätten får vid vite förelägga anläggningsinnehavaren att fullgöra sin skyldighet enligt första stycket.

Frågor om att förelägga och döma ut vite prövas av länsrätten på begäran av förvaltaren.

14 § Om medel till förvaltningen inte i tillräcklig utsträckning kan erhållas genom löpande intäkter eller genom lån, får länsrätten på begäran av förvaltaren besluta att anläggningsinnehavaren till förvaltaren skall betala vad denne behöver för en åtgärd som avses i 4 §. Beslutet skall grundas på vad som är skäligt med hänsyn till anläggningsinnehavarens förhållanden och övriga omständigheter.

En överlåtelse av anläggningen medför inte befrielse från betalningsskyldighet som har beslutats tidigare.

Finns det inte längre skäl för att en av länsrätten ålagd betalningsskyldighet skall fullgöras, får rätten på begäran av förvaltaren eller anläggningsinnehavaren besluta att betalningsskyldigheten inte längre skall gälla.

Innan länsrätten beslutar i fråga enligt första eller tredje stycket skall länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

15 § Länsrätten kan förplikta anläggningsinnehavaren att betala skälig ersättning för ett utrymme som denne själv använder. Motsvarande gäller om anläggningsinnehavaren använder anläggningen på annat sätt.

Om ersättning enligt första stycket inte erlaggs, får länsrätten besluta att anläggningsinnehavaren skall avflytta från utrymmet eller på annat sätt upphöra använda anläggningen.

Länsrätten beslutar i frågor som avses i första och andra styckena på begäran av förvaltaren. Nätmyndigheten och länsstyrelsen skall ges tillfälle att yttra sig över begäran.

På begäran av anläggningsinnehavaren får länsrätten medge denne skäligt uppskov med avflyttning eller annat åliggande som beslutats enligt andra stycket.

16 § Om anläggningsinnehavaren behöver ta del av räkenskapsmaterialet rörande anläggningen för att kunna fullgöra sin

uppgiftsskyldighet mot det allmänna eller mot annan, skall länsrätten bestämma hur detta skall ske. Innan länsrätten beslutar i frågan skall förvaltaren och länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 2

Förvaltarens redovisning

17 § Förvaltaren skall för varje kalenderår inom två månader från årets utgång lämna en skriftlig redovisning till länsstyrelsen för sin förvaltning. Om anläggningsinnehavaren tillämpar brutet räkenskapsår, skall tiden för redovisningens avlämnande i stället räknas från räkenskapsårets utgång. När förvaltaren lämnar sitt uppdrag skall en redovisning för den gångna delen av redovisningsperioden lämnas inom två månader från det uppdraget upphörde.

Redovisningsskyldigheten skall fullgöras i enlighet med god redovisningssed. Till den siffermässiga redovisningen skall fogas en förvaltningsberättelse med upplysning om vidtagna och planerade förvaltningsåtgärder av större vikt och om anläggningens skick.

18 § Länsstyrelsen skall granska redovisningen och kontrollera att den är godtagbar från redovisningsmässig synpunkt. Om länsstyrelsen finner anledning till anmärkning mot redovisningen, skall anläggningsinnehavaren och länsrätten underrättas.

En kopia av redovisningshandlingarna skall länsstyrelsen sända till anläggningsinnehavaren och länsrätten. Om det är lämpligt, skall hela eller delar av redovisningen också sändas till nätmyndigheten och annan.

19 § Om anläggningsinnehavaren vill klandra redovisningen, skall han väcka talan mot förvaltaren vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att han av länsstyrelsen tog emot redovisningen. Åberopar anläggningsinnehavaren som grund för talan en omständighet som inte hänför sig till en viss redovisning, får talan väckas inom ett år från det innehavaren tog emot den redovisning som lämnats med anledning av att förvaltarens uppdrag upphörde.

En anläggningsinnehavare som inte gör vad som sägs i första stycket har förlorat sin rätt till talan, om inte förvaltaren har förfarit brottsligt.

Förvaltararvode

20 § Förvaltaren har rätt till skäligt arvode, som bestäms av länsrätten för varje kalenderår. Om det finns särskilda skäl får arvodet bestämmas för kortare tid. Arvodet skall betalas med avkastningen från anläggningen, om inte länsrätten föreskriver att det helt eller delvis skall betalas av anläggningsinnehavaren personligen.

Innan länsrätten beslutar om arvode till förvaltaren skall nätmyndigheten och länsstyrelsen ges tillfälle att yttra sig. Innan länsrätten beslutar att ett arvode skall betalas av anläggningsinnehavaren personligen skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

21 § Om förvaltaren begär det, skall nätmyndigheten förskotta det arvode som enligt länsrättens beslut skall betalas av anläggningsinnehavaren personligen.

Anläggningsinnehavaren skall till nätmyndigheten betala tillbaka det förskottade beloppet jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för utbetalningen.

Tillsyn över förvaltningen

22 § Tillsyn över tvångsförvaltning utövas av den länsstyrelse inom vars verksamhetsområde det nätföretag vars anläggning blir föremål för tvångsförvaltning har sitt säte.

Länsstyrelsen skall övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i överensstämmelse med denna lag och andra författningar.

23 § Förvaltaren skall lämna länsstyrelsen de upplysningar som behövs för tillsynen. Förvaltaren är också skyldig att låta länsstyrelsen ta del av de handlingar som rör förvaltningen.

Ny innehavare av anläggningen

24 § Övergår anläggningen till en ny innehavare under pågående förvaltning gäller beslutet om förvaltning mot den nye innehavaren. Denne inträder i den förre innehavarens rätt till de medel som förvaltaren har hand om för anläggningen samt svarar för de förbindelser som förvaltaren ingått.

4 kap. Övriga bestämmelser

Ansökan m.m.

1 § Ansökan om särskild förvaltning får göras av nätmyndigheten. Sedan ett beslut om tvångsförvaltning har meddelats skall fråga som rör förvaltningen tas upp till prövning av länsrätten, om nätmyndigheten, förvaltaren eller anläggningsinnehavaren begär det och annat inte är särskilt föreskrivet.

Vad som sägs i första stycket gäller också om länsstyrelsen begär det i fråga som rör byte av förvaltare enligt 3 kap. 1 §, tiden för förvaltningen enligt 3 kap. 2 och 3 §§ eller föreskrifter för förvaltningen enligt 3 kap. 7 §.

2 § Överlåts anläggningen sedan en ansökan om särskild förvaltning har gjorts skall rättegångsbalkens bestämmelser om verkan av att tvisteföremålet överlåts och om tredje mans deltagande i rättegång tillämpas.

3 § Mål om särskild förvaltning med stöd av denna lag skall prövas skyndsamt.

4 § Länsrättens beslut om tvångsförvaltning gäller omedelbart. Länsrätten kan även beträffande annat beslut enligt denna lag förordna att det skall gälla omedelbart.

Om det finns särskilda skäl, får länsrätten besluta om tvångsförvaltning och utse förvaltare för tiden till dess frågan slutligt avgörs. Anläggningsinnehavaren behöver inte underrättas enligt 10 § första stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Rättegångskostnad

5 § Om en ansökan om särskild förvaltning lämnas utan bifall, skall nätmyndigheten förpliktas att ersätta anläggningsinnehavaren dennes rättegångskostnad. Bestämmelserna i 18 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken skall dock tillämpas.

Överklagande

6 § Varje beslut i en fråga som enligt denna lag skall prövas av länsrätten får överklagas särskilt.

Mål enligt denna lag skall prövas av länsrätten i det län där nätmyndigheten har sitt säte.

7 § Länsstyrelsen får överklaga länsrättens beslut som rör

1. utseende av förvaltare enligt 3 kap. 1 §,
2. tiden för förvaltningen enligt 3 kap. 2 och 3 §§,
3. föreskrifter för förvaltningen enligt 3 kap. 7 §,
4. arvode till förvaltaren enligt 3 kap. 20 §.

8 § Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 2 kap. 18 §, [3 kap. 3 §, 4 kap. 3, 5 och 8 §§] skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 kap. 27 och 28 §§, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

18 §

En nätkoncession skall återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om *koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen,* 2. om *staten i enlighet med bestämmelsen i 1 kap. 4 § lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in anläggningen, eller*

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

27 § Särskild förvaltning

Kravet på koncession enligt bestämmelsen i 1 § utgör inte hinder för sådan verksamhet som en förvaltare bedriver enligt lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar.

28 §

Under pågående förvaltning enligt 3 kap. lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar ankommer det på förvaltaren att tillse att de skyldigheter som åligger koncessionshavaren enligt denna lag utförs.

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100) skall införas en ny paragraf, 9 kap. 13a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

13 a §

Sekretess gäller i ärende enligt lagstiftningen om särskild förvaltning av elektrisk anläggning för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärendet.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sammanställning av remissyttranden över Elnätsutredningens slutbetänkande Elnätsföretag Särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73)

Remissinstanserna

Elnätsutredningens slutbetänkande Elnätsföretag Särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73) har tillställts totalt 36 remissinstanser. Efter remiss har yttrande avgetts av följande remissinstanser: Göta hovrätt, Kammarrätten i Stockholm, Domstolsverket, Länsrätten i Södermanlands län, Länsrätten i Skåne län, Länsrätten i Västernorrlands län, Malmö tingsrätt, Eskilstuna tingsrätt, Länsstyrelsen i Stockholms län, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Konkurrensverket, Statens energimyndighet, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Svenska Kommunförbundet, Svensk Energi, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Stor-Stockholms Energi AB (STOSEB), Oberoende elhandlare, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation, Hyresgästernas Riksförbund, HSB Riksförbund, Villaägarnas Riksförbund, Svensk Elbrukarförening, Nämnden för offentlig upphandling (NOU) och SABO.

Konsumentverket, Glesbygdsverket, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svenska Fjärrvärmeföreningen och Sveriges Fastighetsägareförbund har avstått från att yttra sig.

Härutöver har skrivelse inkommit från Lysekils Energi AB.

Allmänna synpunkter

Kammarrätten i Stockholm har i allt väsentligt inga erinringar mot förslaget om särskild förvaltning..

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag om särskild förvaltning men anser att förslaget behöver kompletteras på en punkt. Vid tvångsförvaltning bör det ekonomiska ansvaret göras tydligare vad gäller anläggningshavarens skyldigheter. Statskontoret anser att det alltid bör vara anläggningshavarens ansvar att stå för de merkostnader som uppstår på grund av brister som föranlett tvångsförvaltningen och att dessa kostnader inte skall belasta elabbonenterna via nättariffen.

Riksrevisionsverket har inga synpunkter på huvuddragen i förslaget om särskild förvaltning med anser att utredningen borde ha belyst frågan om nätmyndigheten har tillräckliga förutsättningar att få tillgång till behövlig information samt om det finns tillgång till kompetenta och disponibla förvaltare.

Konkurrensverket har inga avgörande synpunkter mot förslaget om särskild förvaltning. Vad gäller diskussionen om val av särskild förvaltare anför Konkurrensverket att det finns risk för att utse företag som är verksamma inom samma bransch till förvaltare eftersom de kan få

en alltför långtgående insyn i företag med samma verksamhetsinriktning. För att minimera riskerna att informationen utnyttjas anser Konkurrensverket att man bör överväga att införa sekretessåtaganden för den som åtar sig förvaltningsuppdrag.

Affärsverket svenska kraftnät har inget att erinra mot ett genomförande av utredningens förslag. Svenska kraftnät anser emellertid att det bör övervägas att komplettera ellagen med en möjlighet för nätmyndigheten att föranstalta om rättelse på ett nätföretags bekostnad i de fall de inte efterkommer ett föreläggande från myndigheten vad avser mätning, beräkning och rapportering.

Eskilstuna tingsrätt, Elsäkerhetsverket, Svenska Kommunförbundet, LO, SERO, Oberoende elhandlare, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation, Hyresgästernas Riksförbund, HSB Riksförbund, Villaägarnas Riksförbund och SABO tillstyrker förslagen om särskild förvaltning.

Länsrätten i Skåne län, STOSEB och Svensk Elbrukarförening tillstyrker i stort utredningens förslag om särskild förvaltning.

Förutsättningar för ingripande

Länsrätten i Södermanlands län framhåller betydelsen av att det av lagen klart framgår att det för ingripande med särskild förvaltning krävs att risken för störningar eller avbrott är så påtaglig att det föreligger ett allvarligt hot mot elöverföringen.

Malmö tingsrätt anser att det av lagtexten skall anges att lagen gäller för nätverksamhet för vilken det krävs koncession. Vidare anser tingsrätten att statligt ägda anläggningar överhuvudtaget inte skall kunna vara föremål för särskild förvaltning och att en tvångsförvaltning av en anläggning som automatiskt bör upphöra vid statligt förvärv. Tingsrätten anser också att det bör klargöras om länsrätten skall förordna om särskild förvaltning så snart rekvisiten härför är uppfyllda som sägs i betänkandet eller om länsrätten får besluta om tvångsförvaltning som det anges i lagförslaget.

Energimyndigheten anser att det kriterium för ingripande som innebär att elförsörjningen skall hotas genom bristerna i förvaltningen byts ut mot begreppet överföring av el eftersom detta uttrycker det ansvar som en innehavare av nätkoncession har.

Svensk Energi anser inte att det finns skäl att låta lagens tillämpningsområde omfatta de fall där elmarknadens funktion hotas eftersom det redan finns effektiva medel mot denna form av misskötsamhet genom att Nätmyndighetens möjlighet till vitesförelägganden. Om detta inte skulle anses tillräckligt anser Svensk Energi att man kan införa regler som ger tillsynsmyndigheten rätt att förordna om rättelse på nätkoncessionshavarens bekostnad.

Formen för ingripande

Länsstyrelsen i Stockholms län avstyrker förslaget i den del som avser tvångsförvaltning och anför att man i stället bör införa ett regelverk

liknande det som tillämpas i Norge eller Finland där återkallelse av elnätstillstånd och tvångsöverlåtelse av anläggningar är de yttersta sanktionerna vid misskötsel.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 3

Förvaltningsföreläggande

Energimyndigheten anser att ett ytterligare krav för att ett förvaltningsföreläggande skall falla, utöver att anläggningen övergår till en ny innehavare, skall vara att den nya innehavaren också har meddelats koncession.

Offentlig upphandling

NOU anser att utredningen inte på ett tillfredställande sätt analyserat konsekvenserna av bestämmelserna på den föreslagna lagregleringen och att utredningen på två viktiga punkter missbedömt reglerna i EG-direktiven om offentlig upphandling och reglerna i LOU. Enligt NOU omfattas anläggningsinnehavarens köp av tjänsten "särskild förvaltare" av reglerna i LOU och utredningens skäl för undantag avseende förvaltningsföreläggande saknar därför fog. Enligt NOU utgör däremot inte länsrättens beslut om utseende av förvaltare inte sådan tilldelning av kontrakt som omfattas av reglerna i LOU.

Förvaltarskapsfrågor

Göta hovrätt anser att det bör anges tydligt i lagen att förvaltaren skall ha tillräcklig kompetens.

Tingsrätten i Malmö ställer sig frågande till vad som avses med att ett verk kan utses till förvaltare och begreppet måste preciseras och att det tydligt bör framgå att förvaltaren har skyldighet att hålla alla medel som förvaltaren har hand om för anläggningsinnehavares räkning åtskilda. Tingsrätten och Domstolsverket anför att de inte kan se någon mening med förslaget att en kopia av anmärkningar mot redovisningen skall skickas till länsrätten.

Domstolsprövning

Kammarrätten i Stockholm anser att det inte helt klart framgår om nätmyndigheten har rätt att överklaga länsrättens beslut om förvaltning eller godkännande av avtal. Kammarrätten ifrågasätter vidare om länsrätten som första instans bör pröva om ett avtal skall godkännas. Det vore enligt Kammarrätten lämpligare att nätmyndigheten godkänner avtalet med rätt för parterna att överklaga myndighetens beslut.

Länsrätten i Södermanlands län avstyrker att förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning skall beslutas av domstol som första instans och inte av Nätmyndigheten samt att domstolen i anslutning till de nya

instituten skall utföra skilda arbetsuppgifter och göra prövningar av förvaltningskaraktär som bör åligga Nätmyndigheten.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 3

Handläggningsregler

Kammarrätten i Stockholm anför att särskilda ledamöter bör delta i domstolens prövning av mål om särskild förvaltning.

Länsrätten i Västernorrlands län, Domstolsverket och Malmö tingsrätt anför att det framstår som främmande att domstol under handläggning skall komma med synpunkter på hur avtal om förvaltningsföreläggande skall utformas. Länsrätten i Västernorrlands län och Domstolsverket anser också att det inte bör ankomma på en domstol att finna en ny förvaltare vid entledigande av förvaltare under pågående förvaltning.

Tillsynsmyndighet

Länsrätten i Södermanlands län, Göta hovrätt, Malmö tingsrätt och Energimyndigheten anser att det finns skäl som talar för att Nätmyndigheten skall vara tillsynsmyndighet i stället för länsstyrelsen.

Förslag till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Tillämpningsområde och definitioner

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om särskild förvaltning av elektriska anläggningar.

Med elektrisk anläggning avses i denna lag en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el.

Med nätmyndigheten avses i denna lag den myndighet som, enligt 1 kap. 7 § ellagen (1997:857), av regeringen utsetts att handlägga de frågor som ligger på nätmyndigheten.

Förutsättningar och former för särskild förvaltning

2 § Om ett nätföretag, som använder en elektrisk anläggning med stöd av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857) i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av nätföretagets elektriska anläggning.

Om ett nätföretag använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs, skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av nätföretagets elektriska anläggning.

Ansökan om särskild förvaltning skall göras hos den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen.

Sådana beslut som avses i första och andra styckena får meddelas bara om anläggningen alltjämt behövs för en säker elförsörjning.

Den särskilda förvaltningen skall utformas så, att en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen kan åstadkommas.

3 § Ett beslut om särskild förvaltning omfattar, utöver nätföretagets elektriska anläggning, den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

I ett beslut om särskild förvaltning skall länsrätten förelägga nätföretaget att helt eller delvis överlämna förvaltningen till en särskild förvaltare (förvaltningsföreläggande). Om ett sådant föreläggande sannolikt inte är tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande

förvaltning, skall länsrätten i stället förordna att anläggningen skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare (tvångsförvaltning).

Under den tid som den särskilda förvaltningen pågår skall den särskilde förvaltaren, i stället för nätföretaget, anses som innehavare av den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används eller, om 2 § andra stycket är tillämpligt, som den som senast haft nätkoncession för anläggningen. Om förvaltningen endast delvis har överlämnats till en särskild förvaltare gäller detta bara förvaltningen av de angelägenheter som har överlämnats till den särskilde förvaltaren.

Ett beslut om särskild förvaltning får inte avse en elektrisk anläggning som används med stöd av en nätkoncession som innehas av staten. Detsamma gäller om staten använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs.

4 § Om ett beslut om särskild förvaltning riktas mot någon som innehar flera nätkoncessioner skall beslutet avgränsas till att avse så många anläggningar som behövs för att uppnå en tillfredsställande förvaltning. Detta gäller dock bara i den utsträckning som den samlade förvaltningen av nätföretagets samtliga anläggningar inte försvåras i nämnvärd omfattning.

Inlösen

5 § Om en elektrisk anläggning är ställd under tvångsförvaltning och en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för tvångsförvaltningen får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen.

Om anläggningens ägare också är ägare till en fastighet på vilken anläggningen, helt eller delvis, är belägen skall även fastigheten eller, om det är lämpligt, del av fastigheten lösas. Om ledningsrätt är upplåten för anläggningen på en annan fastighet skall även ledningsrätten lösas.

Mål om inlösen skall tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område anläggningen eller större delen av den ligger. I fråga om inlösen gäller i övrigt expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar, dock med undantag för 4 kap. 2 §. Bestämmelserna i 4 kap. 3 § expropriationslagen skall tillämpas i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstol.

2 kap. Förvaltningsföreläggande

Föreläggandet

1 § I ett förvaltningsföreläggande skall länsrätten bestämma en viss tid inom vilken nätföretaget skall ge in ett förvaltningsavtal till länsrätten.

Med förvaltningsavtal avses ett skriftligt avtal, varigenom nätföretaget till en särskild förvaltare helt eller delvis överlämnar förvaltningen av dels den eller de anläggningar som omfattas av förvaltningsföreläggandet, dels den egendomsom krävs för att

verksamheten vid anläggningarna skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Länsrätten får på ansökan av nätföretaget förlänga den tid som har bestämts för att ge in ett förvaltningsavtal. Ansökan om förlängning skall ges in före utgången av den bestämda tiden.

2 § Om ett förvaltningsföreläggande har meddelats och nätkoncessionen för en anläggning som omfattas av föreläggandet därefter övergår till en ny innehavare, förfaller föreläggandet.

Förvaltningsavtalets innehåll m.m.

3 § Ett förvaltningsavtal skall vara utformat så, att en tillfredsställande förvaltning av anläggningen kan antas komma till stånd. För detta ändamål skall avtalet bland annat

1. ha en giltighetstid om minst ett år,
2. ange de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, och
3. vara förenat med fullmakt för förvaltaren att företräda nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningsuppdraget.

Om ett förvaltningsavtal inte uppfyller dessa krav får länsrätten ge nätföretaget en möjlighet att, inom en viss angiven tid, avtala om de ändringar och tillägg som behövs för att avtalet skall uppfylla kraven. Sådana ändringar och tillägg får bara vara av mindre omfattning.

Om avtalet uppfyller kraven skall det godkännas av länsrätten.

Ett avtal som inte godkänns blir ogiltigt.

Bristfälliga förvaltningsavtal m.m.

4 § Om nätföretaget inte ger in ett förvaltningsavtal till länsrätten inom den tid som bestämts eller om länsrätten beslutar att inte godkänna ett ingivet förvaltningsavtal skall rätten förordna att den eller de berörda anläggningarna skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare. Om nätföretaget kan förväntas ge in ett godtagbart förvaltningsavtal inom rimlig tid får länsrätten i stället meddela ett nytt förvaltningsföreläggande.

5 § Om ett förvaltningsavtal, som har godkänts enligt 3 § tredje stycket, upphör att gälla eller ändras eller om avtalsparterna inte följer avtalet skall förvaltaren genast anmäla detta till nätmyndigheten.

Länsrätten skall i ett beslut om att godkänna ett förvaltningsavtal upplysa förvaltaren om den skyldighet som anges i första stycket.

3 kap. Tvångsförvaltning

Förvaltare

1 § Länsrätten skall i ett beslut om tvångsförvaltning förordna en särskild förvaltare. Till förvaltare skall utses ett företag som kan antas

åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 4

Länsrätten skall, på ansökan av nätmyndigheten, entlediga förvaltaren om denne inte fullgör sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Länsrätten skall också entlediga förvaltaren om denne begär det. Samtidigt som förvaltaren entledigas skall länsrätten förordna en ny förvaltare.

Nätmyndigheten skall lämna förslag till förvaltare.

Tiden för förvaltningen

2 § Länsrätten skall, sedan förvaltaren gett in den plan som avses i 4 § tredje stycket, besluta hur länge förvaltningen skall pågå. Tiden skall bestämmas så, att en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas. Tiden får bestämmas till högst fem år från länsrättens beslut.

Om det vid utgången av den tid som bestämts alltjämt finns skäl för tvångsförvaltning skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten, förlänga tiden med högst tre år i sänder. Beslutet om tvångsförvaltning gäller till dess att ansökan har prövats slutligt.

Innan länsrätten beslutar enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

3 § Om det inte längre finns skäl för tvångsförvaltning, skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten eller nätföretaget, besluta att den skall upphöra.

Innan länsrätten, efter ansökan av nätföretaget, avgör ett ärende enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

Förvaltarens rättigheter och skyldigheter

4 § Förvaltaren skall särskilt verka för att de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning undanröjs.

Förvaltaren skall dessutom svara för en tillfredsställande förvaltning av anläggningen och därvid verka för att verksamheten ger en skälig avkastning.

Förvaltaren skall så snart som möjligt och senast inom sex månader från det att beslutet enligt 1 § om tvångsförvaltning meddelades ge in en plan till länsrätten. I planen skall det anges vilka åtgärder som krävs för att undanröja de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning, hur dessa åtgärder skall genomföras och den tid som kan antas behövas för att genomföra åtgärderna.

5 § Nätmyndigheten får, på ansökan av förvaltaren, besluta om särskilda villkor för förvaltningen, om sådana behövs.

6 § Förvaltaren får besluta att en angelägenhet som saknar betydelse för ändamålet med förvaltningen skall undantas från denna. Ett sådant beslut får ändras eller upphävas av förvaltaren. Förvaltaren skall genast underrätta nätmyndigheten om beslut enligt denna paragraf.

7 § Förvaltaren får inte överlåta anläggningen eller på annat sätt förfoga över den så att den helt eller delvis frånhänds ägaren.

Förvaltaren får inte överlåta den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används.

Förvaltaren får inte på nätföretagets vägnar ingå borgen.

8 § Förvaltaren skall genast underrätta varje känd gäldenär om ett beslut om tvångsförvaltning och om ett beslut att förordna en ny förvaltare.

En gäldenär som har fått en sådan underrättelse kan, så länge förvaltningen pågår, inte med befriande verkan betala sin skuld till annan än förvaltaren eller den som förvaltaren har anvisat. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

Förvaltaren skall också så snart det kan ske underrätta varje känd gäldenär om länsrättens beslut enligt 2 §.

Vissa skyldigheter för nätföretaget

9 § Nätföretaget skall ställa de kontorslokaler och andra utrymmen, som krävs för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Detta gäller dock inte bostäder.

Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

10 § Nätföretaget är skyldigt att lämna förvaltaren de upplysningar om anläggningen som behövs för en tillfredsställande förvaltning.

Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Länsrätten skall, på ansökan av förvaltaren, kalla ställföreträdare för nätföretaget att inför rätten under ed lämna upplysningar enligt första stycket. Bestämmelserna i 36 kap. 6, 11, 14, 20 och 21 §§ rättegångsbalken skall därvid äga motsvarande tillämpning. Även förvaltaren och nätmyndigheten skall kallas.

11 § Nätföretaget är skyldigt att tillhandahålla förvaltaren handlingar och andra föremål av betydelse för förvaltningen.

Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Den ekonomiska förvaltningen

12 § Förvaltaren uppbär de löpande intäkterna i den verksamhet som omfattas av förvaltningen. Förvaltaren företräder även i övrigt nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, om inte annat följer av andra stycket eller 7 §.

Förvaltaren får bara ta upp sådana lån som krävs för den löpande verksamheten och som kan finansieras med de löpande intäkterna under förvaltningstiden. Innan förvaltningstiden bestämts skall den anses vara tre år. Förvaltaren får, efter tillstånd av nätmyndigheten, även ta upp andra typer av lån. Tillstånd skall meddelas om lånet är till gagn för den

framtida verksamheten vid anläggningen och inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhet.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 4

Innan nätmyndigheten beslutar i tillståndsfrågan skall nätföretaget ges tillfälle att yttra sig.

13 § Medel som förvaltaren har hand om för anläggningens förvaltning skall hållas skilda från andra medel.

14 § Medel som inte behöver avsättas för förvaltningen skall förvaltaren betala ut till nätföretaget.

Tvister om förvaltarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

15 § Om förvaltaren inte kan få tillräckliga medel till förvaltningen genom löpande intäkter och lån får nätmyndigheten, på ansökan av förvaltaren, ålägga nätföretaget och, i förekommande fall, ägaren till anläggningen att ställa ytterligare medel för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Beslutet skall grundas på vad som är skäligt med hänsyn till behovet av ytterligare medel och nätföretagets och ägarens ekonomiska förhållanden.

Om nätföretaget överlåter den nätkoncession som avser den tvångsförvaldade anläggningen kvarstår nätföretagets betalningsskyldighet enligt beslut som har meddelats enligt första stycket innan koncessionen har övergått till den nye koncessionshavaren.

Om ägaren till den tvångsförvaldade anläggningen överlåter denna kvarstår ägarens betalningsskyldighet enligt beslut som har meddelats enligt första stycket innan äganderätten har övergått till den nye ägaren. Detta gäller dock bara om ägaren inte har nätkoncession för den tvångsförvaldade anläggningen.

Om det finns skäl för det, får nätmyndigheten, på ansökan av nätföretaget eller, i förekommande fall, anläggningens ägare besluta att en betalningsskyldighet som beslutats enligt första stycket inte längre behöver fullgöras.

16 § Nätföretaget får inte ta upp lån utan förvaltarens tillstånd. Tillstånd skall meddelas om lånet inte nämnvärt påverkar möjligheterna att bedriva en tillfredsställande förvaltning av anläggningen.

Tvister om nätföretagets rättigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

17 § Förvaltaren skall låta nätföretaget ta del av det räkenskapsmaterial som gäller anläggningen i den omfattning som krävs för att nätföretaget skall kunna fullgöra sin uppgiftsskyldighet mot det allmänna eller som nätföretaget i övrigt behöver i sina kontakter med annan.

Tvister om förvaltarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Förvaltarens redovisning

18 § Förvaltaren skall för varje räkenskapsår lämna en skriftlig redovisning av sin förvaltning till nätmyndigheten. När förvaltaren

lämnar sitt uppdrag skall en redovisning för den gångna delen av räkenskapsåret lämnas.

Prop. 2003/04:135
Bilaga 4

Nätmyndigheten skall översända en kopia av redovisningen till nätföretaget.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om förvaltarens redovisning.

19 § Om nätföretaget vill klandra redovisningen, skall talan väckas mot förvaltaren vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att nätföretaget tog emot redovisningen av nätmyndigheten. Om nätföretaget som grund för sin talan åberopar en omständighet som inte hänför sig till en viss redovisning, får talan väckas inom ett år från det nätföretaget tog emot den redovisning som lämnats med anledning av att förvaltarens uppdrag upphörde.

Ett nätföretag som inte gör vad som sägs i första stycket har förlorat sin rätt till talan, om inte förvaltaren har gjort sig skyldig till brottslig gärning.

Förvaltararvode

20 § Länsrätten skall i ett beslut enligt 2 § första eller andra stycket fastställa ett arvode till förvaltaren. Arvodet skall bestämmas till ett visst belopp per kalenderår.

Arvodet skall anses utgöra en kostnad i den verksamhet som omfattas av tvångsförvaltningen.

4 kap. Övriga bestämmelser

Ny innehavare av nätkoncessionen

1 § Om nätkoncessionen för en elektrisk anläggning som har ställts under särskild förvaltning övergår på någon annan, upphör beslutet om särskild förvaltning omedelbart att gälla.

Bestämmelser om rättegången

2 § Länsrättens beslut att, enligt 1 kap. 3 § meddela ett förvaltningsföreläggande, att, enligt 2 kap. 3 § tredje stycket, godkänna ett ingivet förvaltningsavtal och att, enligt 1 kap. 3 § andra stycket, förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare gäller omedelbart.

Länsrätten får även när det gäller andra beslut enligt denna lag förordna att de skall gälla omedelbart.

3 § Om det finns skäl för det får länsrätten förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare för tiden intill dess att länsrätten har avgjort frågan om särskild förvaltning.

Tillsyn över förvaltningen

5 § Tillsynen över förvaltarens efterlevnad av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

6 § Nätmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

7 § Nätmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Överklagande

8 § Länsrättens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

9 § Beslut av nätmyndigheten enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13, 16 och 18 §§ ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

13 §

En nätkoncession skall meddelas för fyrtio år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

En nätkoncession skall meddelas för fyrtio år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

Giltighetstiden hos en nätkoncession som meddelas i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3 får inte sträcka sig längre än den återkallade nätkoncessionens giltighetstid.

2 kap.

16 §

En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas. *Detsamma gäller vid prövning av en ansökan om nätkoncession i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3.*

2 kap.

18 §

En nätkoncession skall återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:000) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de

meddelats med stöd av lagen eller ledningar som avses med Prop. 2003/04:135
enligt villkor i nätkoncessionen, nätkoncessionen, eller Bilaga 4
eller

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2004-04-01

Närvarande: f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist, justitierådet Torgny Håstad och regeringsrådet Göran Schäder.

Enligt en lagrådsremiss den 4 mars 2004 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
2. lag om ändring i ellagen (1997:857).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Bengt Agartz.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

1 kap. 4 §

Med bestämmelserna avses att reglera omfattningen av länsrättens beslut om särskild förvaltning i sådana fall då ett nätföretag, som i väsentlig mån brister i fullgörandet av sina skyldigheter enligt ellagstiftningen, innehar flera nätkoncessioner. Enligt vad som anförs i lagrådsremissen (avsnitt 5.4) skall utgångspunkten i dessa fall vara att beslutet inte skall ges större omfattning än som krävs för att uppnå syftet med den särskilda förvaltningen. Detta föranleder t.ex. att, om misskötseln bara är hänförlig till anläggning som används med stöd av en av koncessionerna, beslutet om särskild förvaltning skall omfatta endast den anläggningen. Ett beslut som gäller en del av anläggningarna skall dock kunna fattas bara på villkor att den samlade förvaltningen av samtliga anläggningar inte försvåras i nämnvärd omfattning. Uppfylls inte villkoret måste beslutet avse alla anläggningarna.

Enligt Lagrådets mening skulle den sålunda avsedda innebörden komma klarare till uttryck om paragrafen omformulerades och gavs förslagsvis följande lydelse.

”Om ett beslut om särskild förvaltning riktas mot någon som innehar mer än en nätkoncession och bristerna enligt 2 § första stycket inte gäller samtliga anläggningar, skall beslutet bestämmas att avse endast anläggning till vilken bristerna är att hänföra. Beslutet skall dock ha avseende på samtliga anläggningar, om det krävs för att den samlade förvaltningen av dessa anläggningar inte skall försvåras i nämnvärd omfattning.”

1 kap. 5 §

Liksom enligt bostadsförvaltningslagen kan enligt första stycket inlösen ske endast om tvångsförvaltning äger rum men en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas etc. Eftersom ett ingripande

kan bli aktuellt bl.a. när en anläggning är i dåligt skick och behöver upprustas kraftigt, samtidigt som enligt uppgift vid föredragningen tariffen för el bestäms med hänsyn till anläggningar som sköts normalt, och eftersom nätföretaget i de aktuella fallen inte sällan kan tänkas sakna medel för behövliga investeringar, kan det inte vara ovanligt, i de fall där lagen överhuvudtaget aktualiseras, att det genast kan konstateras att en tillfredsställande tvångsförvaltning inte kommer att vara möjlig att genomföra. Lagrådet menar därför att det borde övervägas att införa en möjlighet till inlösen av anläggningen utan att den först behöver ställas under tvångsförvaltning.

I författningskommentaren framhålls att, medan huvuddelen av lagens bestämmelser riktar sig mot koncessionshavaren, regeln om inlösen alltid riktar sig mot anläggningens ägare, även om annan (nätföretaget) innehar koncessionen och missköter anläggningen. Eftersom detta inte utan vidare är klart och det i och för sig hade varit möjligt att i stället ha en regel om inlösen av nyttjanderätten till anläggningen och överföring av nyttjanderätten till en tredje man (jfr 12 kap. 36 § jordabalken), förefaller det lämpligt att det i slutet av första stycket tilläggs "från ägaren".

Enligt tredje stycket gäller i fråga om inlösen expropriationslagen i tillämpliga delar, dock med undantag för 4 kap. 2 §. I författningskommentaren anförs att det innebär att värdet av anläggningen vid beräkningen av löseskillningens storlek skall anses belastat med den negativa inverkan tvångsförvaltningen har på anläggningens marknadsvärde. Tvångsförvaltningen är emellertid knappast "något företag" för vars genomförande anläggningen tvångsvis tas i anspråk; med "företag" i expropriationslagens mening torde avses företag som är fristående från expropriationen och som i sig påverkar expropriationsobjektets värde. Det nämnda undantaget kan m.a.o. knappast någonsin bli aktuellt (lika lite som motsvarande undantagsbestämmelse i bostadsförvaltningslagen), varför undantaget bör utgå. Lösenbeloppet bör helt enkelt bestämmas till vad en tredje man i konkurrens med andra spekulanter kan antas vara beredd att betala för anläggningen.

Rubriken närmast före 3 kap. 4 §

Rubriken till denna och de följande paragraferna är mindre väl vald. Förvaltarens rättigheter eller snarare hans behörighet behandlas framför allt i 12 § och följande. En bättre rubrik före 4 § vore Allmänt om förvaltningen eller Förvaltarens uppgifter m.m.

3 kap. 5 §

I denna paragraf anges att nätmyndigheten på ansökan av förvaltaren får besluta om särskilda villkor för förvaltningen, om sådana behövs. I författningskommentaren anförs att förvaltaren normalt får sköta förvaltningen självständigt i enlighet med de bestämmelser som angetts i lagen men att det kan uppstå situationer då särskilda villkor behöver meddelas, t.ex. om nätföretaget går i konkurs och en viss samordning

måste ske i förhållande till konkursförvaltaren. (Jfr 10 § bostadsförvaltningslagen.)

Lagrådet tvivlar på att några särskilda föreskrifter behöver meddelas vid konkurs. Frågan huruvida konkursen är ett skäl för att tvångsförvaltningen skall upphöra borde bedömas enligt 3 kap. 3 §. Om tvångsförvaltningen fortsätter trots konkursen, måste utgångspunkten vara att konkursboet inträder i nätföretagets rättigheter, dvs. främst rätten att få redovisning och ett eventuellt överskott från förvaltningen. I vad mån konkursboet drabbas av nätverksföretagets skyldigheter (se framför allt 15 §) borde bedömas enligt allmänna civilrättsliga och konkursrättsliga regler. Dessa innebär att konkurstillgångarna (se 3 kap. 3 § konkurslagen) skall fördelas enligt förmånsrättslagen sedan konkursboets skulder och konkurskostnaderna betalats. Härvidlag får konkursförvaltaren inte ådra boet skulder genom fortsättning av rörelsen i vidare mån än som framgår av 7 kap. 8 § konkurslagen. I sak är det också svårt att se att t.ex. den som har en fordran i konkurs på grund av leverans av elektrisk utrustning generellt skulle behöva godta att konkurstillgångarna tas i anspråk enligt 15 § för att leverera el enligt gamla och nya avtal. Under alla förhållanden måste det vara uteslutet att nätmyndigheten skulle få en befogenhet att utan begränsning meddela särskilda villkor som påverkar fördelningen av tillgångarna i konkursen.

Om nätföretaget går i konkurs, ligger det närmast till hands att anläggningen tvångsinlöses, varvid lösenbeloppet inte sällan blir 0 kr, varefter ett nytt företag – vid behov skapat genom allmänna medel – förvärvar anläggningen från staten.

Ifall det inte kan visas att det finns andra situationer, där nätmyndigheten skulle behöva gå in med villkor som utfyller lagens bestämmelser, borde bestämmelsen i förevarande paragraf utgå.

Se vidare vissa kommentarer i anslutning till 13 §.

3 kap. 8 §

Paragrafens andra stycke innebär att en gäldenär, som fått en underrättelse om beslutet om tvångsförvaltning, inte kan betala en skuld som hänför sig till den berörda anläggningen till nätföretaget så länge förvaltningen pågår (jfr 20 § bostadsförvaltningslagen). Bestämmelsen ger intrycket att en gäldenär, som är i ond tro om tvångsförvaltningen men som inte fått den nämnda underrättelsen, kan betala till nätföretaget med befriande verkan. Detta framstår som någorlunda naturligt såvitt gäller privatpersoner som abonnerar på el (jfr 16 § konsumentkreditlagen) men är generöst i förhållande till näringsidkare. Enligt allmänna regler blir betalning från den sistnämnda kategorin till nätföretaget inte befriande redan om gäldenären hade skälig anledning att misstänka att nätföretaget inte längre hade rätt att uppbära betalningen (se 29 § skuldebrevslagen). En e contrariotolkning av bestämmelsen är emellertid inte nödvändig, varför lagbestämmelsen trots det anförda kan ges den föreslagna utformningen.

3 kap. 9 – 11 §

Prop. 2003/04:135
Bilaga 5

I fråga om tvistprövningsreglerna i dessa paragrafer hänvisas till Lagrådets synpunkter under 4 kap. 8 och 9 §§.

3 kap. 12 §

Paragrafen innehåller den grundläggande regeln, att förvaltaren i princip företräder nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningen. Vissa undantag finns i 7 § samt i 12 § andra stycket. Frågan om ett lån krävs för den löpande verksamheten och om det kan finansieras med de löpande intäkterna under förvaltningstiden kan vara svår att bedöma för tredje man. Som Lagrådet yttrade år 1977 rörande 11 § bostadsförvaltningslagen (prop. 1976/77:151 s. 138) bör en tredje man i god tro kunna åberopa ett sådant avtal mot nätföretaget (jfr 8 kap. 35 § första stycket aktiebolagslagen).

3 kap. 13 §

I denna paragraf anges att medel, som förvaltaren har hand om för anläggningens förvaltning, skall hållas skilda från andra medel.

Utan att det klagörs i remissen kan man utgå från att medlen i första hand skall avskiljas från förvaltarens egna medel.

En mer komplicerad fråga gäller hur förvaltaren skall förhålla sig till medel som nätföretaget innehar vid förvaltningens början och som intjänats tack vare anläggningen. Omfattas dessa ovillkorligen av förvaltningen med stöd av 12 § första stycket andra meningen (trots första meningen), eller kan förvaltaren begära att få ut sådana medel bara ifall de löpande intäkterna och lån inte förslår till förvaltningen (se 15 § första stycket första meningen)? Övervägande skäl synes tala för den sistnämnda tolkningen, men saken förtjänar att klarläggas.

I 21 § bostadsförvaltningslagen anges, efter en bestämmelse motsvarande den i 3 kap. 13 § i det remitterade förslaget, att medel som tagits om hand av förvaltaren och avskilts ej får utmätas för annan skuld än sådan som är hänförlig till tvångsförvaltningen och att de ej heller ingår i fastighetsägarens konkurs. Skälet till att en motsvarande bestämmelse inte upptagits i det remitterade förslaget saknas i remissen.

I motiven till 21 § bostadsförvaltningslagen anges att målsättningen med förvaltningen skulle spolieras, om avsatta medel kunde utmätas för fastighetsägarens skulder eller dras in i en eventuell konkurs. Lagrådet ställer sig frågande till denna bestämmelse (se 3 kap. 3 § konkurslagen). Den innebär exempelvis att den som levererat olja till en fastighet, med verkan att hyresgästerna inbetalat hyran, vid fastighetsägarens konkurs skulle sakna rätt att få utdelning ur hyresintäkterna även om dessa skulle avse förfluten tid. I stället skulle hyresintäkterna, även om fastighetsägaren är i konkurs, gå till fortsatt drift som inte ligger i borgenärernas gemensamma intresse (se 7 kap. 8 § konkurslagen). Lagrådet har svårt att se varför en misskötsel av fastigheten skulle via tvångsförvaltning leda till en sådan avvikelse från förmånsrättslagens och konkurslagens regler.

Skulle hyresbetalningen vara gjord i förskott, är läget däremot ett annat. Om hyresbetalningen sedan fastighetsägaren gått i konkurs gjorts till konkursboet, måste detta antingen returnera betalningen eller erbjuda fullgott boende (jfr 63 § fjärde stycket köplagen). Om hyresbetalningen gjorts till fastighetsägaren innan denne försatts i konkurs, så mottogs betalningen visserligen inte med redovisningsskyldighet, men eftersom en nyttjanderättshavare har rätt att kvitta en konkursfordran mot en exekutiv förvärvares hyreskrav (se 12 kap. 47 § utsökningsbalken) och därmed rimligen även mot en fordran som tillkommer hyresvärdens konkursbo, ligger det i konkursboets intresse att se till att nyttjanderättshavaren får full valuta för sin förskottsbetalning.

Sammanfattningsvis anser Lagrådet att andra meningen i 21 § bostadsförvaltningslagen är för generellt formulerad och att det därför är en fördel att bestämmelsen inte har någon motsvarighet i det remitterade förslaget.

3 kap. 14 §

Motsvarande bestämmelse i 21 § bostadsförvaltningslagen innehåller en skälighetsbedömning, där fastighetsägarens intresse av att få uppbära medel vägs mot behovet i den fortsatta förvaltningen ("ej finnes böra avsättas"). I SOU 2001:73 (s. 168 f.) anges att anläggningsinnehavarens intresse av avkastningen skall kunna beaktas. Den föreslagna lagtexten ger emellertid inget utrymme för en sådan prövning. Den bör därför jämkas, såvida inte det kan anföras något bärande skäl till att denna tvångsförvaltningslag skall ha annat innehåll.

I fråga om den föreslagna tvistprövningsregeln hänvisas till Lagrådets synpunkter under 4 kap. 8 och 9 §§.

3 kap. 15 §

I denna paragrafs första stycke anges att nätföretaget – om löpande intäkter och lån inte lämnar tillräckliga medel för förvaltningen – kan åläggas att ställa ytterligare medel till förvaltarens förfogande. Bestämmelsen framstår som rimlig om nätföretaget så småningom återfår en förbättrad anläggning, men den är samtidigt anmärkningsvärd, eftersom den kan tvinga en näringsidkare att fortsätta med en icke lönande verksamhet, låt vara att bestämmelsen begränsas genom en skälighetsprövning. Den har dock sin motsvarighet i 13 § bostadsförvaltningslagen.

En väsentlig skillnad är emellertid att, när nätföretaget inte äger anläggningen, också anläggningens ägare kan åläggas att bidra till anläggningens drift. Motiveringen i remissen är att ägaren inte kan friskriva sig från ansvaret för anläggningen genom att utarrendera den; om ägaren inte vill eller kan ta ansvaret för driften, bör han överlåta anläggningen till någon som är beredd att ta detta ansvar. En ägare, som upplåtit driften åt en nyttjanderättshavare som eftersätter underhållet trots att de löpande intäkterna i och för sig hade räckt till detta, skulle således kunna få ansvara för nödvändiga investeringar även om arrendet bestämts med hänsyn till att nyttjanderättshavaren skulle sköta

underhållet. Regeln framstår som principiellt synnerligen anmärkningsvärd, såvida inte anläggningens ägare står i sådant förhållande till nätföretaget att ett ansvarsgenombrott framstår som naturligt (jfr NJA 1975 s. 45). Lagrådet förordar att bestämmelsen om ägarens ansvar får utgå, liksom det tredje stycket.

I paragrafens andra stycke anges att, om nätföretaget överlåter den nätkoncession som avser den tvångsförvaltade anläggningen, nätföretagets betalningsskyldighet enligt beslut som meddelats innan koncessionen övergått till den nye koncessionshavaren kvarstår. Mot denna regel finns intet att erinra. Frågan är emellertid vilken verkan en överlåtelse av anläggningen eller nyttjanderätten till denna har i övrigt. Möjligen är avsikten att 4 kap. 1 § skall läsas e contrario, vilket innebär att tvångsförvaltningen skall bestå. För denna lösning talar att tvångsförvaltningen annars lätt skulle kunna saboteras. Det vore en fördel om det genom ett förarbetsuttalande i anslutning till den paragrafen klargörs huruvida överlåtelse i sig avses inte ha den verkan att tvångsförvaltningen skall upphöra (jfr 19 § bostadsförvaltningslagen).

3 kap. 16 §

Här anges att nätföretaget inte får ta upp lån utan förvaltarens tillstånd. Syftet får antas vara att nätföretaget inte genom upptagande av lån skall försämma sin förmåga att bidra till anläggningens drift enligt 15 §. Bestämmelsen är mycket långtgående. Den saknar motsvarighet i bostadsförvaltningslagen, där det i 12 § står att fastighetsägaren (bara) med hyresnämndens tillstånd får ta upp lån mot säkerhet i fastigheten. Där finns inte någon annan inskränkning i fastighetsägarens rätt att ta upp lån, som kan behövas för annan verksamhet. Lagrådet efterlyser en bärande motivering till att nätföretagets självbestämmande skall vara mer inskränkt i den nu aktuella lagen.

Varken av lagtexten eller av författningskommentaren framgår huruvida förbudet mot upptagande av lån skall vara sanktionerat med en regel om att långgivaren blir efterställd nätverksamhetens behov. Rimligen borde en sådan sanktion finnas, om förbudet skall ha någon effekt. Men den långgivare, som varit i god tro om tvångsförvaltningen, bör utan inskränkning kunna göra nätföretaget ansvarigt för lånesumman.

En oklarhet är huruvida förbudet mot upptagande av lån även omfattar förvärv på kredit. Sakliga skäl talar för detta, vilket ytterligare framhäver den stora inskränkning av nätföretagets handlingsfrihet som den föreslagna 16 § medför.

För den händelse låneförbudsregleringen ändå införs och en tvistprövningsbestämmelse motsvarande den i andra stycket därför behövs hänvisas till vad som anförs nedan under 4 kap. 8 och 9 §§.

3 kap. 17 §

Förvaltaren åläggs enligt bestämmelsen i första stycket skyldighet att låta nätföretaget ta del av räkenskapsmaterial avseende anläggning som omfattas av särskild förvaltning. Skyldigheten begränsas emellertid till att gälla under förutsättning antingen att räkenskapsmaterialet krävs för

att nätföretaget skall kunna fullgöra sin uppgiftsskyldighet gentemot det allmänna eller att nätföretaget i övrigt behöver materialet i sina kontakter med annan.

Den föreslagna begränsningen i förvaltarens berörda skyldighet – och därmed också i nätföretagets rätt att få del av räkenskapsmaterialet – har inte närmare motiverats i remissen. En bakomliggande tanke är, enligt vad som uppgetts vid föredragningen inför Lagrådet, att nätföretaget inte i onödan skall kunna störa den särskilda förvaltningen i anslutning till framställningar om att få ta del av materialet.

Vid tvångsförvaltning avses förvaltningen av samtliga angelägenheter vid anläggningen övergå på förvaltaren och nätföretaget förlora sin behörighet att handha anläggningens förvaltning. Emellertid skall nätföretaget fortfarande ha kvar ett grundläggande ekonomiskt ansvar för anläggningen. Nätföretaget skall under vissa förutsättningar kunna bli skyldigt att bidra till finansieringen av verksamheten vid anläggningen (15 §). Vidare skall nätföretaget ha rätt att få eventuellt överskott från den särskilda förvaltningen utbetalt till sig, om medlen inte behöver avsättas för förvaltningen (14 §). Nätföretaget skall också få del av förvaltarens för varje räkenskapsår lämnade redovisning för sin förvaltning (18 §). Mot bakgrund av vad som nu nämnts om nätföretagets situation vid särskild förvaltning anser Lagrådet att det kan ifrågasättas om den föreslagna begränsningen av möjligheterna för nätföretaget att ta del av räkenskapsmaterialet har tillräckligt fog för sig. Regleringen av denna är för övrigt till en del så allmänt formulerad att den synes ge föga vägledning för effektiv avgränsning i tillämpningen (här åsyftas rekvisitet ”i den omfattning ... som nätföretaget i övrigt behöver i sina kontakter med annan.”).

Enligt Lagrådets uppfattning bör därför under lagstiftningsärendets fortsatta behandling övervägas att låta den diskuterade begränsningen utgå.

I fråga om tvistprövningsregeln i andra stycket hänvisas till vad som anförs nedan under 4 kap. 8 och 9 §§.

3 kap. 19 §

I denna paragraf anges i första stycket att nätföretaget, om det vill klandra redovisningen, skall väcka talan inom ett år från det att nätföretaget tog emot redovisningen. Annars förlorar nätföretaget sin rätt till talan, om inte förvaltaren har gjort sig skyldig till brottslig gärning som inneburit skada för nätföretaget.

I paragrafen talas liksom i 23 § bostadsförvaltningslagen om klander av redovisningen, men det är rimligen klander av förvaltningen som avses (jfr 18 kap. 9 § handelsbalken). Det framgår indirekt av andra meningen i 19 §, enligt vilken talan angående omständighet som inte hänför sig till viss redovisning får väckas inom ett år från det att slutredovisning lämnats. Eftersom nätföretaget knappast nöjer sig med att redovisningen ändras utan vill få skadestånd på grund av försummelse vid förvaltningen, bör lagtexten formuleras om.

I 3 kap. har tagits in ett antal bestämmelser som anger att tvister om skyldigheter, eller i något fall rättigheter, för nätföretaget samt skyldigheter för förvaltaren prövas av nätmyndigheten. Bestämmelserna finns i 3 kap. 9–11, 14, 16 och 17 §§. Enligt Lagrådets mening kan dessa bestämmelser med fördel flyttas därifrån och samordnas i en paragraf i 4 kap., vars rubrik är Övriga bestämmelser. Lämpligen kan rubriken närmast före 4 kap. 8 § ges lydelsen Tvistprövning och överklagande. Tvistprövningsregleringen bör då tas in i 8 §, med åtföljande förskjutning av bestämmelserna om överklagande. En samordnad tvistprövningsbestämmelse kan, om motsvarighet behövs i samtliga hänseenden som enligt remissens förslag, ges följande lydelse.

”Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt 3 kap. 9 §, 10 § första stycket och 11 §, om nätföretagets rätt att ta upp lån enligt 3 kap. 16 § samt om förvaltarens skyldigheter enligt 3 kap. 14 och 17 §§ prövas av nätmyndigheten.”

I den i lagrådsremissen föreslagna 8 § anges att länsrättens beslut enligt lagen får överklagas hos kammarrätten. Bestämmelsen är överflödig med hänsyn till att det som där sägs följer av 33 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Om den berörda bestämmelsen utgår bör det vara lämpligt att den återstående bestämmelsen i 8 § om krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten sammanförs med övriga föreslagna bestämmelser om överklagande. I enlighet härmed och med hänsyn till vad Lagrådet nyss förordat om att ta in en tvistprövningsregel i 8 § föreslår Lagrådet att 9 § ges följande lydelse.

”Beslut av nätmyndigheten enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande enligt denna lag till kammarrätten.”

Avslutande synpunkter

I det föregående har Lagrådet pekat på åtskilliga juridiska komplikationer som uppkommer vid en tvångsförvaltning, liksom på svårigheten att över huvud taget kunna finansiera denna med de medel som anläggningen avkastar och som nätföretaget kan bidra med. Av denna anledning har Lagrådet vid 1 kap. 5 § anfört att staten borde kunna lösa in anläggningen utan att först ha tillgripit tvångsförvaltning. Frågan är emellertid om det inte borde övervägas att utmönstra tvångsförvaltning ur lagen och i stället stadga att, om nätföretaget vid väsentlig pliktförsummelse inte följer ett föreläggande från länsrätten att vidta vissa åtgärder, exempelvis att ingå ett förvaltningsavtal av visst innehåll som sedan efterlevs, så skall en fastighetsdomstol kunna besluta om inlösen. En sådan ordning borde dessutom ha en större preventiv effekt än en tvångsförvaltning av anläggningen för nätföretagets räkning.

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Prop. 2003/04:135

Bilaga 5

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 april 2004

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden ,
Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Engqvist, Lövdén, Ringholm,
Bodström, Sommestad, Karlsson, Lund, Andnor, Nuder, Johansson,
Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar proposition 2003/04:135 Särskild förvaltning av
elnät

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
---------------------------	---	--

Lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

3 kap. 16 §